

ISPOVEST NA KOJU SE DUGO ČEKALO

9 77223 7 80500 6

BROJ 75 • CENA 350 DINARA
• CG 3,5 € • BIH 3,5 KM • HR 4,5 €
• SLO 4,5 € • MK 200 DEN

STROGO POV.

Nedeljnik

25. SEPTEMBAR 2025.

350 DINARA

EKSKLUZIVNO

**ZORAN
STIJOVIĆ**

**SVE TAJNE NAJVAŽNIJEG
OPERATIVCA DRŽAVNE
BEZBEDNOSTI**

**SLUŽBA OD
KLANJANJA
NE VIDI DA SE
PROMENIO
GAZDA**

**KAKO JE I PO ČIJOJ NAREDBI
UNIŠTENA NAJVAŽNIJA
DOKUMENTACIJA DB?**

➤ Šta mu je ispričao Rade Marković i zašto to nikad nije završilo na sudu

➤ Ko je najmisterioznija osoba koja je organizovala ubistva u ime države

➤ Šta kome nije jasno kod ubistva Slavka Ćuruvije

➤ I šta bi služba da postoji danas morala da kaže Aleksandru Vučiću

OVDE SADA

MALI KORACI VOĐE
KA VELIKIM STVARIMA.

Hajde da pričamo o sledećem koraku za tvoju porodicu.

IMPRESUM

Izdavač NIP Nedeljnik d.o.o.
Bulevar kralja Aleksandra 43
Beograd +381/11/770-81-64
redakcija@nedeljnik.rs

MENADŽMENT

Direktor i glavni urednik
Veljko Lalić

Izvršni direktor marketinga
Jelena Jevtić
marketing@nedeljnik.rs

Direktor prodaje
Andela Marić
pretplata@nedeljnik.rs

Medija menadžer
Jelena Šoškić

REDAKCIJA

Odgovorni urednik
Marko Prelević

Zamenik glavnog urednika
Branko Rosić

Izvršni urednik
Veljko Miladinović

Izvršna urednica
zdravlja i psihologije
Ana Mitić

Urednik unutrašnje
i glavni urednik online izdanja
Dušan Telesković

Urednik spoljne i dopisnik iz Rima
Željko Pantelić

Reporteri
Milica Rilak, Zorica Marković, Milana Milošević, Milica Levajac, Marko Tica, Luka Lukić

Urednik fotografije
Nebojša Babić

Fotografije
Profimedia, Beta, Orange Studio

Art-direktor
Miloš Sindelić

Ilustracije
Marina Duletić / Kumiho

Lektura
Sanja Savić

Head of digital
Pavle Zlatić

Društvene mreže
Jelena Luković

Stalni saradnici
Srdan Valjarević, Dragoljub Draža Petrović i Ante Tomić, Hana Piščević, Zoran Panović (Politika i društvo), Aleksandar Radić (Vojska), Dejan Stojiljković (Eseji), Dejan Jović (Zagreb), Goran Vojnović (Ljubljana), Rumena Bužarovska (Skoplje), Ivan Radojčić (Stil), Milan St. Protić (Istorija), Ana Banko (Zdravlje), Miša Brkić (Biznis), Danijela Isailović (Energetika i ekologija), Petar Komnenić (Podgorica)

Le Monde diplomatique
ONLINE IZDANJE
Imd.nedeljnik.rs

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Mladenović
Imd@nedeljnik.rs

Brifing

4 | Uvodnik
Veljka Lalića
Dogodine na Halkidiki

5 | Lice nedelje
Ana Martinoli

6 | Parada
Šta je ostalo maskirano

7 | Priznanja
Šta će biti s Palestinom

8 | Sloboda govora
Odlazak i povratak Džimija Kimela

10 | Ante Tomić
Čija je naša Istra

ANALIZA ŽELJKA PANTELIĆA

Lideri evropskih NATO članica i dalje ne veruju, u suštini, i pored izjava i poteza administracije u Vašingtonu, da Amerika može da ih ostavi na cedilu. Između osećaja da su ostali sami na svetu da brane poslednju oazu prava i sloboda i statusa ostavljenog američkog "siročeta", evropske vođe preferiraju da se drže ideje da je Stari kontinent previše važan

Poslednji let iz Prištine

Avijacija NATO-a uništila je sve što je postojalo od građevina, ali „Rudnik“ je preživeo čak i dejstvo probojnih avijacijskih bombi **26**
Piše Aleksandar Radić

Tramp i autizam

Šta je sve rečeno – i šta je sve bilo pogrešno – na bombastično najavljenoj konferenciji predsednika SAD o ovoj bolesti **34**
Piše Pavle Zelić

Dragutin Topić, tata

Nakon bronzanog skoka ćerke Angeline izgovorio je nešto što je retko ko imao hrabrosti da kaže naglas **42**
Piše Milan Damjanac

Bilo je neke simbolike u tome što smo se svi u redakciji složili da „odavno nismo imali ovakav intervju“ (kao onaj na naslovnoj strani, koji je uradio Dušan Telesković) baš u trenutku kada je za pozornicu Generalne skupštine Ujedinjenih nacija stao Donald Tramp. Predsednik Sjedinjenih Država govorio je mnogo duže od protokola i, što je bilo još upadljivije, još šire. Mi smo dali sve od sebe da budemo mnogo više artikulisani. Od Njujorka do Tokija, gde je skakala mala Angelina, od Seja Seksona do Jugoslava Pantelića, koji više nije u Kinoteci, od Basare do Uroša Predića, ima tu svega, samo malo mudrije nego kod Trampa...

Među nama:
U novom broju Nedeljnika

PRETPLATA

	SRBIJA
6 meseci	6.500 5.500
12 meseci	13.000 7.999

Tekući račun broj: 205-217464-21. Banka: Komercijalna banka AD Beograd
Potvrdu o uplati pošaljite na adresu: **Nedeljnik, Bulevar kralja Aleksandra 43, Beograd**
ili na mejl **pretplata@nedeljnik.rs** Dodatne informacije na **011/770-81-64**

Dostupno
u digitalnom
formatu
nedeljnik.rs

ONLAJN

WWW.NEDELJNIK.RS

f /NEDELJNIK

t /NEDELJNIK

@ /NEDELJNIKMAGAZIN/

in /COMPANY/NEDELJNIKMAGAZIN

Štampa Rotografika

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodne biblioteke Srbije, Beograd
ISSN 2217-8058
COBISS.SR-ID 188540428

© COPYRIGHT
Zabranjeno preštampavanje i
korišćenje sadržaja bez pismenog
odobrenja izdavača.

Dogodine na Halkidikiju

Svet je nekad funkcionisao kao win-win, kao i svaki dobar biznis, da bi se sada pretvorio u „ono što je moje pripada meni, a ono što je tvoje predmet je dogovora“. To jeste uvod u rat

Prednost ovog posla je što svaku vest shvatate fatalno, ali ne i njene posledice. Dakle, to je posao, a ne život, pošto stvari u životu idu nekim svojim putem. Posebno u demokratijama, gde su ti putevi različiti. Ali i u diktaturama, gde se uvek završavaju isto.

I zato i dalje mislim da bi najvažnija stvar na studentskoj listi trebalo da bude ograničavanje mandata, koje je donelo punu demokratiju i najdemokratskijim zemljama, a kamoli našoj koja nema ni 10-15 godina demokratije od Drugog svetskog rata. Ima tu mnogo modela, posebno za hibridne demokratije, kao što je naša, sa hibridnim sistemima (predsednički i parlamentarni) kao što je naš. I koji nam je ostavio Slobodan Milošević.

TAKO DA BI LJUDI MANJE TREBALO da se brinu za Ameriku, osim ako su Amerikanci, jer će tamo sve to da prođe. I to vrlo brzo.

Niti je trampizam moguć bez Trampa, niti će republikanci da plate malu cenu za ovo što sad rade. Ankete pokazuju da bi već 2028. moglo da dođe do rušenja Sun Belta i pada Teksasa, a da je to gotovo izvesno od 2032. (od 1980. i 20 odsto razlike ona pada na do pet odsto na prethodnim izborima i nešto veće na prošlim, zbog glasova Latinosa koji se sada dramatično okreću od Trampa). I to je sve dalje matematika. Ili „Monte Carlo“ projekcija koju imate i na ChatGPT-ju, a koja računa urbanizaciju, i sva druga pomeranja, i koja kaže da kad do toga dođe demokrate će imati najmanje tri do pet predsedničkih mandata.

Republikanci bez Teksasa nemaju put do Bele kuće. Dok se potpuno ne reformišu.

NO, TA ISTA PROJEKCIJA POKAZUJE DA će za četiri godine Evropa biti skroz

desno: u Britaniji i Španiji je to izvesno, u Francuskoj najverovatnije, u Italiji već jeste, a moguće je i u Nemačkoj.

I šta onda posmatramo u demokratskim zemljama? Potpunu promenu za četiri godine.

NO, TO SE DEŠAVA TAMO. I to daje snagu i njima. I kapitalizmu. U nedemokratskim kao što su Rusija i Kina, gde je carski i mandarinski sistem vladanja, nema ideologije, posebno u Kini u kojoj vlada to pravilo „bavi se bilo čime osim politikom“, kao u nekadašnjoj Jugoslaviji.

I procesi se menjaju polako. Dok se ne promene u haosu.

U DEMOKRATIJAMA TO IDE MATEMATIČKI. AMERIKA ima 80 odsto građana u gradovima, tako da nikoga ne treba da zavarava crvena mapa, pošto su svi veći gradovi plavi. Sve dalje podele su iste: starosna struktura, rasna, obrazovna, materijalna...

Decenijama odlučuju predgrađa, i tu je najviše i promena.

Ono što je nekad u Srbiji bio Voždovac. I što je i logika stvari.

Za koga je Medak, za njega je Srbija.

PROBLEM S VUČIĆEVIM POPULIZMOM JE ŠTO je revolucionaran.

I bori se za svako mesto. Što je klijentelistički. Uvezan u državnu službu u kojoj radi veliki broj građana.

A ne možete da pobedite u Srbiji ako ne možete na Vračaru.

I to je ta stvar koju menja studentska lista.

A ne ljudi na njoj.

KOLIKO JA ČUJEM, IZBORI ĆE BITI u aprilu, u istom danu kad i mađarski. Kakva je to poruka – ne razumem.

Ali nisam ja to glasačko telo. Ne znam ni šta spaja Vučića i Orbana osim Sorosa

koji je jednog doveo na vlast, dok ga ovaj nije proterao, dok se drugi zbližio s njim kad je došao na vlast. A sada bi obojica da ga zaborave, naravno.

IPAK, ZANIMLJIVO JE PROTESTOVANJE TEDA KRUZA, najradikalnijeg desnog senatora, zbog ukidanja Džimija Kimela. I pitanje koje je postavio svojim: Šta će tek nama da rade?

Samo što nije rekao „kad znamo da naši lažu“.

ZAŠTO SRBI NEMAJU ODNOS KA DEMOKRATIJI meni nije jasno, posebno kao narod koji se prvi sam oslobodio, odrastao na malim posedima.

U nemačkim udžbenicima se uči kako su Srbi primer da se ne mogu nikada integrisati u nemačko društvo.

I to kao pitanje: ako bude rat, na kojoj će strani da budu Srbi.

Zanimljivo, pošto odgovor jeste jasan od Prvog svetskog rata.

I od onog čike koji je vladao nama kasnije decenijama.

A bio je na suprotnoj strani.

PROBLEM NOVOG SVETA JE ŠTO JE on nekad funkcionisao kao win-win, kao i svaki dobar biznis, da bi se sada pretvorio u „ono što je moje pripada meni, a ono što je tvoje predmet je dogovora“. To jeste uvod u rat.

Evropa tu najgore stoji. Bajden je bio poslednji proevropski predsednik SAD. Tramp nema nikakav osećaj ka Evropi, osim kraljevskih dočeka u Velikoj Britaniji. Nije ga imao ni Obama, a sa Njusomom, Džej Dijem, ili celom novom klasom političara, koji žive u toj američkoj izuzetnosti, Evropa je kao nama Halkidiki: kupanje, dobar provod i neko svesto mesto da ga posetimo.

Dogodine na Halkidikiju... **N**

LICE NEDELJE
NEBOJŠA BABIĆ

*Luksuz budućnosti
biće oflajn i
anonimnost.*

**Ana
Martinoli**

FDU
PRODUCENTKINJA, TEORETIČARKA
MEDIIJA, PROFESORKA

„SNAGA JEDINSTVA“ STROJEVIM KORAKOM

Šta je maskirano vojnom paradom

U prethodnih deset godina mnogo se pričalo o tome kako će se oživeti stara i prastara tehnika i dovesti u nivo savremene, ali radi se o projektima na koje se troše vreme i pare bez nekog efekta

Piše Aleksandar Radić

PARADA „SNAGA JEDINSTVA“ – IRONIČNO IZABRANO ime jer je izvedena pod senkom dubokog nejedinstva, oštre podele naroda na vučicevce i one koji to nisu. Potvrda tog pogleda na svet je stav birokratije da paradi može da pristupi samo politički podobno lice, u praksi dokazani član SNS-a i saradnici službi, za svaki slučaj. Priča se da postoji softver koji pretražuje veze između lica i političkog interesa kroz iskazani interes za antivladin kontent i zamislite izražavanje stava o nečemu iskazanog ikonikom sa podignutim prstićem i slično. Ako se od tih koji podržavaju proteste, imate rezervisano mesto na „crnoj listi“ režima.

ZA POUZDANE PRIREDENA JE SMOTRA RATNE tehnike koja je počela predstavom Kobri kako se puca u lice u žutom prsluku. Simbolično su se osvetili građanima za poniženje u Novom Sadu kada se videlo ko su i šta su te ljute guje.

Deo tehnike viđen na Ušću uveden je u naoružanje u vreme JNA i tenkovi M-84 i borbena vozila pešadije M-80 defilovala su i na paradi pre četrdeset godina. Sada su modernizovana iako kilavo idu ti planovi.

Maskirne mreže prebačene preko tela vozila nisu dekor, niko to ne radi osim kada mora nešto sakriti, na primer nezavršen posao. U prethodnih deset godina mnogo se pričalo o tome kako će se oživeti stara i prastara tehnika i dovesti u nivo savremene, ali radi se o projektima na koje se troše vreme i pare bez nekog efekta.

Za primer – rad na jurišniku „orao“ pokrenut 2016. godine do sada se sveo na to da se kaže

da predsednik i ostatak naroda vide nad glavama modernizovane avione i da poveruju da je to tako. Istina – od devet aviona koji su protutnjali samo dva su modernizovana, i to samo za razvoj nezavršenog programa. Od prvog leta prototipa „orla“ do preoružanja prve eskadrile došlo se za osam godina uz puno problema sa kašnjenjem za tadašnje standarde. Puna konfiguracija jurišnika završena je za deset godina, a sada se nešto elektronike za isto vreme ne može staviti u avion iz Titove ere.

Za razliku od pokušaja da se od babe pravi devojka nova tehnika iz domaćih fabrika čini se izuzetnim poduhvatom – prave se teški artiljerijski

sistemi kalibra 155 mm NORA-B52 i višecevni lanseri raketa „tamnava“ kalibra 122 mm – oba sredstva pokrivaju domet od 40 km, zatim sve klase borbenih vozila od oko 6,4 t do 36 t. U duhu neobičnog vremena imena tih vozila su pomalo neobična – najmanje se zove Aleksandar Ujedinitelj, i to sada kada vlada Aleksandar Razjedinitelj. Neko će se u VS setiti kada se vozilo uvede u naoružanje da se koristi stara dobra fora struke – na primer M-25 ili možda M-26.

Čini se da su u vrhu vlasti svesni da parada nije postigla efekat na narodne mase kakav su priželjkivali i prvog radnog dana nakon defilea prebacili su prekič na novu temu – na legalizaciju nekretnina sa jednim papirom i 100 evra

NAJDOJMLJIVIJ DEO DEFILAE ODNOSNO NOVOG TALASA modernizacije je težište u VS na ofanzivnim borbennim sistemima, i to velikog dometa i do 300 km kao što su izraelski višecevni lanser raketa PULS i dro-novi-kamikaze emiratskog porekla „šedou-50“.

Od firme Elbit sistem primljeni su prošle godine naručeni primerci PULS-a, i to sa raketama „predator houk“ koje precizno pogađaju metu na 300 km od lansera. Pristalice tvrdog stava prema komšiluku verovatno da bliskom okruženju ključem izgrebu vrata automobila, a onim preko granice, na primer Hrvatima rado bi pripretili raketama. Za „jeremiju“ sada ima lansera i ako se baci pogled na podatke o razdaljini u vazdušnoj liniji glavni grad Hrvatske od Šida iznosi 264 km. Od Vranja do Prištine je 181 km, a ima i bližih vatrenih položaja ako zatreba.

Sada Vučić ima čime da podigne elan pristalice koje veruju da sve zlo dolazi od preko. Raketa „predator houk“ pravi veliku štetu tamo gde padne jer ima ubojnu glavu mase 140 kg, a četiri komada lansiraju se u plotunu sa jednog lansirnog oruđa. Zasada se ne zna koliko VS ima tih lansera i pobornici vlasti rado bi vam rekli – šta se to vas tiče, strogo

poverljivo. Saznaće se jer postoje međunarodne obaveze u pogledu prijavljivanja prometa teškog naoružanja koje Srbija poštuje.

Osim raketa sada VS ima i dronove-kamikaze dometa do 300 km. Letelica „šedou-50“ na tu udaljenost može da se sruči sa 50 kg borbenog tereta u nosu. Sličan efekat po meti ima iranski „šahed 136“ i ruski sabrat tog drona „geran 2“ izrađen po licenci, i kažu Ukrajinci da su od tih sredstava pretrpeli velike štete. Slaba tačka takvih dronova je što zasada cilj mora da bude statičan jer leti na zadate koordinate pre leta koje se mogu promeniti, ali u zemaljskoj kontrolnoj stanici mora da se zna tačna pozicija na kojoj će letelica da pokaže zašto se naziva kamikazom. Zatim domet komunikacionog linka je do 100 km i tu se završava priča sa promenom zadatka osim ako se ne obezbedi leteći relej za prenos komande.

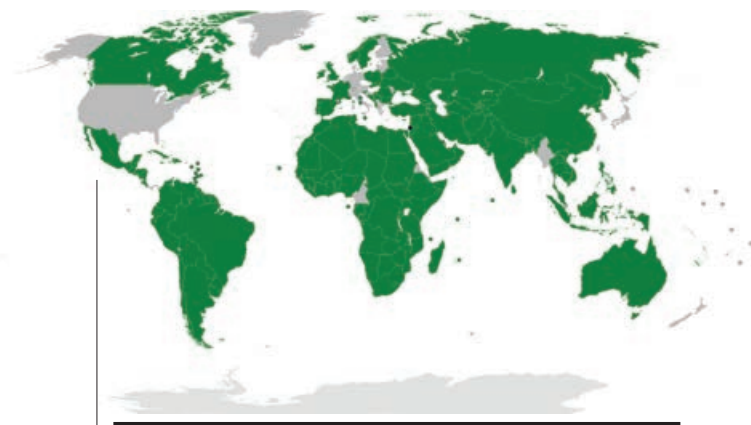
NA PRVI POGLED „ŠEDOU-50“ JAKO LIČI NA „ŠAHED 136“ po delta-krilu i motoru sa potisnom elisom smeštenom nazad. Maksimalna masa u poletanju emiratskog drona je 125 kg, a iranskog/ruskog ceni se na oko 200 kg.

Novi dronovi u VS lete brzinom krstarenja od 176 km/h i nose 84 l goriva za devetočasovni let.

Iz Emirata do VS došli su i dronovi „šedou-25“ i iz oznake se čita da glava teži 25 kg, a deklarisani domet je do 250 km. Do svog konačnog odredišta i razarajućeg susreta dron ide brzinom od 450 km/h pokretan mlaznim motorom. Maksimalna masa u poletanju je 103 kg računajući tu na četvrtinu mase za glavu i 43 kg goriva potrebnog za do 60 min leta.

SVA TA SREDSTVA I VIŠECEVNI LANSER raketa i dronovi-kamikaze ili lutajuća municija zaduženi su u artiljeriji VS i čini se da je taj rod potpuno reafirmisan u noseću silu. U Nišu se nalazi divizion od 18 samohodnih haubica M-15 (NORA-B52) u NATO kalibru 155 mm. Na paradi viđeni su primerci nove serije tih haubica koje su umesto na ruskom vozilu KAMAZ 6350 sada na novoj FAP-ovoj mašini formule pogona 8x8.

Jedno novo sredstvo iz ešalona onog što će biti (i nadamo se da hoće za razliku od mnoštva nerealnih zamisli), a zasada je na poligonima, jeste teški samohodni minobacač TSMB M-25 kalibra 203 mm. Primarna namena velikokalibarskog minobacača je uništavanje fortifikacija. Na osnovu iskustava Ukrajinskog rata jedan ozbiljan problem koji se postavlja na bojištu je efikasno razaranje uređenih zaklona u urbanim sredinama. Zato se koristi kalibar 203 mm koji je u savremeno doba neobičan izbor. Rуска armija u Ukrajini koristi samohodne minobacače 240 mm 2S4 izvedene na guseničnim vozilima sa projektilima dometa do 9.650 m i aktivno-reaktivne projekte dometa 19.690 m. **N**

DIPLOMATIJA VATRA I REŠENJE

Šta donosi priznanje Palestine?

Izrael je sve više izolovan na svetskoj sceni, mada je Donald Tramp u Ujedinjenim nacijama to opisao kao „nagradu za Hamas“

Piše Marko Tica

U PRE SVEGA SIMBOLIČNOM ČINU, DRŽAVU Palestinu protekle nedelje priznali su Velika Britanija, Kanada, Australija, Portugalija, a potom i Francuska, Andora, Belgija, Luksemburg, Malta i Monako.

Francuski predsednik Emanuel Makron, domaćin konferencije Ujedinjenih nacija na kojoj je Francuska zvanično priznala Palestinu, rekao je pre početka sednice da je priznavanje palestinske države „jedini način da se nađe političko rešenje za situaciju koja mora da se okonča“.

Generalni sekretar UN Antonio Guterres ponovio je ovaj stav, upozoravajući na štetnost rešenja sa „jednom državom“ i „potčinjavanje“ Palestinaca, naglasivši da „ništa ne može da opravda njihovo kolektivno kažnjavanje“.

Operacija Izraelskih odbrambenih snaga (IDF) u Gazi, čiji je modus operandi izazvao zgražavanje širokog spektra međunarodnih aktera i humanitarnih organizacija, počela je nakon napada militantnog pokreta Hamas na muzički festival u Izraelu 7. oktobra 2023. godine, prilikom kog je oteto oko 250 ljudi.

Svakodnevni izveštaji o napadima na civilne objekte, bolnice, lekarsko osoblje, novinare, kao i ograničavanje pristupa humanitarnoj pomoći, doveli su do promene načina na koji svetska javnost doživljava vojnu operaciju IDF-a, i definitivno pomogli u formiranju mišljenja o priznavanju palestinske države.

Od 193 članice Ujedinjenih nacija, Državu Palestinu priznaje 156, ili oko 80%

Makron je objasnio da je priznanje Palestine samo prvi korak političkog procesa koji, prema njegovim rečima, treba da dovede do sporazuma o prekidu vatre, puštanja na slobodu svih talaca i obnavljanja dopremanja humanitarne pomoći u Gazu.

Sa Makronovim stanovištem o dopremanju humanitarne pomoći se složio i belgijski premijer Maksim Prevo, koji je izjavio da je potrebno „zavrnuti ruku“ izraelskoj vladi sankcijama. Prevo je naglasio da je primarno dostaviti hranu gladnima u Gazi, a da je priznanje ipak sekundarno u odnosu na spasavanje života lokalnom stanovništvu.

„Ono što je važno jeste poslati snažnu poruku na međunarodnoj sceni“, rekao je Prevo.

Međutim, Izrael i SAD priznanje vide kao nagradu za Hamas nakon njihovog napada 7. oktobra 2023. godine. Izraelski premijer Benjamin Netanjahu nazvao je priznanje „ogromnom nagradom za terorizam“, a izraelski zvaničnici su zapretili da će anektirati delove Zapadne obale. Administracija američkog predsednika Donalda Trampa zabranila je predsedniku Palestinske uprave Mahmudu Abasu da prisustvuje konferenciji, a državni sekretar Marko Rubio optužio je palestinske zvaničnike da „podrivaju izgleda za mir“. U svom govoru u Ujedinjenim nacijama, predsednik Donald Tramp osudio je „unilateralna priznanja“ i opisao ih kao „nagradu za Hamas“.

Državna sekretarka za spoljne poslove Velike Britanije Ivet Kuper rekla je da je Izraelu jasno naglašeno da ne sme da anektira delove Zapadne obale kao odmazdu za priznavanje palestinske državnosti.

„Jasno smo poručili da je ova odluka, koju donosimo, najbolji način da se poštuje bezbednost Izraela, kao i bezbednost Palestinaca“, kazala je Ivet Kuper. **N**

Na društvenim mrežama pojavio se i poziv na bojkot Diznijevih proizvoda, koji je prema nekim podacima smanjio vrednost kompanije za više od milijardu dolara

„Dotakli smo dno ovog vikenda kada je MAGA ekipa očajnički pokušavala da predstavi ovog klinca koji je ubio Čarlija Kirka kao nekog ko nije njihov, i činila sve da na tome zaradi političke poene“, rekao je Kimel u programu.

Ipak, posle nedelju dana, vratio se u program – mada ne na sve kanale.

„Prošle srede smo doneli odluku da obustavimo produkciju šoua kako bismo izbegli dalje rasplamsavanje napete situacije u emotivnom trenutku za našu zemlju. To je odluka koju smo doneli jer smo smatrali da su neki komentari bili neodgovarajući i stoga neosetljivi“, navodi se u saopštenju. „Proveli smo poslednje dane vodeći promišljene razgovore sa Džimijem i nakon tih razgovora, doneli smo odluku da vratimo emisiju u utorak.“

Diznijeva odluka da skloni jednu od svojih prepoznatljivih ličnosti usledila je nakon što su dva velika vlasnika televizijske stanice, Nexstar Media i Sinclair naveli da će sprečiti preuzimanje i emitovanje njegove emisije nakon Kimelovog monologa prošlog ponedeljka tokom kojeg je izneo neke komentare vezane za smrt Čarlija Kirka. Ipak, usledili su žestoki protesti javnosti, a u ponedeljak je objavljeno i pismo 400 poznatih ličnosti, među njima i hollywoodskih zvezda, protiv ovakvog ukidanja slobode govora.

Na društvenim mrežama pojavio se i poziv na bojkot Diznijevih proizvoda, koji je prema nekim podacima smanjio vrednost kompanije za više od milijardu dolara.

Značajnu ulogu u prvobitnoj suspenziji je imalo telo koje se zove Federalna komisija za komunikacije (FCC), od čijih dozvola zavise vlasnici medij. Predsednik FCC Brendan Kar uzeo je ulogu direktnog egzekutora: napao je Kimela i „sugerisao“ da bi njegova regulatorna agencija mogla da preduzme akcije protiv ABC-ja zbog Kimelovih izjava.

Ipak, grupa TV stanica koja posluje u okviru Nexstar Media, njih ukupno 28, zasad neće emitovati šou Džimija Kimela. **N**

UBISTVO I POSLEDICE SLOBODA GOVORA

Glasno izgnanstvo i tihi povratak Džimija Kimela

Grupa TV stanica koja posluje u okviru Nexstar Media, njih ukupno 28, zasad neće emitovati šou Džimija Kimela

KOMIČAR DŽIMI KIMEL SE POSLE KRAĆE SUSPENZIJE „na neodređeno vreme“ ipak vratio na ABC.

Dizni i ABC mreža, koja je u vlasništvu „The Mouse Company“, postigli su dogovor da se njegova emisija već u utorak uveče, kada je ovaj Nedeljnik otišao u štampu, nađe na programu.

Kimel je prethodno bio „suspendovan“ zbog opaski nakon ubistva Čarlija Kirka.

FUDBAL IZBOR ZA NAJBOLJEG

Zlatni Demebele

Piše Luka Lukić

NIKADA RANJE U ISTORIJI FUDBALA NIJE SE dogodilo da neko osvoji Zlatnu loptu odmah pri prvoj nominaciji, ali Usman Demebele je to promenio svojom sjajnom sezonom u dresu Pari Sen Žermena (PSŽ).

Demebele je prošle sezone osvojio Ligu šampiona, prvenstvo Francuske, Kup Francuske i UEFA Superkup, pokazavši tako da zaslužuje priznanje za najbo-

ljug fudbalera na svetu. Ipak, mnogi se ne bi složili sa ovom konstatacijom.

Mladi Barselonin krilni napadač Lamin Jamal sa svojih 18 godina postao je najmlađi igrač koji je nominovan za Zlatnu loptu. Ne samo što je nominovan nego je i zauzeo drugo mesto na listi najboljih, odmah iza Dembelea.

Jamal je svojim partijama pokazao da je bez sumnje jedan od najperspektivnijih igrača. Što bi se reklo, pravo „čudo od deteta“. Predvodio je Barcelonu prošle godine do titule u La ligi, kao i do osvajanja Kupa i Superkupa Španije. Sa svojih 17 godina bio je najmlađi, ali i ponajbolji reprezentativac Španije u pohodu na Evropsko prvenstvo 2024. godine. Zato je i s pravom proglašen najboljim fudbalerom do 21 godine, ali postavlja se pitanje da li su njegovi svi uspesi dovoljan dokaz da je tako mlad fudbaler već najbolji na svetu.

SAM LAMIN BIO JE POTPUNO UVEREN da Zlatna lopta ide u njegove ruke. Poveo je čitavu rodbinu u Pariz na dodelu nagrade. Kući su otišli razočarani, a Jamalov otac izjavio je da je njegovom sinu naneta „moralna šteta“, rekavši sumnjičavo da se „dogodio nešto čudno“ u izboru najboljeg fudbalera.

Dembeleov saigrač iz PSŽ-a Vitinja zauzeo je treće mesto u nominaciji. Bio je jedan od najistaknutijih igrača u prošlosezonskom osvajanju Lige šampiona. U dresu reprezentacije Portugalije osvojio je ove godine titulu u A diviziji Lige nacija, nakon pobede nad Španijom u finalu. Vitinja je imao zaista izvanrednu sezonu, ali u konkurenciji sa Dembeleom nije mogao do Zlatne lopte.

NAVUČIMA LIVERPULA OSTAJE ŽAL što lider njihovog tima Muhamed Salah ni u svojoj šestoj nominaciji nije uspeo da osvoji Zlatnu loptu, nakon još jedne vrhunske sezone. Pitanje je da li će ikad moći da ponovi takve uspehe. Mada i na početku ove sezone pokazuje da je svetska klasa, u biografiji mu ipak stoji da ima 33 godine. To znači da Salah ulazi u pozni deo svoje velike fudbalske karijere, koja ni ovog puta nije krunisana Zlatnom loptom.

Mišljenja su podeljena, a nijedno od njih nije pogrešno. Sve strane imaju vrlo dobre argumente kojima tvrde da je Zlatna lopta trebalo da pripadne baš njihovim favoritima.

Na kraju dana, navijači PSŽ-a imaju najviše razloga za slavlje, što su i pokazali lepim scenama baklade kojom su pozdravili svog ljubimca nakon ceremonije. **N**

ECONOMIC MINDS

Savremeni biznis između profita i odgovornosti

Nekada je priča o uspehu jedne kompanije počinjala i završavala se profitom – što veći finansijski rast, to uspešnija firma. Onda su se očekivanja potrošača i društva promenila, pa više nije bilo dovoljno samo prodati proizvod, već ga stalno unapređivati i paziti kako, kome i pod kojim uslovima se prodaje. Danas, kompanija koja drži do svoje reputacije gleda daleko šire i od sopstvenih bilansa i od potrošača, ona prepoznaje svoju ulogu

u rešavanju sistemskih izazova, a upravo ta širina pogleda i spremnost da se doprinese zajednici postaje novo merilo uspeha.

Philip Morris je već duže od dve decenije oslonac lokalnoj zajednici – i kada treba podržati pozitivne inicijative i društveno-ekonomske promene, ali i kada je važno da se na vreme reaguje na pojave koje mogu imati negativne posledice. Jedan od takvih izazova, sa kojim smo se mi kao kompanija sada uhvatili ukoštac, jeste dostupnost nikotinskih proizvoda maloletnicima. Iako je zakonom zabranjena, praksa nažalost pokazuje drugačiju sliku. A kada do proizvoda koji nisu namenjeni njima dolaze oni mlađi od 18 godina –

PIŠE RADMILO VLAČIĆ,
KOMERCIJALNI DIREKTOR
KOMPAJNJE PHILIP MORRIS
INTERNATIONAL ZA SRBIJU I
CRNU GORU

to više nije samo poslovno, već i ozbiljno društveno pitanje.

Philip Morris je razvio globalni program YAP – Youth Access Prevention, sa jasnim ciljem: da se nikotinski proizvodi ne nađu u rukama onih koji nisu dovoljno stari da ih koriste. Program podrazumeva obuke za zaposlene i partnere, stroge kontrole, pa čak i raskidanje saradnje sa onima koji ne poštuju pravila. Ali da bi ovakve inicijative imale stvaran efekat, potrebna je šira podrška – jer nijedna kompanija ne može sama da reši ovako kompleksan problem.

Važno nam je da podignemo svest javnosti o tome da ovaj problem nije nerešiv. Ali da bismo zaista napravili pomak, svako u lancu mora da preuzme svoj deo odgovornosti – od proizvođača i maloprodavaca, preko institucija i medija, pa sve do škola i roditelja. Tek kada svi urade svoj deo, možemo da pričamo o pravom rešenju.

Kako bi se ova pojava sistemski rešila i ceo proces trajno postavio na zdrave noge, verujem da mladi lideri – upravo oni koje PMI podržava kroz program AmChamps – imaju važnu ulogu kroz postavljanje novih pravila igre kada je u pitanju odgovornost i uloga industrije u društvu.

JESI LI VIDEO OVO?

Čija je krasna zemlja Istra mila?

U Rovinju smo nekako razumljivo i prirodno kritični prema svojim. Prosto nas rastuži koliko je istarski gradić bolji od mjesta iz kojih ti i ja, Dražo, dolazimo

Piše Ante Tomić

Veleizdajnički moj Petroviću, Gledao sam jučer onu kratku snimku što si mi je poslao, ono gdje voditelj na Pinku svekolikom srpstvu zabrinuto prijavljuje: „Šolakovi novinari Draža Petrović i Zoran Kesić još jednom su, usred Hrvatske, ponovo vređali sopstveni narod. Ovaj put u Rovinju.“ Nema ništa gore od ovih denuncijantskih njuški. Prema njima negujem duboki prezir i gađenje. Medijskih poslušnika Aleksandra Vučića vlastita će se djeca jednog dana stidjeti. U njihovu obranu mogao bih jedino kazati kako nisu imali mnogo izbora. Tko bi oskudno školovane ponavljao i tudume zaposlio da ih nije uzela jadna televizija Željka Mitrovića?

Pogledaj ti samo najavu ovoga voditelja. Da on elementarno vlada srpskim, znao bi da kad se kaže „još jednom“, nema potrebe dodati „ponovo“, jer to znači isto. A ni iz geografije se očito nije isticao, ako je njemu Rovinj „usred Hrvatske“. Ovaj mi je gaf možda i strašniji. Pa majku mu staru, koja je korist od onoga kineskog pametnog telefona što mu ga je Mitrović kupio, ako budala ne zna otvoriti Google Maps, da bi vidio kako Rovinj ne da nije usred, već je na samom rubu Hrvatske, nedaleko od granice s Italijom.

Putuje li on? Ima li pasoš? Treba li uopće pasoš nekome tko radi na Pinku? Vjerujem da je i netko od medijskih poslušnika Aleksandra Vučića bio koji put na

Weekend Media Festivalu? Nekog je toplog miholjskog ljeta šetao uz plažu, s kolegama razgovarao u hladovini tamariša, smijao se u ribljem restoranu s čašom zlatne malvazije u ruci, ispod oka pohotno mjereci za susjednim stolom mladu voditeljicu vremenske prognoze na TV Ajdovščina. Tko ne bi zbog takve divote „vređao sopstveni narod“?

Kad su mene pitali, bi li za tri besplatna noćenja u otmenom rovinjskom hotelu, gdje su sobe veličine centralnog terena u Wimbledonu, samo pola sata nepatriotski kenjao po Hrvatima, ja sam prvo rezervirano kazao: „Čekajte da razmislim“, da bih smjesta zatim dodao: „Nema problema.“

U Rovinju smo, na koncu, nekako razumljivo i prirodno kritični prema svojim. Prosto nas rastuži koliko je istarski gradić bolji od mjesta iz kojih ti i ja, Dražo, dolazimo. Nismo daleko putovali, a opet, kao da smo u nekom drugom, tuđem svijetu.

Ovo zapravo i jest drugi, tuđi svijet, sve do prije osamdeset godina nije bio naš. Poznat ti je zacijelo granični spor Hrvatske i Slovenije oko jednog komadića kopna na ušću rijeke Dragonje, sedamdesetak kilometara od Rovinja. Slovenci ga zovu Piranski zaljev, Hrvati Savudrijska vala. I jedni i drugi pozivaju se na nekakvo svoje povijesno pravo na nekoliko stotina metara ja-dranske obale koja je sve do proljeća 1945. bila talijanska.

Pisao sam o ovome smiješnom slučaju nekoliko puta dosad. Kad su partizani na izmaku Drugog svjetskog rata napredovali kroz ovaj kraj, ni Piranski zaljev ni Savudrijsku valu nisu primijetili. Prošlo im je negdje na rubu vidnog polja. Gazili su istarski krš cokulama i gusjenicama tenkova, vukli konje natovarene municijom, sanitete s ranjenicima i čadave špahere vojnih kuhinja. U kamionskim prikolicama mučno su poskakivali na bijelim, prašnjavim cestama, znojni, zapuhani, prljavi, umorni, ušljivi, misleći samo o Trstu.

Manja mjesta usput sva su im se izmiješala u kaosu eksplozija, urlanja, zapomaganja, boli, užasa, nesanice i muha na sivom, trulom ljudskom mesu. Da si dvojicu boraca Druge dalmatinske proletherske brigade mnogo kasnije negdje u konobi počastio litrom domaćeg crnog vina u rinfuzi i zamolio ih da ti kažu što god o junačkim borbama za Piran, oni bi vjerojatno rekli:

„Kako ne, sve mi je još prid očima, ka da je jučer bilo. Tamo je poginija oni mali iz Siverića, sličaš ga se, Bepo, oni ricasti, mršavi, s brkovima. Već smo skoro uzeli misto, kad je ustašama stiglo pojačanje iz Pakošтана.“

„Koji Pakoštani, di su Pakoštani, o čemu ti pričaš?“, zaprepastio bi se Bepo.

„Pa čovik me pita za Pirovac.“

„Ma, ne Pirovac, nego Piran, toware! Piran kod Maglajla!“

Gradić na sjeverozapadnom rubu Istre

u ono je vrijeme bio bez ikakvog značaja. Šta misliš, Dražo, koliko ga puta u svojoj iscrpnoj monografiji „Oslobođenje Istre, Slovenačkog primorja i Trsta 1945.“ navodi vojni povjesničar Uroš Kostić? Ni jednom. U gotovo šest stotina i pedeset stranica gustog teksta nema ni riječi o Piranu, a Savudrija, korito Dragonje i druga geografska imena oko kojih se Hrvati i Slovenci posljednjih četvrt stoljeća mahiniraju i nepopustljivo svađaju, jedva se sporadično spominju.

Nije to, naprosto, bilo vrijedno spominjanja. Pored hiljada i hiljada kvadratnih kilometara koje je u proljeće 1945. zauzela Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije, da je general-lajtnant Petar Drapšin jednog dana radosno brzojavio u Vrhovni štab: „Dragi druže Tito, prijatna mi je dužnost izvestiti da naše snage drže ceo Piranski zaliv“, drug Tito bi ga smijenio s mjesta komandanta Četvrte armije kao neozbiljnoga.

Sjetio si se uzgredno Drapšina u četvrtak, dok smo stazom uz more hodali od hotela do centra. Ne znam da bi se ovdje našao više itko tko bi znao za toga visokog partizanskog zapovjednika i narodnog heroja, rodom iz Turije kod Srbo-brana u Južnobačkom okrugu, jednog od najzaslužnijih da se pred zgradom rovinjskog gradskog poglavarstva danas vijori hrvatska zastava. Jednako kao što se samo u nelagodi i krivnji sjećamo i druga Tita, bez čije drskosti nikad

ne bismo zvali našim nešto što je oduvijek, cijelu povijest pripadalo nekome drugome.

To pripadanje drugome i sada, nakon punih osam decenija, u jesen 2025. jasno se opaža na svakom koraku. Osjetim gotovo fizičku bol shvaćajući da, iako živim u istoj zemlji, pet sati vožnje odavde, Rovinj nema gotovo nikakve veze s mojim Splitom. Kakva je ovo Hrvatska, govorim ja sam sebi, sva pitoma, uredna, čista, bez bespravne gradnje i divljih deponija smeća? Gdje su im ustaški grafiti na zidovima? Totalno sam zbunjen da iz automobila na križanjima ne tutnji ni Thompson ni Ceca i nitko mi na ulici ne psuje mater četničku.

Prolazio je, istina, i ovaj istarski kraj kroz teška razdoblja mržnje i nasilja. Mnogo su fašističkih gadova odavde najurili, a bilo je, jasno, i s partizanske strane mnogo zločina, jer tko je ikad dobio zemlju bez zločina. Bezbrojni su ne-dužni talijanski civili završili u izbjegličkim logorima ili na dnu kraških jama da bi krasna zemlja Istra mila postala dom roda hrvatskog. No, to se nekako smirilo, zaboravilo. Grobove je pokrila gusta trava, ruševine su zarasle u bršljan. Nitko se ovdje više ni na koga ne ljuti. Prirodno je na ulici čuti i talijanski i hrvatski i srpski. U restoranu te neće pakosno ispraviti da se ne kaže kisela, nego mineralna voda.

Ulijeva li to nadu da se i mi jednog dana

možemo oporaviti, postati civiliziraniji i pomirljiviji? Nisam siguran. Pitomost Istre, bojim se, ima duboke korijene. Dublje nego što možemo i zamisliti. Shvatio sam to gledajući rovinjski Grand Park Hotel, u vlasništvu Adris Grupe, sagrađen po projektu uglednog zagrebačkog studija 3LHD. Tako me je zadivilo kako je zgrada skrivena u zelenilu, ne strši iznad brda, već je čitava usječena u padinu, da sam je morao fotografirati i poslati supruzi.

Ona mi je minutu kasnije uzvratila porukom u kojoj me je podsjetila da isti investitor i projektant, Adris Grupa i 3LHD, u Splitu grade hotel Marjan, a taj je sve samo ne skladan i decentan i obazriv prema okolišu. Hotel Marjan oni će sazidati u divljačkim gabaritima koje im je zauzeo Željko Kerum. Isti ljudi u Rovinju su pristojni i fini, a u Splitu pljuju na pod i kopaju nos. Zašto? Zato što mogu.

Dok smo u petak iza ručka sjedili u kafiću Havana, došla mi jedna misao, podijelio sam je sa Zoranom Kesićem. Uobičajeno se vjeruje da ovi naši krajevi postaju civiliziraniji kad se krećeš po horizontalnoj osi, od istoka prema zapadu, a zapravo se sve dramatično popravlja kad ideš po vertikalnoj osi, od juga prema sjeveru. Subotica izgleda bolje od Niša jednako kao što Varaždin izgleda bolje od Splita. Mi južnjaci jednostavno smo beznadni. **N**

SRBIJA U IZAZOVIMA „JEDINSTVA“

Vojna parada i igra izbornim terminima

Dileme i rasprave tipa jedan front ili dve kolone razvodnjavaju potencijal akcionog jedinstva studenata i opozicije. I šta bi značila famozna „studentska lista“ ako Vučić uspe da odloži izbore do 2027. i obezbedi im redovnost? Ko će onda biti studenti? Jer će biti valjda i onih koji će u međuvremenu diplomirati, a i onih koji su tek upisali fakultete. Hoće li biti i 2027. plenuma?

Nisam siguran ko je bio u to vreme predsednik Skupštine Srbije, možda i Dragan Maršićanin, možda i Oliver Dulić, možda je predsedavao sednici neko od potpredsednika, ali znam sigurno da je Tomislavu Nikoliću dao reč. Nikolić je izašao za govornicu sa poslovnikom u rukama, pročitao odredbu i lucidno odgovorio predsedniku Skupštine kako on ima pravo na reč na osnovu poslovnika, „tako da ne bi ispalo da mi činiš“. Da se stvori takav utisak, koji poslanika opozicije odmah stavlja u inferiornu poziciju. U odnosu na velikodušnu vlast.

U politici je bitan utisak. I Vučić će odlučiti da se ide na vanredne izbore ako obezbedi utisak da „čini“ studentima i

**Piše Zoran
Panović**
programski
direktor
Demostata

opoziciji. U smislu, ajde baš kad ste navalili. Da i to otaljamo, pa da se vratimo razvoju Srbije. Uprkos izvesnoj konsolidaciji režima utisak je i dalje da bi sam čin raspisivanja izbora bio znak Vučićeve slabosti, odnosno popuštanja. Pa i nesigurnosti da se ti izbori dobiju starim proverenim algoritmom sa izbornom patologijom.

Vojna parada pod sloganom „Snaga jedinstva“ je naravno bitna za konsolidaci-

ju režima, ali ni ona, ni mogući lojalistički miting samopouzdanja u Novom Sadu ne bi simbolički značili konsolidaciju koliko bi to značila, na primer, mogućnost da Vučić (bez Vesića verovatno), a sa Šapićem (ili bez njega) obnovi projekat izgradnje gondole na Kalemegdanu, a da otpor bude slabiji nego kod demontaže starog Savskog mosta u Beogradu.

Iskustvo pokazuje da su odluke da se ide na izbore uvek od 2012. bile diskreciono Vučićeve i nijednom do sada to nije presudno bilo pod pritiskom opozicije. Odnosno zbog njene snage. Iako su protesti uvek uticali na tu odluku. Vanredni izbori su bili deo tehnologije vlasti i kupovine vremena na vlasti. Ni u ovoj krizi eventualna odluka o raspisivanju izbora ne zavisi od pritiska partijske opozicije,

Spoljni faktor ne želi da neka nova vlast sutra ugrozi dogovore postignute s Vučićem. Njegov režim se ne može reformisati a da se ne uruši. Takozvani poštteni izbori bi značili i reformu režima. Otuda je jedinstveni front opozicije i studenata bitnije pitanje od izbornih uslova

već više od širine fronta koji mogu da okupe studenti. Uspe li taj pritisak da se održi. Što je obrnuto proporcionalno stepenu konsolidacije režima.

Snaga studentske pobune i građanski protesti koji su je pratili bili su veći od svih ranijih pritisaka opozicije na Vučićev režim. Dileme i rasprave tipa jedan front ili dve kolone razvodnjavaju potencijal akcionog jedinstva studenata i opozicije. I šta bi značila famozna „studentska lista“ ako Vučić uspe da odloži izbore do 2027. i obezbedi im redovnost? Ko će onda biti studenti? Jer će biti valjda i onih koji će u međuvremenu diplomirati, a i onih koji su tek upisali fakultete. Hoće li biti i 2027. plenuma?

Takozvana međunarodna zajednica (i EU dakle) do sada je prihvatila Vučićeve odluke da se ide na vanredne izbore, jer su svaki takvi izbori do sada bili projektovani da Vučić i njegova partija (koalicija) pobede bez suštinske neizvesnosti. Trenutno međunarodna zajednica okleva (ili je protiv izbora) jer nema garancija da će Vučićeve liste sigurno pobediti. Možda ovo zvuči cinično ali je uglavnom tačno i taj utisak, koji dobiješ (bar ovde potpisani) iz razgovora sa Evropljanima, ne mogu baš lako da odagnaju pojedini poslanici Evropskog parlamenta koji prepoznaju autokratiju u Srbiji. „A ko je tačno alternativa?“, takođe je redovno pitanje koje postavljaju i ovi iz EU kojima su srpski studenti jako simpatični. Spoljni faktor (i zapadni i istočni) traži da mu se ponudi alternativni model stabilnosti. Koji do sad nije formulisan u heterogenoj pobuni. Nekome improvizacija može da izgleda i kao uspešna taktika, da se „pravo lice“ krije.

Nije svaka vojna parada simptom lične vlasti, ali svaka lična vlast podrazumeva i militarizaciju društva – homogenizaciju pristalica (selektivno jedinstvo), pretnju „unutrašnjem neprijatelju“ i njegovoj dinamici. Kao i poruku stranom

faktoru. Pa malo i klinačko inačenje sa susedima. Zbog današnjeg značenja „parade ponosa“, vojne parade mogu biti parade „jedinstva“, ne i samo ponosa, iako se nacionalni ponos podrazumeva, ali je asocijativnost mnogima nezgodna. Što možda ne bi sve razumeo čitalac vojnog lista „Front“ u Titovo vreme.

Spoljni faktor ne želi da neka nova vlast sutra ugrozi dogovore postignute s Vučićem. Njegov režim se ne može reformisati a da se ne uruši. Takozvani poštteni izbori bi značili i reformu režima. Otuda je jedinstveni front opozicije i studenata bitnije pitanje od notornih izbornih uslova koji sigurno ne mogu biti na visokom standardu kod vlasti sa revolucionarnim karakterom (vladanje svuda i na svim nivoima), koja prezire samu mogućnost promene vlasti na izborima a što je suština višepartijskog sistema kao temelja demokratije. Otuda su takozvani poštteni izbori iluzija. Izbori svakoj strani samo služe kao legitimacijska poluga. Vučiću su to uvek bili od 2012, a sada su i studentskoj opoziciji.

Vučićeve „igre termina“ (najavljuje izbore kao modne kolekcije: jesen–zima...) oko izbora je taktika demoralisanja protivnika i pokušaj svodenja njegove aktivnosti na politički larpurlartizam – izgaranje (često razglabanje) o formi odnosa među opozicionim partijama, odnosu opozicije i studenata, i licitiranje imena za studentsku listu, što je već jedna vrsta rituala, bez organizacione suštine.

Danas se možda čini nebitnim, ali je suštinski bitno, kad bi i bilo uskoro izbora, i da studentska lista na njima dobro prođe – hoće li to sutra biti jedinstveni poslanički klub ili će se razbiti na nekoliko. Ako je jedinstven, ko tu komanduje. Ko je predsednik, postoji li neki glavni odbor, neki plenum za starije, neko koordinaciono telo.

Izbori u decembru 2026. (a taj termin Vučić je pominjao) maltene su izbori 2027. Jedna vrsta psihološke pobede režima. Iako je zahtev za raspisivanjem izbora odocnio, studenti su to ipak uspeali da nametnu kao temu i da stvore utisak da je Vučić kukavica što ih ne raspisuje, a sam čin raspisivanja izbora bio bi studentska pobeda. Sve dok je tako i dok Vučić ne preokrene psihološki situaciju da im on „čini“, izbora neće biti.

Nema kulta ličnosti bez harizmatičkog liderstva, ali nisu svaka harizma i liderstvo i kult ličnosti. Pitanje je koliko studenata

zna ko je bio Dušan Čkrebić, jedna od bitnijih ličnosti Srbije u vreme socijalizma. Čkrebićeve podrške Slobodanu Miloševiću bila je jedna od ključnih za njegovu pobjedu nad Ivanom Stambolićem na Osmoj sednici Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije 1987. godine. Čkrebić je 1987. poručio Stamboliću: „Ivane, Srbija je umorna od lidera.“ I nije tada veroval, kako je posle svedočio, da će Milošević postati još jači lider. Ako studentski pokret ne proizvede ili podstakne političke lidere u društvu (a to ipak po inerciji aktivizma čini), već samo čkrebićevski tvrdi da je Srbija umorna od lidera opozicije maltene kao od Vučićeveg liderstva, pojaviće se neki drugi lider. Prostor neće ostati prazan. I lista kad se obznani mora imati neke lidere. Nosioca liste sigurno.

Istraživanja javnog mnjenja, uključujući i Demostatova, pokazuju da studenti više ne veruju u jakog lidera i da je to „mini-revolucija u stavovima mladih“, kako je neko formulisao. Otuda i pomalo anarhična depersonalizacija (anti)politike. To je s jedne strane ohrabrujuće u smislu snižavanja potencijala autoritarnosti kod mladih ljudi (i istovremeno pojačavanje senzibiliteta za demokratiju), ali s druge strane može biti rizično jer istorija politike jeste istorija ideja, ali i istorija lidera. Društvene strukture jesu najbitnije, mada se liderstvo i lične crte lidera ne mogu ignorisati u istorijskim procesima. I onima dugog trajanja kakva je hronična društvena kriza u Srbiji promenljivog intenziteta. Ohrabrujuće je da bi ogromna većina mladih ljudi danas izašla na izbore. Još pre ovih studentskih protesta bilo je istraživanja javnog mnjenja koja su demaskirala mit o takozvanoj apolitičnosti mladih ljudi.

Američki politolog i pedagog Robert Dal, teoretičar političkog pluralizma, zajedno je sa Čarlsom Lindblomom stvorio 1953. pojam „poliarhije“ (vladavina velikog broja). U Dalovoj poliarhiji političke partije su samo jedan od segmenata odlučivanja u društvu. Poliarhija jeste zavodljiva za participaciju nevladinog aktivizma ili medija, ima inkluzivni zov sirena, ali je i rizična jer može pospešivati antipartizam a mimikrijski kriti interese kapitala kroz takozvani civilni sektor. Stiče se utisak da je poliarhija bitnija dobrom delu antivučićeveškog pokreta od stvaranja jakih partija ili jedinstvenog političkog fronta. Poliarhija se u „zakasneloj

naciji“ (Helmut Plesner) nameće kao zavodljiva stranputica.

E, da, Vučić ostavlja mogućnost da podnese „nešto ranije“ ostavku na mesto predsednika Republike, pa da se ide istovremeno na parlamentarne i predsedničke izbore. I Slobodan Milošević 2000. i Boris Tadić 2012. „skratili su mandate“, ali obojica da bi ušli u novu predsedničku trku – Milošević za predsednika provizorijuma SR Jugoslavija, a Tadić Srbije. Vučić bi u slučaju „skraćivanja mandata“ išao u trku za premijerski mandat. Valjda. Što postavlja pitanje njegovog predsedničkog kandidata. Čak se spekulisalo da bi to mogao biti i Tomislav Nikolić. Da li bi to aminovao Šešelj?

U raskolničkoj političkoj kulturi, opozicija logično ima nagon ka fragmentaciji ali on je indukovani i od vlasti. Kao što postoji i inženjering lažnog okupljanja po nekoliko pseudoopozicionih entiteta. Čak u takvim projektima „objedinjavanja“ među lažnom opozicijom može se naći i neko ko stvarno misli za sebe da je prava. Režim ima i svoje „spavače“ i svoje izborne „električne zečeve“. Kao i „flaster“ liste. Za „Kreni – promeni“ nađe se neki „kreni – obrni“, a sad za studentske liste već ima i studenata „koji hoće da uče“ (i njihovih javnih ličnosti). Iako sad valjda svi uče. Milomir Mandić, istraživač Demostata, skreće pažnju da Vučiću odgovara što više opozicionih lista na izborima: „Vlastima odgovara fragmentirana razdrobljena opoziciona scena sa što više malih entiteta. Jedan od razloga je i što veliki broj slabih lista obično povećava i takozvani Dontov ‘otpad’ (Dontov izborni sistem) a većina toga (rasuti glasovi lista koje ostanu ispod cenzusa), ide prvoplasi- ranom... Ukoliko neko iz opozicije želi da pročita rezultate istraživanja, jasno će videti da je jedna opoziciona lista svih (partija i studenata) politički najprofitabilnija.

U slučaju da ne bude jedinstvene liste studenata i opozicionih partija, trebalo bi izvagati – da li je bolje uz studentsku listu imati još jednu listu opozicionih partija ili dve ideološke liste tih partija. No, to je posao za opozicione aktere“, ističe Mandić i zaključuje da primeri lokalnih izbora u Kosjeriću i Zaječaru juna ove godine, mogu biti veoma poučni kad je u pitanju nastup opozicije.

Kao 2018. kad su Borku Stefanoviću (tada Levica Srbije) u Kruševcu razbili glavu, skoro su to uradili Peđi Mitroviću, funkcioneru Stranke slobode i pravde

(u kojoj je danas i Borko). E, sad, da li je logično da Mitrović samo zato što je član stranke ne može biti na studentskoj listi? Što postavlja pitanja apsurdnosti njenog ultimativnog razdvajanja od partija opozicije. Što postavlja apsurdno pitanje – da li su i članovi opozicionih partija koji idu na proteste građani?

Koga ne mrzi neka nađe negde TV „duel“ tada ministarke SNS Marije Obradović i tada formalno opozicionarke Tatjane Macure (tada Stranka moderne Srbije). E, kad bi tako moglo sa atmosferom u društvu. Da vidite kakvo je to uvažavanje bilo i kakav dijalog.

No dobro. Bilo je vojne parade i za vreme Tadića. U Leskovcu aprila 2012. Tad niko nije razmišljao da sa Albanijom, ako

Izbori u decembru 2026. maltene su izbori 2027. Jedna vrsta psihološke pobede režima. Iako je zahtev za raspisivanjem izbora odocnio, studenti su to ipak uspeli da nametnu kao temu

se sretne u fudbalu, baš tu igramo utakmicu. Doduše, nije bilo ni savremenog stadiona. U blizini spomenika Tome Zdravkovića, u centru grada, prizemljili su se tada padobranci, a sa jednim od njih i državna zastava. Ova Vučićeva parada organizovana povodom 15. septembra – Dana srpskog jedinstva, slobode i nacionalne zastave, državnog praznika ustanovljenog 2020, još jedan je dokaz da bi novom Vučićevom pokretu najviše pristajalo ime Arkanove i Pelevičeve partije – Stranka srpskog jedinstva. Ili pokret srpskog jedinstva.

Vojna parada „Korak pobednika“ održana u Beogradu 16. oktobra 2014. kojoj je prisustvovao Putin bila je primer kako je Vučić svoj kult gradio i kroz Putinov. Što i danas nastavlja sve manje stidljivo nakon izvesne distance zbog Putinovog rata u Ukrajini i svog imidža na Zapadu do koga je Vučić tada više držao. U tom odnosu dva lidera Vučićeva propaganda je uvek naglašavala uvažavanje suverene Srbije i njenog predsednika kao pouzdanog partnera, da bi se izbegla svođenja na marionetsku poziciju i asocijacije na doktrinu „ograničenog suvereniteta“ koja je Putinu sigurno draža od njenog promotera, nekadašnjeg sovjetskog vođe Leonida Brežnjeva.

da Brežnjeva.

Putinu je i Staljin verovatno draži od Brežnjeva: nedavno je ruski predsednik naglasio da je potrebno „depolitizovati“ Staljinov doprinos pobi u Drugom svetskom ratu. Putin je istakao potrebu čuvanja sećanja na istorijski značaj Staljina u Velikom otadžbinskom ratu i da se to odvoji od negativnih aspekata njegove vlasti. Ta „depolitizacija“ bi ovde teško prošla s Titom koji je valjda pobedio u nekom ratu. Ne ide lako ni sa Aleksandrom jer nas je 1918. uvukao u „tamnicu srpskog naroda“. Ni na vojnoj paradi u Užicu aprila 2014. niko, pa ni tadašnji predsednik Tomislav Nikolić, nije podsetio da je u ovom gradu 1941. održana vojna parada koja je uz onu u Moskvi bila jedina takva u porobljenoj Evropi. Tada su u Užicu bile istaknute zastave SSSR-a, SAD i Velike Britanije.

„Korak pobednika“ bila je prva parada u Beogradu nakon „Parade pobe de“ 9. maja 1985. (četiri decenije od pobe nad fašizmom). To je bila prva parada bez Tita (prethodna je bila 1975). Na njoj je ponosno prikazan i novi domaći tenk M-84. Komandant parade, general-potpukovnik Zdravko Dimić, predaje raport predsedniku Predsedništva SFRJ Veselinu Đuranoviću. Na bini je i upaređeni general Nikola Ljubičić, prvi čovek JNA. Komunistička ikonografija, borci, pioniri, inostrane delegacije, kulturno-umetnička društva, helikopteri, motorizovane jedinice vodi pukovnik Alajbegović... Ma, totalna psihodelija. Ali to je armija koja će za koju godinu izvesti tenkove na ulice Beograda i zaratiti sa dobrim delom sopstvenog naroda.

Inače, Nikola Ljubičić, bivši general armije i čovek od Titovog velikog poverenja, uvek je opovrgavao često zastupanu tezu da je Tito sistemski mrzeo Srbe i Srbiju. Evo šta je Ljubičić rekao 1996. godine: „Ko kaže da Tito nije voleo Srbe? On je bio pravi Jugosloven, ali nijedan narod nije mrzeo. Naprotiv. Sve ih je podjednako cenio. Pa on je ustanak podizao u Srbiji i odatle krenuo da stvara novu Jugoslaviju. Znate li vi da je Tito u Užicu bio posle rata čak 13 puta? Zar bi toliko puta dolazio da je mrzeo Srbe?“

Ni Vučić ovog komemorativnog leta nije podsetio na „Vidovdansku vojnu paradu“, održanu 1995. na Slunju. Da se još jednom zapitamo, kako je „Oluja“ bila moguća posle nje. Ta parada je, inače, bila organizovana da podigne moral. **N**

VESTI *u boji*

PON - ČET U 22.30

TAJNE NAJVAŽNIJEG OPERATIVCA DRŽAVNE BEZBEDNOSTI

OD KLANJANJA NE VIDE DA SE GAZDA PROMENIO

Čovek koji je bio ne samo svedok već i akter najbitnijih događaja devedesetih i početkom dvehiljaditih prvi put u javnost iznosi saznanja o događajima koji su presudno uticali na današnju Srbiju, ali i region

**Razgovarao Dušan Telesković
Fotografije Nebojša Babić**

A

Alternativna istorija je vrlo zavodljiva kategorija koja tera na razmišljanje. Ona nije samo fikcija, već moćan alat za razumevanje ključnih tačaka u kojima su odluke ili slučajnosti promenile tok istorijskih događaja.

I zato su insajderska svedočenja iz srca tajne službe veoma važna.

Jedno od njih je i svedočenje Zorana Stijovića, penzionisanog operativca Državne bezbednosti.

Čovek koji je bio ne samo svedok već i akter najbitnijih događaja devedesetih i početkom dvehiljaditih uskoro završava pisanje svoje knjige i odlučio je da sa čitaocima Nedeljnika podeli samo delić svojih saznanja koja otvaraju prostor za razmišljanje o tome kako bi Srbija drugačije izgledala da su se samo tri događaja kojima je Stijović prisustvovao i učestvovao u njima desila drugačije.

DON JE BIO NIKOLA ČURČIĆ

Rade nije bio naivan, znao je on šta je radio, ali nije on za sve bio odgovoran. Suštinski je glavni čovek bio tu njegov zamenik Nikola Čurčić, brat Veljka Čurčića, venčanog kuma Slobodana Miloševića sa kojim je dve godine delio sobu u Studentskom gradu. On je porodična priča, vezan sa Mirom i Slobom 30 godina. Tada je glavni čovek u Službi za operacije, vodi čak i 10. upravu koja je tada Služba u Službi. I kod njega su one priče da nema papira, nego „Mira kaže da ovaj nije živ, nama bi bilo mnogo lakše“. I oni to shvate kao nalog i odu da skinu glavu. Čurčić je predložio Markovića da bude načelnik Službe, kao njegov eksponent.

Da je Služba ozbiljna, neko bi rekao Vučiću: **Čoveče, idi, biće sve gore. Sve što radiš, radiš protiv interesa države**

Kako bi na primer Srbija izgledala da dokumentacija DB nije uništavana, kako je sam Stijović otkrio u istrazi koju je vodio? Šta bi se desilo da su njegovi tajni razgovori sa Radetom Markovićem završili kao ključni dokaz za sudski postupak? Da li bi Srbija bila zemlja u kojoj je nemoguće da se ponovi ovo što danas imamo – zloupotreba službe za partijske i lične, a ne državne interese.

Ili šta bi se desilo da tajna akcija hapšenja Adema Jašarija nije zaustavljena od vrha države, godinu dana pre ubistva? Da li ne bi ni došlo do krvavog lanca događaja koji su zauvek promenili odnose Srba i Albanaca?

Stijović je karijeru započeo kao operativac na Kosovu. Bio je i šef analitike. I zato ovu njegovu ispovest započinjemo pričom o 35. godišnjici Kačaničkog ustava, dokumenta koji je nagovestio težnje kosovskih Albanaca za otepljenjem, a na čiju izradu je SDB, ispostavlja se iz priče našeg sagovornika, imala presudan uticaj.

„Mi smo znali za to i kompletno kontrolisali taj proces.“

Kako ste kontrolisali, imali ste lju- de unutra?

Da. Tada je na čelu Službe na Kosovu bio Radoslav Lukić, inače jedan vrhunski profesionalac. On je osmislio operaciju slanja poruke stranom faktoru da se prikaže da Albanci nisu baš toliko ugroženi kao što pričaju, da je to propagandna priča i maska. To je urađeno tako što je Služba imala opredeljujući uticaj na formulisane određene tačke u tom ustavu. I u tom Kačaničkom ustavu su imali stavku da budućnost Kosova vide u Jugoslaviji.

Kako ste konkretno na tu tačku uti- cali?

Preko svojih saradnika i agenata koji su bili infiltrirani. To je bila složena operativna kombinacija, oni su naseli. To nažalost nije pratila politika u Beogradu i celoj Jugoslaviji. To je period kada se spremaju ratovi i mi smo na Kosovu bili upoznati sa svime što se dešavalo. Upra-

vo smo preko saradnika saznali i za događaj za koji se uopšte ne zna u javnosti, a to je sastanak Albanaca i hrvatskog rukovodstva o potencijalnim zajedničkim ratnim planovima.

Na šta konkretno mislite?

Mi smo pratili jedan sastanak u Stubičkim Toplicama u Hrvatskom Zagorju, gde je održan dvodnevni sastanak koji je organizovalo hrvatsko rukovodstvo sa Franjom Tuđmanom, Josipom Manolićem i Josipom Boljkovcem na čelu. Ugostili su predstavnike Albanaca sa Kosova i tu su bili Ibrahim Rugova, Suroi, Bakali, Ismajilji, Muharemi, ali su bili i lideri Albanaca iz Makedonije i Crne Gore.

Šta je cilj bio tog sastanka? Govori- mo o januaru 1991, pre početka rata?

Tako je, 19. i 20. januar. Hrvati su zvali Albance i tražili im da otvore južni front kada počnu sukobi, da i na Kosovu otvore ratište i tako razvuku snage JNA.

U tom smislu su ponudili materijalnu pomoć Kosovu, ali i Albaniji, zatim na Radio Zagrebu jednu emisiju od sat vremena na albanskom jeziku, koja će biti posvećena promociji albanskih interesa i aktivnosti. I mi smo to srećom na vreme detektovali. Imali smo dobru kontrolu upravo zbog one prve Kačaničke skupštine.

Imali smo nekoliko saradnika. Uoči tog sastanka, oni su napravili grešku – obavili su neke konsultacije i mi smo uspeli da dvoje naših agenata-provokatora ubacimo unutra.

Najveći cinizam je podmetnuto „kukavičje jaje“ Vladi Srbije, da u maju 2001. godine donese Uredbu o otvaranju dosijea Službe državne bezbednosti, samo dva meseca nakon pismenog izveštaja i punog saznanja tadašnjeg rukovodstva da je najveći broj dosijea već bio uništen

A šta rade ti agenti-provokatori?

Oni provokativnim nastupima na sastanku isprovociraju stavove i mišljenja ljudi za koje su bili zainteresovani. Na osnovu toga, mi smo saznali sadržaj, ali i prave ciljeve sastanka.

Bio je i potpuno ozvučen prostor tu gde su se sastali. Rugova je rekao da mora da razmisli, da se konsultuje sa Ademom Demaćijem i drugim albanskim liderima koji nisu došli.

Ali Albanci nisu tada pokrenuli po- bunu?

Tako je. Mi smo pasivizirali Rugovu koji je posle rekao Hrvatima da je spreman da žrtvuje 30.000 Albanaca za Republiku Kosovo, ali da kada bi se u tom trenutku otvorio južni front na zahtev Hrvata, to se ne bi završilo bez 150.000 do 200.000 mrtvih. A on je rekao da ne želi da snosi odgovornost za tolike žrtve.

Kako ste ga „pasivizirali“? I šta je „pasivizacija“?

Ljudi koji se bave ovim poslom znaju šta je to. Stavimo do znanja da znamo šta se radi i priprema. Mi dodemo kod tebe i kažemo: „Vidi, znam šta radiš, šta si radio sinoć, znam šta si se dogovarao, šta planiraš. Preporučujemo ti da ne radiš to, a ako nastaviš, snosićeš svu odgovornost.“ Tako se to radi, a ne kao Vučić i ovi njegovi šta rade studentima. Ubace svoje ljude da izgovore neke rečenice, pa onda hapse.

U to vreme je, dakle, za vas najveći problem albanski ekstremizam. Kad detektujete prve naznake oružane pobune?

Brzo nakon što su Albanci na poziv Rugove i ostalih albanskih lidera napustili institucije Srbije 3. septembra 1991. Napravili su takozvanu Vladu Kosova i sa njom formirali su i paralelnu službu bezbednosti, ministarstvo unutrašnjih poslova i ministarstvo odbrane čiji su koordinatori bili albanska vojska i policija i služba bezbednosti Sigurmi.

Negde te godine, organizovana je i

prva obuka u objektima vojske Albanije, na 25–30 kilometara od Tirane, na planini Dajti, to je sada tamo nacionalni park.

Rađena je strogo zaštićena obuka koju su vodili specijalisti, instruktori obaveštajne službe, specijalisti za diverzantska teroristička dejstva...

Pored obuke za obaveštajne i kontraobaveštajne poslove, obučavani su za napade na policijske stanice, kidnapovanja.

Dakle, to je bila ofanzivna obuka za napade. Njihova taktika je bila „pucaj i beži u šumu“, dakle gerilski stil ratovanja. Mi smo to i dosta dobro radili, i odmah, kad se ta grupa vraćala i ušla kod Dečana, mi smo ih sačekali. Znali smo kad su prešli granicu i gde će da spavaju. Tu smo pohapsili jedan deo njih, ali Adema Jašarija i njegovog brata Sahita nismo uspjeli. Oni su se izvukli u pucnjavi.

I kad prvi put registrujete OVK?

Prvi napad se desio 1994. godine, na našeg kolegu, operativca iz Prištinskog centra DB Ljutfija Ajazija u Glogovcu. Njega su sačekali ispred kuće, u zasedi, i pucali iz automatskog oružja. Pogodilo ga je nekoliko metaka, ali je onako ranjen dao gas na vozilu i uspeo da izbegne smrt. Onda su njegova braća i porodica počeli da pucaju da ga zaštite.

I to je prva akcija gde se OVK zvanično pojavila. Poslali su saopštenje sa aerodroma u Skoplju i ukazali na postojanje nove formacije. Posle smo mi rekonstrukcijom utvrdili da su poslali taj faks iz Narodnog pozorišta u Prištini u Skoplje, pa odatle u javnost.

Spomenuli ste Adema Jašarija. Ako ste već znali za njegove aktivnosti, obuku u Albaniji, napade, zašto ga niste uhapsili?

O ovoj grupi se skoro sve znalo. Od sastava i hijerarhijske strukture do saznanja čime su naoružani – pištolji, automatske puške i mitraljezi, bombe i sredstva za protivoklopnu borbu, kao i o motivaciji i odlučnosti da pruže oružani otpor eventualnoj intervenciji policije. Znalo se kada dolaze u bazu – broj i prisustvo, kada izlaze da ubijaju i ko ih, gde

i kako čuva dok ostali spavaju. Ni danas se ne govori da smo mi dugo pripremali i planirali antiterorističku akciju policije u Drenici u februaru 1997. godine.

Mislite u martu 1998, kada je Jašari ubijen?

Ne, mi smo imali spremnu akciju godinu dana ranije koja je zaustavljena sa vrha. Da je ona izvedena, mogao je da se promeni dalji negativan tok istorije i razvoj događaja.

Je li to akcija planirana da bude na isti način kao ona kasnija?

Ne. Nisu išli sa namerom da ubijaju – već da zaustave i spreče dalji krvavi pir. Cilj ove akcije je bio jasno definisan – uhapsiti ih i neutralisati dalje terorističke

TAJNA VEČERA

I onda Rade Marković shvati da ja ne znam. Kaže: „Ne brini se, pohvalio sam te kod šefa.“ U šoku ga pitam kod kakvog šefa i on mi ispriča: Sinoć sam bio na večeri na Banjici, bili su Petrović, Mijatović i Mihajlović. Naručili jagnjetinu iz Pastuva kod Hipodroma i izveli ga iz zatvora. Tražili su mu da svedoči protiv Miloševića, on odbije i vrata ga u zatvor. Ja sam tu popi**eo. Odem pravo iz zatvora na Banjicu i tu dođe do teških reči sa tadašnjim zamenikom načelnika Službe Mijatovićem.

ke akcije višečlane grupe. U tom trenutku je njih bilo od 20 do 25 lica u užem jezgru. Trebalo je da se obezbede materijalni i forenzički dokazi, oružje i oprema za sudski progon.

Baza te grupe je bila u selu Prekazu u kući porodice Jašari.

Uspostavljen je tehnički tajni video-nadzor. Postojala je zakonita, profesionalna policijska obaveza i kontrolisana opcija za neutralizaciju.

Postojao je, usvojen i odobren na najvišem državnom nivou, plan akcije koji je sačinio sa svojim saradnicima general policije Obrad Stevanović. U objekte specijalne jedinice u selu Ajvalija, u blizini Prištine, tajno i tokom noći, pristigle su kao pomoć i specijalne snage iz Beograda i Novog Sada. Znali su gde idu,

zašto, za koga idu i sa kime idu.

Plan je podrazumevao učešće oko 900 policajaca za užu i širu blokadu, desantiranje i upad specijalnih snaga u terorističku bazu. Sve je policijski i profesionalno bilo spremno.

Poslednja komanda je bila izdata – gotovs sa oružjem i pokret jedinica u četiri ujutro. Starešinama su podeljeni zadaci.

Ali nekoliko sati pred početak i pokret jedinica na zadatak planirana akcija je otkazana.

Zašto?

Zvanično objašnjenje nikada nije dato. Nezvanično, jedan visoki funkcioner Državne bezbednosti, moj prijatelj i član Glavnog štaba MUP-a u Prištini mi je rekao da je ključnu ulogu u otkazivanju odigrao Jovica Stanišić, tadašnji šef Državne bezbednosti, svojim mišljenjem i uticajem na Miloševića.

Razlozi koje je izneo u poslednjem trenutku i posle postignutih i usaglašenih dogovora, bili su vezani za procenu da bi akcija mogla eskalirati u šire sukobe sa albanskim stanovništvom i negativnu reakciju međunarodne zajednice.

Razgovarao sam dugo o ovom događaju i sa generalom Stevanovićem. Imao je direktne sumnje u dobre namere pojedinaca i umešanost stranog faktora u donošenje odluke. Dao mi je originalan plan čije ću delove i određene detalje objaviti u knjizi koju pripremam.

Godinu dana kasnije, u martu 1998. u Drenici je ipak došlo do napada na Jašarija i eskalacije sukoba?

Ključnu i vodeću ulogu u planiranju, organizaciji i realizaciji te akcije je tada imala Državna bezbednost na čijem čelu se i tada nalazio Stanišić. Pitanje je da li je to sam uradio i da li je znao da time pali šibicu u suvoj travi.

Znam jedno, do mira se ne dolazi slučajno – mora neko da ga zadrži i odbrani. Tog hladnog dana u martu 1998. godine, mir smo pustili da ode i omogućili da ga zameni rat.

Mnogi opisuju da je taj događaj presudan bio za eskalaciju sukoba, tačnije da do ove akcije u Drenici, OVK nije imala punu podršku kod Albanaca?

Posledice su bile katastrofalne. Veli-

ke žrtve na obe strane. Izvršena je puna mobilizacija i homogenizacija albanskog stanovništva oko paravojne formacije OVK. Sve što je moglo da uzme oružje od Albanaca, uzelo je oružje.

Oko Jašarija je napravljen mit i nacionalni simbol u albanskom narodu.

Ibrahim Rugova je gurnut u stranu, a vođe OVK su postali „politički faktor i glas albanskog naroda“.

Činjenica je da policija i snage bezbednosti nisu bile bespomoćne, već da su bile sprečene i zaustavljene u pokušaju da zaustave dalji negativan razvoj događaja na Kosovu i šire u regionu.

I kako izgleda vaš rad na Kosovu posle toga? Šta radite?

Mi gubimo kontakte na terenu. Dokumentujemo šta se dešava, pokušavamo da radimo, ali više nemamo kontrolu nad događajima. Možemo da uhvatimo neku grupu od pet-šest ljudi, ali ne utičemo na proces. To je isto kao sada. Nije ista situacija kao što je bila pre 10 meseci.

Vučić sada menja komandante speci-

Uzeo sam 13 izjava po ZKP-u koje je Marković potpisao i za koje je bio spreman da ih potvrdi kod istražnog sudije. Ima nekoliko službenih beležaka za koje je rekao da zapišem, ali da neće da ih potpiše iz razloga bezbednosti. I treći nivo je bio najosetljiviji gde je on rekao: „Ugasi tehniku, nemoj da zabeležiš. To što zapamtiš, zapamtio si, proceni šta ćeš da radiš sa tim, ja to neću da potvrdim“

jalnih jedinica, znači da mu curi vlast. Da je ozbiljna služba, neko bi mu rekao: Čoveče, idi, biće sve gore. Sve što radiš, radiš protiv interesa države. I u naše vreme je bilo: „A rekao je tata tako...“ Ima ona stara poslovice: „Od klanjanja, nije ni video da se gazda promenio.“

Šta vi radite posle rata?

Dolazim u centralnu Srbiju. Posle 5.

oktobra me šalju na jug Srbije kad je iz-bila pobuna Albanaca da reorganizujem službu, na poziciju šefa Službe za Pčinjski okrug. Za Novu godinu, između 2000. i 2001. godine dolazi do otmi-ce šestoro Srba iz Gnjilana u blizini jed-nog administrativnog prelaza.

Tu noć prvi put u životu stupam u kontakt sa Radetom Markovićem koji je tada načelnik RDB. Ja mu tražim prime-nu jedne složene mere da bismo ih oslo-bodili, ali mora on da odobri. Našao sam njegov broj, dobio ga, ali je on nastupio dosta arogantno.

Na koji način arogantno?

Kaže, znaš li ti koji je dan, ja se spremam sa suprugom i Ljiljanom Nedeljko-vić, šeficom kabineta Vojislava Koštuni-ce, da idem na proslavu Nove godine. Ja sam morao na to da reagujem i rekao sam: „Pa, i meni je Nova godina i onima koji su oteti je Nova godina.“ Rekao sam tu još par rečenica u besu.

On začuti i kaže da ga pozovem za de-set minuta. Spustim slušalicu i počnem da razmišljam šta mi je to trebalo u ži-

Čak i da ste površno analitični shvatićete šta znači kad Služba povuče pratnju pet minuta pre ubistva

votu. I pozovem ga u minut. On kaže: od ovog trenutka ti si načelnik Službe, sve što mogu ja možeš i ti. Ali, pazi, sutra ujutru u 10 dolazim na posao i preuzimam nazad Službu. Ako ne oslobodiš ove ljude, odgovaraćeš.

Šta ste onda uradili?

Kad smo uključili te mere, za deset minuta smo saznali gde su oteti ljudi i ko ih drži. Pozvali smo odmah oficira za vezu sa NATO-om, on je pozvao Prištinu i rekao im gde se nalaze oteti. U roku od dva sata su oslobođeni.

Ubrzo posle ste sa Markovićem imali još mnogo razgovora? Kako je došlo do toga?

U januaru te godine, čim je došlo do formiranja Đinđićeve vlade, Rade Marković je smenjen, a ja sam doveden u Beogradski centar DB. Tu se dešava dve trećine posla DB. I ubrzo nakon toga, Beogradski centar hapsi Markovića. Dovode ga u naše prostorije, ali on nije hteo da razgovara sa ljudima koje sam odredio da rade sa njim.

Rekao je da to nije u redu, da je on bio načelnik Službe i da je red da ga je pozvalo novo rukovodstvo sa Goranom Petrovićem i Zoranom Mijatovićem na čelu, da pričaju sa njim. Mi smo ih pozvali, oni nisu hteli ni da čuju za to.

Marković je u tom trenutku kod nas u pritvorskim prostorijama i kad su mu operativci rekli da rukovodstvo Službe neće da priča sa njim, on je rekao: „Dobro, nađite Zorana Stijovića, sa njim hoću da razgovaram.“ Nije ni znao da sam ja već tu, u Beogradskom centru. Jedan od operativaca izađe iz prostorija i kaže nam to. Opet pozovem Banjicu, a Petrović i Mijatović mi kažu: „Kako ti odlučiš.“

A zašto baš sa vama hoće da razgovara?

Pretpostavljam, zbog te epizode za Novu godinu.

I vi odlučite da siđete kod njega?

Možete da zamislite situaciju u kojoj

se razgovara sa čovekom koji je bio alfa i omega i centar odlučivanja tada, neko ko može i danas da ti skine glavu, a kamoli u to vreme. I sad krene priča i on kaže: „Vidiš kakva su vremena, sve se menja. Ja mislim da nisam kriv za sve, hoću da nosim teret onog što sam uradio, ali neću za ono što nisam činio.“

Kaže da hoće da pomogne državi, ali kaže da hoće da o tome bude upoznat državni vrh, poimence navede Koštinicu, Đinđića i Dušana Mihajlovića, i da mu se pruže pismene garancije da će biti tajno, da se o tome neće znati i da će mu biti zaštićena poruka. Kažem mu: Okej, za 12 sati te prebacuju u Okružni zatvor, ja ću preneti poruku, pa ću da ti javim.

Za to vreme, šta vi radite u Beogradskom centru?

U to vreme je prioritet bilo rasvetljavanje otmice Ivana Stambolića, ubistva Slavka Ćuruvije i atentata na Ibarskoj magistrali. Mene nema u tome, ali rekli su da mogu da istražujem o zloupotrebama Službe. I uzmem da istražujem uništavanje dokumentacije jer sam tome prisustvovao.

I šta ste utvrdili za uništavanje dokumentacije?

Da je iznošeno, uništavano, spaljeno. I to je izvršeno nezakonito, organizovano i sistematsko uništavanje više od 300.000 poverljivih dokumenata Službe državne bezbednosti koji su bili kompromitujući za njen rad i zloupotrebe u periodu od 1998. do 2000. godine. I to u kritičnom međašu savremene, nove političke istorije Srbije.

Bilo je jasno da je krajnji cilj skrivanje istine i odgovornosti.

Šta mogu, da me ubiju? Pa mogli su i tad. Ja sam mislio da je za mene bio opasan život i rad na Kosovu, međutim, ispostavilo se da je za mene opasniji bio život i rad u Beogradu, u srcu države za koju sam živio i radio

I šta se desilo sa tim slučajem?

Krajnji rezultat rada velikog broja ljudi je da je informacija završila u nečijoj fioci i da ništa nije preduzeto. Objaviću u knjizi tu informaciju. I na prvoj strani tog dokumenta piše šta uništavati. Kaže: Uništavati dosjee operativnih i prethodnih obrada članova DOS-a i Otpora. I sad kad bi neko uzeo da sabira samo broj dosjeya uništenih, došlo bi se do broja više od 1.000. Takođe, iznošeni su spiskovi saradnika, menjani, neki su brisani, neki lažno dodavani.

Ovaj strateški, jedan od najznačajnijih problema u suočavanju sa odgovornošću i posledicama, zloupotreba u radu i daljoj manipulaciji sa dosijeima, ostao je neistražen do kraja. Kadrovi su sačuvali i ostali u senci drugih događaja koji su se dešavali, a sistem državne bezbednosti je nastavio da funkcioniše sa istim metodama, samo pod drugim imenima.

Najveći cinizam je podmetnuto „kukavičje jaje“ Vladi Srbije, da u maju 2001. godine donese Uredbu o otvaranju dosjeya Službe državne bezbednosti, samo dva meseca nakon pismenog izveštaja i punog saznanja tadašnjeg rukovodstva da je najveći broj dosjeya već bio uništen.

Donose Uredbu o otvaranju dosjeya, a dosjei već uništeni.

Uredba je 2003. godine ukinuta od Ustavnog suda kao neustavna. Do tada, ona se predstavljala i manipulativno koristila kao ispunjeno predizborno obećanje nove vlasti, simbol transparentnosti u suočavanju sa prošlošću. Građanima i široj javnosti bila je servirana farsa, i umesto istine dobili su iluziju. Posledice toga vidljive su danas.

Može li to isto i sad da se desi?

Sigurno će da se desi. Ako se već i ne dešava. Prošlost mora da se objasni jer je sadašnjost u kojoj živimo vezana za to. A ako se to ne reši, i budućnost će nam biti ista.

I kad se vraćate na Markovića?

Ja radim paralelno taj slučaj sa Radetom. Trebalo je jedno 10-15 dana da

dođu povratne informacije da li pristaju na njegove uslove. Nisu hteli da mu daju pismene garancije. Meni je rečeno da je Koštunica poručio da nema veze sa tim, on vodi Jugoslaviju, ovo je Srbija. Dinđić i Mihajlović su obavesteni i poručili su da su saglasni da ja radim sa njim, ali niko nije hteo da da pismene garancije.

Ja sam to Radetu rekao. On je rekao: „Ja hoću da pomognem, ali ne verujem njima, svašta se dešavalo, svašta se radilo.“ Rade nije bio naivan, znao je on šta je radio, ali nije on za sve bio odgovoran. Suštinski je glavni čovek bio tu njegov zamenik Nikola Čurčić.

Ko je taj čovek?

On je brat Veljka Čurčića, venčanog kuma Slobodana Miloševića sa kojim je dve godine delio sobu u Studentskom gradu. On je porodična priča, vezan sa Mirom i Slobom 30 godina. Tada je glavni čovek u Službi za operacije, vodi čak i 10. upravu koja je tada Služba u Službi. I kod njega su one priče da nema papira, nego „Mira kaže da ovaj nije živ, nama bi bilo mnogo lakše“. I oni to shvate kao nalog i odu da skinu glavu. Čurčić je predložio Markovića da bude načelnik Službe, kao njegov eksponent.

Ali Marković ipak odlučuje da priča sa vama bez tih pismenih garancija?

Jeste. Ja sam mu rekao da idemo široko, pa dolazimo do ključnih stvari. Znači, prvo idemo na korupciju, šverc, drogu, pare, pa kako budemo sticali poverenje jedno u drugo možda možemo da dodemo do momenta da pričamo najvažnije stvari, a to su likvidacije.

I krenu razgovori? Da li on priča iskreno?

Priča iskreno. Idem kod njega sva-ki dan od tri do 10-11 uveče. On nekad manje priča, a nekad više. Uglavnom to su ta tri nivoa priča. Uzeo sam 13 izjava po ZKP-u koje je on potpisao i za koje je bio spreman da ih potvrdi kod istražnog sudije. Ima nekoliko službenih beležaka za koje je rekao da zapišem, ali da neće da ih potpiše iz razloga bezbednosti. I treći nivo je bio najosetljiviji gde je on rekao: „Ugasi tehniku, nemoj da zabeležiš. To što zapamtiš, zapamtio si, proceni šta ćeš da radiš sa tim, ja to neću da potvrdim.“

I šta on tu kaže?

Ljudi koji se bave ovim poslom znaju šta je pasivizacija. Stavimo do znanja da znamo šta se radi i priprema. Mi dodemo kod tebe i kažemo: „Vidi, znam šta radiš, šta si radio sinoć, znam šta si se dogovarao, šta planiraš. Preporučujemo ti da ne radiš to, a ako nastaviš, snosićeš svu odgovornost.“ Tako se to radi, a ne kao Vučić i ovi njegovi šta rade studentima

Svašta.

I šta kaže?

Javno su se pojavile dve njegove službene beleške, jedna se pojavila pred Haškim tribunalom o slučaju Hladnjača. To je bilo opasno po mene. Pokušali su da izmanipulišu Hag da ja kao hoću da budem zaštićen svedok, a to nije bilo tačno. Saznao sam za to pola sata pred svedočenje na suđenju Miloševiću. Došao je tužilac i rekao: Vi ste zaštićeni svedok, ja kažem: Nisam, kako ja da budem zaštićeni svedok? Pa ja sve što sam radio u životu, sve što sam napisao i potpisao, stojim iza toga i ne želim uopšte da to krijem. Onda je nastala panika, zvali su Beograd, pa me je zvao profesor Andreja Savić, tada načelnik Službe, da kaže kao: Zorane, pa ti putuješ po regionu, ne znam šta, i onda je doneta odluka da svedočim pod imenom i prezime-
nom, a samo da mi se ne vidi lice.

Svedočenje je bilo strogo ograničeno na sadržaj izjave Radeta Markovića o slučaju Hladnjača.

Neko je verovatno hteo da to iskoristi da Služba nagovori Markovića da bude zaštićeni svedok protiv Miloševića. Nudili su mu čak nove papire, dokumente, novac, sve, samo da to uradi.

Meni je pretila jedna strana da optužim Miloševića, a druga strana da kažem da ta izjava Markovića nije tačna.

To je izjava u kojoj R. M. kaže da Služba nije htela da učestvuje u iskopavanju i prebacivanju leševa i on to naziva „morbidnim poslom“?

Jeste. I dan-danas znam napamet sadržaj te službene beleške. Počinje: „Povodom natpisa u štampi o asanaciji terena i pronalaska hladnjače u Dunavu, mogu da kažem da SDB u tome nije učestvo-

vala.“ Tačno je da je bio sastanak na tu temu, da su tu prisustvovali generali... i nabroji imena generala. I tu on kaže: Nije fer da mi toware nešto što nisam radio.

A koja je druga izjava koja se pojavila?

Objavio je Dušan Mihajlović u knjizi „Povleneke magle i vidici“ jedan deo njegove izjave, ne celu. Objaviću ja u mojoj knjizi. Ostalih izjava i beležaka nema.

A imate li te ostale izjave?

Nemam. Da ih imam, bio bih načelnik Službe.

Ali pamтите šta je rekao Rade Marković?

Pa, nešto pamtim, nešto ne pamtim.

Je l' vam pričao možda ko je ubio Slavka Čuruviju, ko stoji iza ubistva Ivana Stambolića ili ko je naredio Ibarsku magistralu?

Vidi, njegov zalog je bio njegov sin, jedan odličan momak. Trebale su mu garancije za njega. Sad, da pogledamo iz njegove pozicije: da li bi ti pričao? On je bio spreman da otkrije sve da je bilo želje i volje političke da se sve to reši – sve bi se to rešilo. Veliko je pitanje da li je vlada, državno rukovodstvo u posedu tih informacija? Jer ima jedna izjava potpredsednika vlade Koraća koji je rekao da nikada nije znao za uništavanje dokumentacije posle 5. oktobra.

A čak i da ste površno analitični shvaćete šta znači kad Služba povuče pratnju pet minuta pre ubistva.

Ali, u jeku tih razgovora sa Markovićem, vi saznavate da je on tajno izvučen iz zatvora i odveden na večeru na Institut bezbednosti?

Za to sam saznao od samog Markovića, ne od rukovodstva Službe. Jednog dana ja sam došao kod njega i video distancu prema meni. Pitam ga – šta je? On, kao, ništa. Pomislim da ga nije neko udario, vredao ili ne znam šta, iako znam da ti stražari pošteno rade svoj posao i čuvaju ga kako treba. I posle nekih par minuta ubeđivanja, on mi kaže: Nije ti ovo trebalo.

Pitam šta, insistiram. I onda on shvati da ja ne znam. Kaže: „Ne brini se, pohvalio sam te kod šefa.“ U šoku ga pitam kod kakvog šefa i on mi ispriča: Sinoć

sam bio na večeri na Banjici, bili su Petrović, Mijatović i Mihajlović. Naručili jagnjetinu iz Pastuva kod Hipodroma i izveli ga iz zatvora. Tražili su mu da svedoči protiv Miloševića, on odbije i vrata ga u zatvor. Ja sam tu popi**eo. Odem pravo iz zatvora na Banjicu i tu dođe do teških reči sa tadašnjim zamenikom načelnika Službe Mijatovićem.

To vreme nije ni lako za vas? Da li dobijate pretnje? Bilo je tada priča da vam preti likvidacija?

Znalo se da mi preti likvidacija, ali sam radio normalno. Zbog tog slučaja ja na primer ne verujem tehnici. Oni su na merama stalno plasirali informaciju da Stijovića hoće da ubije Babić iz Crvenih beretki. A Babić neće, nego hoće jednim udarcem da ubiju dve muve.

Oni znaju kako se obrađuju informacije i hoće da nametnu Babića kao moju pretnju. A ja znam da nije on i znam od koga mi preti opasnost.

To su opasni krugovi. Ekipa počisti, pa onda počiste ekipu i onda ne možeš da dođeš do traga. Ja nisam plašljiv čovek,

Vučić sada menja komandante specijalnih jedinica, znači da mu curi vlast

stavljao sam glavu gde mnogi neće nogu. I kad je postalo ozbiljno, rekao sam, dajte da to rešimo. I rešili smo.

A šta je razlog da smetate?

Znaju šta je Rade rekao, da sam ja svedok toga što je rekao. Drugo, smatraju da sam ja značajno kriv što su oni u zatvoru za mnoge predmete. Dodatno, plasirana im je informacija da to radim na svoju ruku. Ja, koji ceo život poštujem hijerarhiju. Pa nema tu mesta za soliranje, da glumiš Džejmsa Bonda. Zna se tačno kako ide.

Da li je tačno da su vašeg brata u to vreme napali?

To je najličnija priča i moja lična tragedija. Zbog posledica institucionalnih propusta i kontraobaveštajne zaštite nosim teret lične odgovornosti za događaj koji se desio. To je i lekcija duboke države koja je promenila sudbinu mog mlađeg brata i čitave porodice.

Šta se tačno to desilo?

Događaj se desio 28. 12. 2001. godine kada je teško prebijen sa namerom da bude ubijen. Više od 25 dana bio je u komi a kada se probudio u svojoj 33. godini ponovo je učio da govori, čita, piše i računa. Danas je invalid i oporavak i dalje traje. Napad je dokumentovan i izvršioci su i tada bili poznati. Sada su u zatvoru na izdržavanju višegodišnjih kazni zbog kasnije izvršenih najtežih krivičnih dela. Ali istraga je bila formalna, preciznije rečeno nije ni vođena.

Lično, ja tim institucijama ni tada a ni danas ne verujem. Mislim da imam dobar razlog za to.

A da li je opasno i danas za vas lično to što znate, pričate i pripremate knjigu?

Pa, nije. Sad je javno sve i zna se. Šta mogu, da me ubiju? Pa mogli su i tad. Ja sam mislio da je za mene bio opasan život i rad na Kosovu, međutim, ispostavilo se da je za mene opasniji bio život i rad u Beogradu, u srcu države za koju sam živio i radio. **N**

Velika evropska samoobmana

Evropljani su decenijama podgrevali samoobmanu da su američki saveznici, a ne klijenti Vašingtona. Toliko snažno da su čak i poverovali u nju. U tom kontekstu su i NATO preimenovali u savez, iako su Amerikanci u njegovo ime utkali definiciju „organizacija“, a ne savez

Piše Željko Pantelić, dopisnik Nedeljnika iz Rima

Amerikanci su ostali u Evropi posle Drugog svetskog rata jer su želeli da izbegnu treći svetski rat i u tome su uspeli. NATO, barem po mišljenju Trampovih najbližih savetnika, nije osnovan zato što su Amerikanci voleli Evropljane, već zato što nisu imali poverenja u njih da sami mogu da reše sporna pitanja i zato su ih stavili pod kontrolu. U Evropi se ukorenio uverenje da EU nije u stanju, slikovito rečeno, da hoda bez američkih štaka.

U međuvremenu, kompletna geopolitička mapa se promenila. Američki predsednik Donald Tramp je ubeđen da SAD nemaju nikakvu moralnu obaveznu prema Evropi, to jest da moraju da je brane. Po njemu, Evropa može da se brani sama, ali Evropljani ne žele da troše previše novca na odbranu i nemaju nameru da preuzmu odgovornost za vlastiti kontinent i pored toga što imaju sve regularne karte za to.

Ne treba potceniti ni ideološke manifeste pokreta MAGA, u kojima je dezintegracija EU jedan od spoljnopolitičkih ciljeva. Trampove izjave tipa da je EU stvorena da bi, eufemistički rečeno, varala SAD, samo su priprema terena i opravdanje za akcije nove američke administracije protiv EU i otvorene podrške svim političkim faktorima koji se bore protiv EU – od Alternative za Nemačku i Nacionalnog okupljanja u Francuskoj, preko Lige u Italiji i Voksa u Španiji, do Orbana i Navrockog u Mađarskoj, odnosno Poljskoj.

Lideri evropskih NATO članica i dalje ne veruju, u suštini, i pored izjava i poteza administracije u Vašingtonu, da Amerika može da ih ostavi na cedilu. Između osećaja da su ostali sami na svetu da brane poslednju oazu prava i sloboda i statusa ostavljenog američkog „siročeta“, evropske vođe preferiraju da se drže ideje da je Stari kontinent previše važan, u geostrateškom i simboličnom smislu, za SAD da bi ga pustile „niz vodu“.

Decenijama su SAD bile u idealnoj poziciji jer je najveći dragulj njihove imperije, Evropa, u dobroj meri bio uveren da nije klijent SAD već njihov saveznik i da je, uz malobrojne izuzetke, bespogovorno pratio agendu Bele kuće. Zato ne čudi što Trampova administracija nadmeno pokušava da nametne interese svojih haj-tek kolosa na štetu Evropljana, počev od imperativnih zakona da tzv. digitalna regulativa EU ne važi za američke perjanice, to jest za Apple, Google, Metu i Amazon.

Kulminacija „ljubavi“ između imperije i glavnih klijenata konzumirana je u poslednjoj deceniji prošlog veka kada su u Vašingtonu verovali da se može upravljati svetom preko ekonomije i trgovine i uz sporadične intervencije američkih vojnika. I danas u Evropi pojedini lideri nastavljaju da propagiraju ekonomski pristup u vođenju politike, prenebregavajući činjenicu da imperije, planetarne ili regionalne, ne pokreću novac i BDP, već nasilje i kolektivni na-

LIDERI EVROPSKIH NATO ČLANICA I DALJE NE VERUJU, U SUŠTINI, I PORED IZJAVA I POTEZA ADMINISTRACIJE U VAŠINGTONU, DA AMERIKA MOŽE DA IH OSTAVI NA CEDILU. IZMEĐU OSEĆAJA DA SU OSTALI SAMI NA SVETU DA BRANE POSLEDNJU OAZU PRAVA I SLOBODA I STATUSA OSTAVLJENOG AMERIČKOG „SIROČETA“, EVROPSKE VOĐE PREFERIRAJU DA SE DRŽE IDEJE DA JE STARI KONTINENT PREVIŠE VAŽAN, U GEOSTRATEŠKOM I SIMBOLIČNOM SMISLU, ZA SAD DA BI GA PUSTILE „NIZ VODU“

Evropske države nisu saveznice SAD, ali Evropa jeste dragulj američke imperije, odnosno najvažniji deo planete, jer i pored promene rasporeda snaga na zemaljskoj kugli, Evropa je i dalje najvažniji kontinent i kontrola nad njim determiniše ko jeste, a ko nije planetarni hegemon

rativ o superiornosti, predodređenosti i posebnosti jednog naroda.

Amerika je u dubokoj identitetskoj krizi, raspolučena između liberalnih „obala“ i tvrdo konzervativne „unutrašnjosti“, suočena sa sve bližim obračunom sa Kinom, dok je njen značajan deo kivan na Evropu koju doživljava kao parazita koji je živio na grbači Amerikanaca poslednjih osamdeset godina. U isto vreme, Trampova administracija eksplicitno traži od članica EU da plate cenu, ne samo kroz kupovinu američkih energenata za 750 milijardi dolara već i kroz nabavku američkog oružja vrednog 650 milijardi evra i ukidanje digital-

ne takse za najveće američke kompanije – od Applea do Amazona. Štaviše, Beloj kući ni to nije dovoljno, već pretenduje da EU i njene članice dosledno prate Vašington u predstojećem carinskom i trgovinskom ratu protiv Kine i da snose ekonomske posledice i gubitke.

Ključni problemi Evrope su njena progresivna pacifikacija i starenje stanovništva. U tri najveće i najznačajnije evropske države – Nemačkoj, Francuskoj i Italiji – veoma mali broj ljudi je spreman da brani vlastitu zemlju, a kamoli EU kao celinu. Samo 16 odsto Nemaca bi branilo Saveznu Republiku, a tek 14 odsto Francuza i Italijana stalo bi na branik Pete, odnosno Druge republike. Tu su negde i Španci. Agresija Rusije na Ukrajinu nije mnogo promenila taj odnos i većina Nemaca, Italijana, Francuza i Španaca ne vidi Rusiju kao opasnost. Ne mogu da zamisle pripadnike Crvene armije na Brandenburškoj kapiji, Pjaci Espanja, Šanzelizeu ili na Plazi Major i smatraju da o Rusima treba da brinu Poljaci i drugi evropski susedi Rusije.

Prosečan Italijan ima gotovo 49 godina, Nemač više od 45, a Francuzi su u tom društvu najmlađi – sa malo manje od 43 godine. Sa ultračetrdesetogodišnjacima je veoma teško formirati efikasne vojne snage i mnogo je verovatnije da oni doživljavaju kao veću pretnju prisustvo sitnog i krupnog kriminala na ulicama svojih gradova nego spoljnu. Pogotovo što većina počinilaca pomenutih krivičnih dela dolazi iz afričkih ili azijskih

skih zemalja ili sa (jugo)istoka Evrope.

Evropska društva su „drogirana“ u prethodnim decenijama da se ratovi vode samo iz ekonomskih razloga. Vrlo često je taj narativ sponzorisan ili podstican od Amerikanaca. Takav pristup doprineo je pogrešnim procenama Rusije i njenih namera i procenjivanju efekta ekonomskih sankcija. U EU nisu, barem doskora, shvatali da ono što je za njih kazna i ono što bi za njih bio veliki problem, u društvima kakvo je rusko, kinesko ili tursko predstavlja samo malo „golicanje“.

Amerikanci su decenijama nametali narativ Evropljanima da oni treba da se bave ekonomijom, ljudskim pravima i slobodama. U dobroj meri građani država EU postali su minimalisti i pacifisti sledeći američke želje i zato su sada dezorijentisani kada Vašington od njih traži da preko noći ponište sve i vrate se na „ratoborno“ fabričko podešavanje. Samo su Poljaci i stanovnici pribaltičkih republika, Finske i delimično Rumunije reagovali mobilizujući se, ali ne toliko zbog američkog zahteva, već zbog viševkovnog iskustva sa Rusima.

Prethodno rečenom treba dodati i sklonost dobrog dela evropskih društava da optiraju za neutralnost, uvereni da tako mogu da nastave da uživaju u „besplatnom miru“ i da izvlače benefite iz trgovinskih relacija sa svim stranama. Na papiru to zvuči logično i ispravno, ali u sudaru sa stvarnošću postaje naivno i neizvodljivo.

SAMOOBMANJIVANJE EVROPLJANA

Evropljani su decenijama podgrevali samooobmanu da su američki saveznici, a ne klijenti Vašingtona. Toliko snažno da su čak i poverovali u nju. U tom kontekstu su i NATO preimenovali u savez, iako su Amerikanci u njegovo ime utkali de-

Na našem kontinentu već decenijama vlada sindrom da se, figurativno rečeno, ujutru žali što EU nije aktivnija i preduzimljivija, a po podne da je EU previše sebi dala važnosti i prava da određuje sudbinu Evrope

finiciju „organizacija“, a ne savez, i to ne bez razloga: North Atlantic Treaty Organization ili na francuskom Organisation du traité de l'Atlantique Nord.

NATO se bazira na članu 5, odnosno na obavezi država potpisnica da deluju solidarno u slučaju da jedna od NATO država bude napadnuta. Tako je barem u teoriji; u praksi Vašington odlučuje da li će, kada i kako biti primenjen član 5. NATO je u biti organizacija koja predstavlja zbir bilateralnih odnosa SAD sa Kanadom i evropskim državama. Povratkom Trampa u Belu kuću samo je ubrzao i učinio bolnijim i traumatičnijim buduće iz tog slatkog zavaravanja.

Tokom prethodnih meseci, i pored zaklinjanja u EU i ponavljanja da je trgovina u nadležnosti Evropske komisije, sve najvažnije države članice EU, ali i one manje, pokušale su da se u bilateralnim susretima dogovore o separativnim povlasticama ili izuzeću od primene američkih carina na proizvode svojih kompanija. Tako su Nemci pregovarali o izostavljanju njihove automobilske industrije sa liste pod udarom novih carina, a Francuzi i Italijani su insistirali na pošteditvanju svog, pre svega, agroalimentarnog sektora.

Različite američke administracije godinama su insistirale na povećanju izdvajanja za vojsku u okviru članica NATO-a, ali je tek Trampova pretnja da bi američke trupe mogle da napuste Stari kontinent privolela gotovo sve evropske članice NATO-a – izuzetak je samo

Španija – da se obavežu da će u sledećih deset godina podići na pet odsto BDP-a svoja izdvajanja za odbranu, dva i po puta više od zahteva Obamine administracije pre 15 godina.

Evropske države nisu saveznice SAD, ali Evropa jeste dragulj američke imperije, odnosno najvažniji deo planete, jer i pored promene rasporeda snaga na zemaljskoj kugli, Evropa je i dalje najvažniji kontinent i kontrola nad njim determiniše ko jeste, a ko nije planetarni hegemon. Ne može se dominirati svetom bez držanja Evrope pod kontrolom. Ono što „žulja“ EU jeste tretman od strane Vašingtona, budući da sebe vidi kao saveznika, a ne kao vazala.

LEKCIJA DVOJICE BANKARA

Bivši predsednik Evropske centralne banke Mario Dragi istakao je u nedavnom govoru u Riminiju da su ratovi u Ukrajini, Gazi i bombardovanje Irana pokazali da je iluzija stajalište da je ekonomska snaga dovoljna da bi se imala važna geopolitička uloga. Nekadašnji predsednik Evropske centralne banke i čovek koji je spasao evro i samu EU pre petnaestak godina ukazao je da je 2025. potvrdila evropsku irelevantnost.

Od 383 predloga iz Dragijevog izveštaja za lansiranje EU, samo su 43 ušla u realizaciju, što će reći da je 90 odsto ignorisano. On je pokušao još jednom u Evropskom parlamentu da probudi svest političkih predstavnika, jer EU nema vremena – govorimo o poslednjim mesecima, a ne godinama – za spas evropskog kontinenta i njegovih država nad kojima se nadvila sudbina Troje.

„Pasivnost i rigidnost prouzrokuju statičnost, a statičnost je najveći neprijatelj Evrope. EU, da bi opstala, mora da bude instrument svojih građana za ostvarivanje zajedničkih ciljeva. Na pitanju kovida-19 i Ukrajine EU je pokazala da može da bude efikasna i jedinstvena, ali to su bile urgentne situacije. EU mora da nauči da deluje tako i u svakodnevnim situacijama i da se konačno transformiše u političku organizaciju. Prvi korak je da rašireni skepticizam pretvori u akciju. Evropljani nemaju bolje rešenje od EU da osiguraju mir, bezbednost, nezavisnost i suverenitet. SAD, Kina i Rusija priželjkiju dezintegrisanu Evropu i povratak na koncept suverenosti iz 18. veka, jer bi tako još

lakše mogle da potčine svojim interesima evropske države“, rekao je Dragi.

Dragijev kolega Fransoa Vilroa de Galo, inače guverner Francuske centralne banke, održao je veoma inspirativan govor na panelu čiji je naslov bio: „Evropa je samo nasleđe prošlosti?“

Studentima koji su ga slušali rekao je tri stvari. Prva: „Dugo vremena smo gledali na Evropu kao na socijalni model; sa snažnim javnim servisima, socijalnom zaštitom i smanjivanjem nejednakosti. EU je to i danas. Vi to ne smatrate osiguranim jer ne poznajete drugu Evropu i zato potcenjujete tu privilegiju. Nemojte to da radite.“ Druga stvar: „Sloboda nije samo individualizam. Sloboda je i borba za zajedničke vrednosti. SAD su dugo vremena bile viđene kao zemlja slobode. Ali danas, žao mi je što to moram da kažem, SAD to više nisu – EU je ostala jedina koja otelotvoruje taj ideal. Eto zašto bismo morali svi da je zaštitimo.“ Treća: „Godine 1983. živio sam u Nemačkoj. Svi su bili uvereni da će nas Rusi napasti i postojao je konsenzus za naoružavanje. Tenzije su bile dramatične. Međutim, samo šest godina kasnije pao je Berlinski zid. To niko nije mogao da predvidi. I to je lepota života. Naša sudbina je nepredvidiva i zavisi mnogo više od nas nego što to mnogi misle.“

AMERIKA JE REPUBLIKA ILI IMPERIJA

Karakteristika imperija jeste da biraju neprijatelja oko kojeg će homogenizovati domaće javno mnjenje i svoje klijente/saveznike, kao i da nametnu svojim „vazalima“ obavezu da učestvuju u zajedničkoj borbi protiv određenog neprijatelja. To je upravo ono što trenutno radi administracija Donalda Trampa na unutrašnjem planu i prema Evropi.

Sjedinjene Države se ne nalaze pred istom dilemom kao antički Rim, to jest pred sudbonosnom odlukom: ili će postati imperija i produžiti svoju hegemonsku poziciju na planeti, ili će ostati republika i ubrzati gubljenje značaja i uticaja u svetu.

Amerika ima problem sa svojom imperijalnom dimenzijom iz dva razloga. Prvi je činjenica da je ona nastala kao antiimperijalna tvorevina, u contrapoziciji sa Ujedinjenim Kraljevstvom od kojeg se emancipovala krajem 18. veka, što se najbolje vidi kroz veoma limitirana ovlašćenja predsednika SAD. Drugi

motiv je podeljenost američkog društva, budući da jedan deo želi da transformiše Ameriku u postistorijsku državu, po ugledu na članice EU, to jest da u Vašingtonu počnu da razmišljaju ekonomski i da se koncentrišu na ljudska prava i slobode, ignorišući svet oko njih koji se promenio.

Drugim rečima, u svetu sve kratišijem „mesožderima“, jedan deo Amerikanaca želeo bi da pretvori SAD u geopolitičkog „biljijoda“ kakva je EU. Međutim, više-manje polovina Amerikanaca priželjkuje imperijalni status. Problem za Evropljane je u tome što ta Amerika želi da im nametne teret troškova odbrane, ali i obavezu slanja vojnika i slepog praćenja američke spoljne politike članicama EU.

AMERIKANCI PONAVLJAJU GREŠKE RIMLJANA I ENGLEZA

Kao što se događalo ciklično u istoriji ljudske vrste, dominantne imperije žele da svaale troškove svog statusa na klijentalne države, ili ako hoćete – vazale. Kao što su Rimljani u završnoj fazi imperije sve više „maltretirali“ svoje provincije zahtevima za plaćanje dodatnih poreza i doprinosa u odbrani granica carstva, tako i aktuelna administracija u Vašingtonu uvodi nove carine čak i svojim „saveznicima“, ili bolje rečeno klijentima, i primorava ih da znatno podignu budžete za vojsku, odnosno da kupuju naoružanje od američkih kompanija.

Trumpova administracija nije prepoznata kao veoma obrazovana ili istorijski potkovana. Da jeste, shvatila bi da je ponašanje koje primenjuje prema Evropi dovelo do ubrzanja kraha Rimske imperije pre više od hiljadu i po godina. U suštini, ne moramo da idemo ni tako daleko u istoriju – dovoljno je podsetiti se motiva američkog odvajanja od Ujedinjenog Kraljevstva, što je bio početak dugog kraja Britanske imperije.

Posle Sedmogodišnjeg rata u Evropi, sredinom 18. veka, London je, da bi napunio državne kase, povećao poreze u američkim kolonijama i uveo tzv. Stamp Act, po kome su američki kolonisti morali da plate svaki odštampani dokument, bez obzira da li se radilo o sertifikatu, licenci, pravnom dokumentu ili bilo kojoj drugoj javnoj objavi. Nakon tih nameta, koji su proizveli veliko negodovanje, otpor i nezadovoljstvo, Britanci su pojačali dozu uvođenjem Tea

Act-a. Porez na čaj prouzrokovao je pobunu koja je ušla u istoriju kao „Bostonska čajanka“ i označila početak oružane borbe Amerikanaca za nezavisnost.

KOLATERALNI EFEKTI TRAMPOVE POLITIKE

Trump je alergičan na reč „multilateralizam“. On iz dubine duše prezire sve organizacije poput NATO-a i EU, uključujući i ljude koji ih nominalno predstavljaju, poput Marka Rutea ili Ursule fon der Lajen. Njujorškog tajkuna interesuju samo odnosi sa velikim silama i njihovim liderima, koje doživljava kao sebi ravne – poput Si Đinpinga i Vladimira Putina – dok se u susretima sa evropskim zvaničnicima upinje da glumi, ne uvek uspešno, prijateljske odnose, uz neizbežno direktno ili indirektno podvlačenje američkog superiornog položaja.

Barak Obama bio je prvi američki predsednik koji je propagirao politiku „Pivot to Asia“, ukazujući da je došlo do geopolitičke promene prioriteta SAD, ali mu nikada nije palo na pamet da zatvori bezbednosni kišobran za Evropu i ulogu Amerike u NATO-u. Trump ne samo da preti zatvaranjem kišobrana već i povlačenjem SAD iz severnoatlantske bezbednosne strukture.

Ponašanje Vašingtona imaće kolateralne efekte u Evropi, koji bi mogli da proizvedu negativne posledice i po same SAD. Naime, za nekoliko godina, Amerikanci bi mogli da se probude sa Francuskom i Nemačkom naoružanim „do zuba“ i mnogo manje sklonim da slede američku spoljnu politiku.

Nije isključen ni scenario da Evropljani, posebno Nemci, iskoriste velika ulaganja u vojsku ne toliko da bi osnažili svoje vojne potencijale, koliko da bi dodatno razvili ili spasli svoje ekonomije. Takođe, Evropljani bi mogli da se naoružaju i da istovremeno otkriju da nemaju ni dovoljno ljudi voljnih i sposobnih za regrutaciju, niti adekvatan narativ za novu ratobornu politiku.

Stiče se utisak da plan o naoružavanju evropskih članica NATO-a više služi za revitalizaciju ekonomskih kapaciteta i izbegavanje recesije nego za jačanje vojnih formacija sa ciljem da njihova snaga bude dovoljno uverljiva da deluje odvratajuće na Rusiju i druge planetarne i regionalne predatore.

U svakom slučaju, u Vašingtonu ne

veruju, barem zasad, da Nemačka može da postane treća konvencionalna vojna sila po snazi, iza SAD i Kine, u sledećih deset godina. U Stejt departmentu ne sumnjaju da će Berlin investirati velike sume novca u odbranu, ali da ona neće nužno – odnosno da njen dobar deo neće – ići na direktno jačanje vojnog potencijala.

PROBLEMI VELIKI, A LIDERI MALI

Američki predsednik Frenklin Ruzvelt uspeo je da ubedi svoje sunarodnike da spasu Evropu od nacizma i fašizma u Drugom svetskom ratu. Žan Mone, jedan od očeva osnivača EU, imao je običaj da kaže da su „porazi samo one bitke koje se prihvate kao izgubljene“.

Americi i Evropi danas nedostaju ljudi kalibra Ruzvelta i Monea. Pogrešno je svaljivati krivicu na čelnike EU, jer su oni, u suštini, zarobljenici šefova država i vlada – stvarnih akcionista EU. Na našem kontinentu već decenijama vlada sindrom da se, figurativno rečeno, ujutru žali što EU nije aktivnija i preduzimljivija, a po podne da je EU previše sebi dala važnosti i prava da određuje sudbinu Evrope.

Čelnici najvažnijih članica EU morali bi da imaju dovoljno hrabrosti i dalekovidosti, poput svojih prethodnika iz osamdesetih godina, koji su kreirali male nukleuse integracija, poput Šengenskog sporazuma ili evra. Konkretno, to znači kreiranje političke unije koja ne bi bila zasnovana samo na geografskom već i na vrednosnom sistemu – odnosno na odbrani vrednosti iza kojih su nekada stajale i SAD, pre povratka Trampa na vlast.

Drugo, plan za naoružavanje EU morao bi da bude iskorišćen za reindustrializaciju Evrope i lansiranje unutrašnje potrošnje. Ratovi i pandemije su poslednje upozorenje Evropljanima da ih ideja o globalnom svetu, u kojem se svi volimo i poštujemo i razmišljamo racionalno i ekonomski, vodi u moderno vazalstvo i propadanje.

Evropska unija, uprkos svim svojim slabostima i manama, i dalje je privlačan klub, što se vidi kroz približavanje sa Ujedinjenim Kraljevstvom i Kanadom, ali i kroz obnovljeno interesovanje Norveške za ulazak u EU, kao i svih zapadnobalkanskih i istočnoevropskih država – osim Srbije i Belorusije. **N**

Poslednji let sa Slatine

Kako je prištinski aerodrom pobedio u bombardovanju

Avijacija NATO-a uništila je sve što je postojalo od građevina, ali „Rudnik“ je preživio čak i dejstvo probojnih avijacijskih bombi GBU-28 mase preko dve tone, poznatih po nadimku „bunker buster“, sredstvo koje je projektovano 1991. godine namenski za razaranje iračkih podzemnih komandnih mesta

Piše Aleksandar Radić, fotografije Miroslav Špica

Uratu 1991. i 1992. aerodrom Priština nije bio u centru krize, ali piloti iz 83. puka leteli su na borbene zadatke sa bihaćkog aerodroma, bratskog po arhitekturi podzemnih galerija. Za razliku od „Kleka“ koji nije proveren u ratu proleća 1999. godine „Rudnik“ je bio pod direktnim udarom američke avijacije. Pokušali su sa dvotonskom probojnom bombom uništiti jedan od dva otvora u planini Goleš i zarušili su luk ulaza. Kada su političari odlučili da je završen rat nakon 78 dana, iz „Rudnika“ izvučeni su avioni. Piloti 83. puka otišli su zauvek sa aerodroma Priština 11. juna 1999. godine. Ruski desantnici su se smucali oko ulaza, nadmetali su se sa NATO-om i prihvatili status jedne od učesnica u KFOR-u.

Od pobune Albanaca na Kosovu februara 1989. godine više niko ko gleda otvorenim očima nije verovao u perspektivu jugoslovenskog društva. Oficir za moral, neformalni politički komesari i pripadnici bezbednosti nametali su veru u bolje sutra i bratstvo i jedinstvo koje je postojalo samo u redovima JNA. U puku poreklo oficira bilo je kao u sceni iz filma „Partizanska eskadrila“ u kojoj postrojeni piloti dolaze svako iz jednog od naroda – komandant puka je iz Hrvatskog Zagorja, u leto 1991. godine dužnost načelnika štaba preuzeo je otesiti pilot MiG-29 rodnom iz Bosne, komandiri eskadri-

la bili su Srbin i Mađar, od jeseni Hrvat i Srbin, oficiri su bili iz svakog zakutka otadžbine i radili su svoj posao. Ostali su bez jednog kolege 16. maja 1991. godine – poručnik Jovića Ristić avionom L-15 poleteo je u presretanje u sastavu odeljenja i zbog složene meteorološke situacije vođa je odustao od zadatka. Ušli su u oblak i Ristić je, ceni se, uveo avion za zaokret i udario u planinu Goliju. Ostaci aviona pronađeni su posle sedam dana

pretraživanja terena.

Sa prištinskog aerodroma rutinski se letelo na zadatke letачke obuke. Imali su 18 MiG-21bis (L-17), 12 MiG-21M (L-15) i sa sedam dvoseda MiG-21U (NL-12), MiG-21US (NL-14) i MiG-21UM (NL-16).

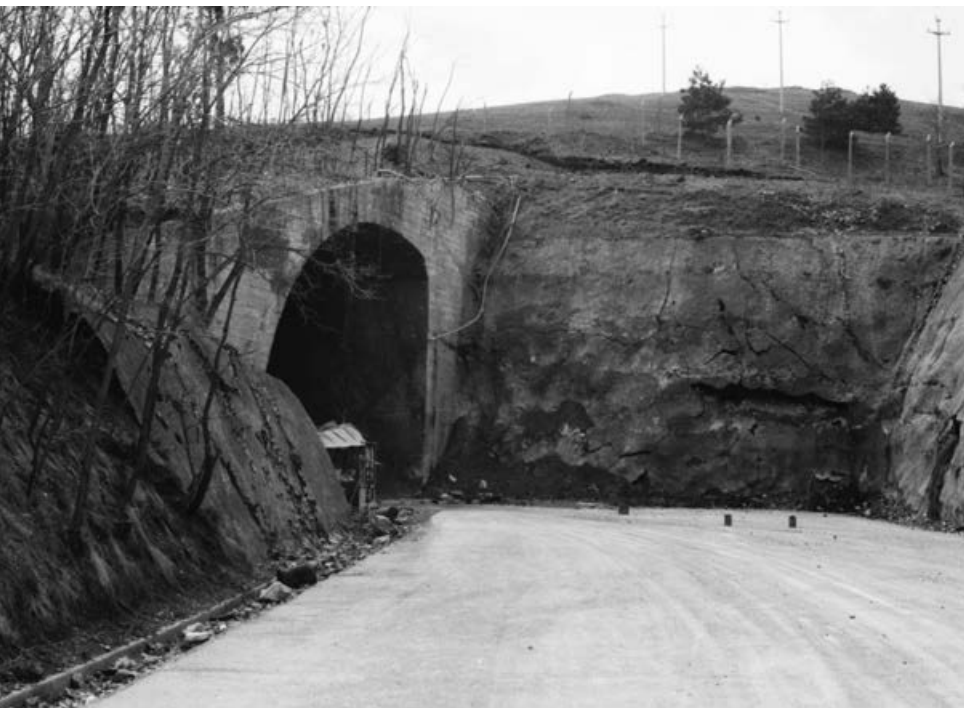
Pred početak konflikta u Sloveniji 25. juna 1991. godine uvedene su mere povišene borbene gotovosti koje su podrazumevale stalni boravak na aerodromu većeg dela ljudstva. Četiri pilota sa dve V-51 preletela su na aerodrom Cerklje u Sloveniju na zadatak eventualne primene suzavca, ali protiv rakete nisu korišćena sredstva za razbijanje demonstracija. Neke od starešina otišle su iz puka i baze jer nisu podržavali pozicije JNA ili su se plašili ratnih prilika.

Detašman 83. puka bio je u Bihaću od 19. novembra do 15. decembra 1991. godine kao ojačanje tamošnjoj 117. avijacijskoj brigadi. U tom privremenom sastavu bili su 10 L-15 i jedan dvosed i 15 pilota. Poletali su na borbene zadatke podrške i zaštite izvlačenja JNA iz kasarni u hrvatskim gradovima koje su Hrvatska vojska i policija prihvatile da mirno puste da odu, ali za svaki slučaj avioni su bili u vazduhu sa borbениm teretom pod krilima.

Na aerodromu Golubovci gde nije bio lovačke avijacije od 22. novembra do 26. decembra 1991. godine održavano je stalno dežurstvo sa parom L-17 iz 123. eskadrile. Za taj zadatak detaširana su četiri aviona i 10 pilota.

Ulaz u „Rudnik“ sa severne strane – luk je probijen pogotkom bombe GBU-28, najjače iz američkog arsenala u to doba

Levo: Ulaz sever u „Rudnik“; desno: NATO fotografije sa konferencija za štampu

U proleće 1992. Prištinci su se ponovo vratili u Bihać na prazan aerodrom jer su avioni tri eskadrile koje su tamo bazirale već prebačeni istočno od Drine. Most na reci Savi između Slavenskog i Bosanskog Broda predstavljao je strateški važan cilj jer su Hrvati koristili tu vezu za prebacivanje borbenih jedinica u Posavinu. Prvi su pokušali da sruše most piloti batajničkih eskadrila tokom 2. i 3. maja i oštetili su konstrukciju. Od 4. do 11. maja zadatak da se dejstvuje po mostu preuzeli su piloti obe prištinske eskadrile, ali sa avionima L-15 iz 130. eskadrile. Tukli su klasičnim avio-bombama od 250 kg „fabovkama“ i nevođenim raketama S-24B, ali nisu pogodili. Izveštaj o aktivnostima puka za 1992. godinu kaže da su imali 23 vatrena dejstva, dva izviđačka leta i sedam letova za potrebe zaštite jedinica na tlu.

U haotičnom ratnom proleću 1992. godine premešteni su ljudi i tehnika na istok i na aerodromu Ponikve 124. i 125. eskadrila koje su došle iz Bihaća objedinjene su u ojačanu 124. eskadrilu koja je pretpotčinjena komandi 83. puka.

Na aerodromu Priština preleteli su avioni iz 129. eskadrile koja je bila školska jedinica zadužena za obuku budućih pilota nadzvučne borbene avijacije. Koristili su dvosede NL-16 i zastarele lovce MiG-

Početkom 1999. godine intervencija NATO-a činila se izvesnom. Prema planovima RV i PVO koji su odobreni 12. februara 1999. godine, 83. puk trebalo je da se koristi primarno u PVO južno od 44. paralele sa težištem u zoni Kraljevo-Sjenica-Prizren-Uroševac-Vranje-Kraljevo

21PFM (L-14) koji nisu bili pogodni za prvu liniju odbrane vazdušnog prostora, ali su služili dobro za završne delove obuke pitomaca na četvrtoj godini školovanja. Letelo se sa aerodroma Pula koji je najveći deo godine imao povoljne meteorološke uslove. Pod pritiskom rata 129. eskadrila je prešla zakratko u Bihać i zatim u Tuzlu koja se činila bezbednim bazenom u okolnostima u jesen 1991. godine. Kada se u Bosni zaratilo, piloti i tehničari eskadrile premešteni su u Prištinu sa devet L-14 i devet NL-16. Cenilo se da ne postoji potreba za tom jedinicom i njeni avioni su progutani u 123. eskadrilu koja je preuzela zadatke obuke mladih pilota.

Zbog starosti L-15 su preorijentisani na pomoćnu namenu vatrene podrške i zato je 130. lovačka postala 130. lovačko-bombarderska eskadrila.

Od 9. juna 1992. godine 83. puk postao je avijacijska brigada sa tri eskadrile. Posle završetka procesa preformiranja u njenom sastavu nalazilo se 77 MiG-21 (38 L-17, 12 L-15, 9 L-14, 13 NL-16, 2 NL-14 i 3 NL-12) i osam aviona za vezu V-51 razmeštenih u Prištini i Ponikvama.

U leto 1992. godine prvi put NATO je otvorio temu vojne intervencije na Balkanu koja je kasnije ostvarena kao Čehovljev pištolj. Ratni brodovi članica saveza blokirali su prilaze obali. Na aerodromu Golubovci dežurali su jurišni avioni i dežurna para L-17 koja se rotirala iz Prištine i Batajnice.

Jedinica u tom sastavu održala se samo par godina jer su 1994. godine provedene promene u strukturi vida i ponovo je broj osamdeset i tri nosio puk sa dve eskadrile u Prištini. Na Ponikve su prosledeni 13 L-15 koji su zbog isteka tehničkih resursa ostali bez radara i više nisu bili pogodni za glavnu lovačku namenu. Uz te avione prosledena su i tri L-14 i dva NL-14. Od te zastarele tehnike formirana je 230. lovačko-bombarderska avijacijska eskadrila koja je bila u sastavu kraljevačke 98. avijacijske brigade. Sa Ponikvi na Prištinu su prebačeni avioni 124. eskadrile – 18 „biseva“.

Preformirani 83. puk je imao samo L-17 i dvosede.

Jedna od međunarodnih obaveza koju je preuzela SRJ bilo je smanjenje broja sredstava ratne tehnike uključujući borbene avione. Deo dvoseda NL-16 pre-kvalifikovan je u školske avione i zato su skinuti nosači naoružanja, instalacije i nišanski uređaj. U 83. puku prepravljeno je šest aviona u NL-16Š (Š je akronim za školski), a zadržana su tri standardna NL-16 i 34 L-17.

Od marta 1998. godine na Kosovu svakodnevica su bile borbe protiv OVK koja je pokušavala da prekine komunikacije i ovlada prostorom. Na aerodromu Priština bila su ojačanja – tenkovi T-55 i borbeni vozila pešadije M-80 iz sastava 15. brigade. Povišene mere borbene gotovosti bile su sasvim očekivane posledica kriznih prilika, ali piloti su leteli na rutinske zadatke obuke. Tokom 1998. godine puk je ostao bez dva aviona L-17 u dva udesa i oba pilota su preživela bez posledica.

Avijacija se nije umešala u razvoj prilika na tlu gde su VJ i MUP vodili teške borbe – u avgustu u selima na jugoistočnim padinama Goleša nadomak aerodroma.

Strani faktor se mešao, pritiskao i tražio da se obustave aktivnosti protiv OVK. Bile su приметne snažne aktivnosti na prikupljanju informacija o aktivnostima VJ i zato su korišćene izviđačke letelice bez posade koje su poletale iz Makedonije.

Jedan poseban zadatak izvršen 1998. godine bilo je rešavanje pitanja vidljivosti dronova koji su leteli iznad Kačaničke klisure jer nisu bili vidljivi radarskim osmatranjem sa Goleša. Komandant 83. puka potpukovnik Gvozden Urošević poleteo je sa MiG-21 i leteo je maršrutom fantomskih letelica i radaristi su bez teškoća pratili taj let. Zaključak je bio da je radarski odraz drona mali i da se zato mora koristiti ručni, a ne automatski rad.

Međunarodni pritisak kulminirao je početkom oktobra 1998. godine. Pretnja silom postala je izvesnost i 4. oktobra održana je sednica Vrhovnog saveta odbrane i zatim su naredene mere pripreme za odbranu. Komandant vida general Ljubiša Veličković 5. oktobra održao je sastanak sa komandantima jedinica i naredeno je da 83. puk smesti sve avione u „Rudnik“.

U danima koji su sledili koncentrisani

Ostaci uništenog MiG-21bis, jednog od aviona koji nisu zaštićeni u podzemnoj galeriji

su borbeni avioni u bazama koje su bile u dometu SRJ. Savet NATO-a 8. oktobra odobrio je pripreme planova za vazdušne udare, četiri dana kasnije potpisana je aktivirajuća naredba (Activation Order) za ograničena dejstva koja su prolongirana za 96 časova u iščekivanju političkog rešenja – 13. oktobra Milošević i Holbruk potpisali su dokument koji podrazumeva dolazak na Kosovo kontrolne misije i nadzorne letove nenaoružanih izviđačkih letelica.

Zatim 15. oktobra general-pukovnik Momčilo Perišić, načelnik Generalštaba VJ, i general Vesli Klark, vrhovni komandant savezničkih snaga, potpisali su dokument o verifikaciji iz vazdušnog prostora. Precizirano je da se koriste nenaoružani američki i britanski izviđački avioni U-2, P-3, „kanbera“, DHC-7 i dro-

Svi pripadnici jedinica RV i PVO koje su bile na aerodromu Priština sada su penzioneri. Međunarodni aerodrom nosi ime Adem Jašari. Tamo i KFOR ima nešto tehnike uključujući dva hrvatska Mi-8MTV-1. Podzemne galerije „Rudnika“ nisu otvorene za javnost i tamo gde je bio garnizon stacionirana je posebna jedinica Kosovske policije

novi. Aktivnosti na aerodromu Priština osmatrane su svakodnevno i na adresu NATO-a predana je prijava da puk ima 37 MiG-21. U decembru 1998. godine broj aviona sveo se na 36 jer je jedan NL-16Š prezadužen iz 83. puka u 204. puk.

Direktno na letačku obuku u 83. puku odrazile su se neke obaveze – uvedena je zona bezbednosti koja je obuhvatila vazdušni prostor od 25 km od granice Kosova u kojoj jugoslovenski borbeni avioni nisu leteli u periodu kada NATO pošalje izviđačke platforme sa ljudskom posadom. U dokumentu se navodi da „Borbeni avioni SRJ mogu leteti nad Kosovom i VZB uvek osim kada lete NATO neborbene izviđačke platforme sa ljudskom posadom na malim i srednjim visinama“.

U pripremi nedeljnih planova izviđačkih letova iz NATO-a su preuzeli obavezu da „učine sve da obezbede RV i PVO SRJ odgovarajuće periode (šest do osam časova) kako bi im se omogućila obuka“. U hitnoj situaciji ili kada postoje problemi meteorološke prirode ili limitirana vidljivost NATO može da o letu obavesti RV i PVO jedan sat ranije kako bi povukli avione iz vazdušnog prostora Kosova i zone bezbednosti.

Mere strane kontrole samo su otežale bezbednosne prilike jer je OVK ostala aktivna, a aktivnosti VJ izložene su zainteresovanim posmatračima. Počet-

kom 1999. godine intervencija NATO-a činila se izvesnom. Prema planovima RV i PVO koji su odobreni 12. februara 1999. godine, 83. puk trebalo je da se koristi primarno u PVO južno od 44. paralele sa težištem u zoni Kraljevo-Sjenica-Prizren-Uroševac-Vranje-Kraljevo. Generalštab VJ procenio je da će NATO pokušati da prebaci vazduhom delove multinacionalne brigade iz Makedonije na Kosovo i zato je predviđeno da se protiv tog desanta bori tokom leta i avijacijom i sa PVO. Svim jedinicama trebalo se komandovati iz OC 83. puka iz objekta „Rudnik“. Posle nekoliko dana pokazalo se da NATO nema nameru kako se očekivalo da dejstva svede samo na Kosovo i da neće biti desanta.

Pre rata razrađivani su i planovi da se avijacija primeni na ofanzivnim zadacima po jedinicama NATO-a i OVK u Albaniji i Makedoniji i to je Generalštab zatražio 15. marta od Komande RV i PVO.

Osim jurišne avijacije sa „orlovima“ i „galebovima-4“ izrađeno je borbeno naređenje za dejstvo sa osam MiG-21 iz Prištine o mestima razmeštaja snaga NATO-a u rejonu poligona Krivolak u istočnoj Makedoniji sa lovačkom zaštitom od četiri MiG-29.

Taj zadatak nikada nije izvršen jer naređenje nije potpisao nosilac vrhovnog komandovanja Slobodan Milošević.

Od 20. februara posednut je OC 83.

Od svih jugoslovenskih aerodroma najveći broj dejstava izveden je po Prištini - 47. Prema podacima RV i PVO procenjeno je da je po aerodromskoj infrastrukturi bačeno oko 600 t bombi i raketa. Jedan pripadnik 492. baze stradao je tokom rata

Rusi su postepeno odustali od Kosova, prvo su redukovali broj ljudi, pa su desantnike smenili pešadini. Poslednji ruski mirotvorci, njih 650, vratili su se na aerodrom 2003. godine kada su prevezeni kući jer je Moskva procenila da ne postoje vitalni interesi na Balkanu

puka u „Rudniku“ sa grupom za borbeno komandovanje smanjenog sastava. Dežurna jedinica sa avionima L-17 povećana je sa dežurne pare na četiri aviona, a još četiri su bila u tročasovnoj gotovosti.

Zatim od 23. februara mere podizanja borbene gotovosti su deeskalirane jer su završeni pregovori u Rambujeu i čekalo se na odluku o mirnom izlasku iz krize. Od sredine marta ponovo su posednuti OC i pokrenute su pripreme za rat.

Sa aerodroma Priština u poslednjim časovima pre pada prvih projektila NATO-a, 24. marta, od 11 časova i 50 min do 15 časova, 10 MiG-21 preletelo je na aerodrome gde je trebalo da dočekaju rat u dežurstvu. Iz 124. eskadrile četiri aviona bila su u Sjenici, dva u Nišu i dva na Ponikvama. Detašman od dva avion iz 123. eskadrile preleteo je na aerodrom Golubovci. U Prištini ostala su 22 aviona - 15 iz 123. eskadrile i 7 iz 124. eskadrile. U taj broj uračunati su svih šest dvosedja koji nisu bili od koristi za rat, za razliku od L-17 koji su naoružani sa parom poluaktivno radarski samovođenih raketa R-3R maksimalne daljine gađanja 7,6 km i četiri R-60K dometa do 7 km na gredastim nosačima APU-60-IIM za dve rakete. Radar RP-22SMA može otkriti protivnički avion na do 20 km udaljenosti i zatim pilot mora zahvatiti svoj cilj i lansirati raketu. Razrađivana je taktika u kojoj je jedan MiG-29 (L-18) trebalo da predvodi paru L-17 u presretačkim zadacima.

Zato je deo L-18 iz batajničke 127. eskadrile poslan na jug i u trenutku kada je rat počeo dva aviona bila su na aerodromu Ponikve, dva u Nišu i jedan u Golubovcima.

Posle prvog izveštaja o dejstvima NATO-a 24. marta u 19 časova i 55 minuta komandant RV i PVO general-potpukovnik Smiljanić naredio je da se aktiviraju sve snage PVO „izuzev aviona MiG-21 kojima zabranjujem poletanje“. On se za to odlučio zbog potpune inferiornosti starog lovca presretača koji je dobro poznao jer je leteo na MiG-21 od 1970. godine. Šanse da se obori neki lovac NATO-a bile su gotovo ravne nuli, a piloti bi stradali.

Možda su tako gledali na problem inferiornosti L-17 u komandi vida, ali na aerodromima baziranja piloti su bili u kabini u pripravnosti broj 1 u naoružanim avionima punim goriva. Na aerodromu Ponikve u pripravnosti su bila dva L-18 i dva L-17. U 20 časova i 40 minuta naređeno je poletanje obe „devetke“ i jednog „keca“. Piloti su pokrenuli motore i na start je izašao major Predrag Milutinović „Grof“ u svojoj „devetki“ i nije se osvrnuo na novo naređenje da se prekine sa poletanjem. Oboren je iznad planine Jastrebac verovatno raketom PVO VJ. U haosu prve ratne noći rakete su dolazile i sa lovaca NATO-a i sa zemlje.

Srušeni hangar na aerodromu Priština bio je „zaklon“ za MiG-21bis koji je u sredini ruševine pokriven maskirnim mrežama. Pod krilima su kasadne bombe BL-755

U uslovima potpune prevlasti protivnika u vazдушnom prostoru relativno savremeni L-18 nisu imali prilike da raketom zahvate cilj.

Dva L-18 bila su na aerodromu Niš u pripravnosti broj 1. Pilot major Ilja Arizanov u 19 časova i 50 minuta primio je naredbu da poleti i ide na visinu od 3.000 m u zonu Suva Reka – Đakovica maršrutom preko planine Jastrebac i radiofara „PRI“. Desetak minuta kasnije bio je u vazduhu u avionu broj 18112 i leteo prema Kosovu, ali bez veze sa oficirom za navođenje koji je trebalo sa zemlje da pilotu pruži podatke o tome gde se nalazi cilj. Na letu prema planiranoj zoni uključio je radar i pretraživao je donju polusferu očekujući da će pronaći krstareće rakete. Po preletu radiofara u letu prema Suvoj Reci, Arizanov radarom je otkrio jedan cilj koji je bio na desnoj ivici zone osmatranja na 15 km udaljenosti. Okrenuo je avion prema njemu, ali je cilj izgubio i po njegovoj proceni ili je bio lažni odraz ili se nalazio niže od zone zahvata radara. Posle nekoliko trenutaka Arizanov je vizuelno uočio cilj levo od aviona pod uglom od 60° u dolasku na većoj visini. Uočio je tamnu siluetu aviona i kondenzacioni trag iza njega. Na visini od 3.000 m i brzini od 900 km/h Arizanov je dodao puni gas i krenuo ulevo prema cilju sa proračunom da izade pod 90° prema njemu sa kasnijim prelaskom u zadnju polusferu. Radar je prebacio na režim BB koji se koristi kada se vidi

Detašman 83. puka bio je u Bihaću od 19. novembra do 15. decembra 1991. godine kao ojačanje tamošnjoj 117. avijacijskoj brigadi. U tom privremenom sastavu bili su 10 L-15 i jedan dvosed i 15 pilota

cilj vizuelno i pilot želi što pre ga zahvatiti i uključio je Взаимодействие – mod za uzajamno dejstvo radara i infracrvenog sistema (тепловизора) koji usmerava glavu samonavedene rakete. Na visini od 3.600 m posle uglovnog skretanja za oko 40° Arizanov je osetio jak udarac u zadnji deo aviona, video je plamen u retrovizorima, a avion je ušao u levu spiralu. Pokušao je da uspostavi kontrolu nad avionom, ali on je već bio neupravljiv. Posle iskakanja, sa padobrana, Arizanov video je svoj avion kako pada goreći između motora i na levoj strani trupa do krila. U vazduhu je čuo zvukove još nekoliko aviona. Prizemljio se u približno 20.15 – 20.20 h u širem rejonu Suve Reke na prostoru pod kontrolom OVK. Probio se sam pored sela gde su bile „učke“. Niko nije znao šta se dešava sa pilotom koji je nestao sve dok 26. marta oko 10 časova nije došetao do aerodroma Priština. U „Rudniku“ je bila posada „gazele“ broj 12705 koja je došla tog dana sa mesta razmeštaja na poljoprivrednom dobru Gladanoš, sleteli su kod ulaza na aerodrom Batajnica i zatim su preleteli do prištin-

skog aerodroma i prizemljili su se kod ulaska u podzemnu galeriju. Bili su unutra kada su čuli da se Arizanov pojavio. On se ukrcao u „gazelu“ koja je poslana po jednog generala i zatim su sleteli na stadion u Gračanici, u blizini aerodroma Ladevci, i došli su do Batajnice. Arizanov je otišao na lekarski pregled, a posada je vratila mašinu u Gladanoš.

Izvori američke provenijencije tvrde da je MiG-29 iznad Kosova pogođen raketom sa lovca F-15. Arizanov i puno pilota RV i PVO uvereni su da se radilo o prijateljskoj vatri, raketi sistema PVO „kub-M“ koji je bio razmešten oko Prištine. Prve noći uz Niša na presretanje aviona NATO-a iznad Prištine poleteo je i major Dragan Ilić sa MiG-29. Vreme poletanja – 20 časova i 40 minuta – vreme povratka dva minuta kasnije nakon što je pogođen u vazduhu verovatno od „prijateljske“ PVO. Ilić se prizemljio sa oštećenim avionom.

Pre početka rata naređeno je 83. puku da se deo aviona izvuče iz podzemne galerije i razmesti po aerodromu jer se cenilo da će projektili zarušiti ulaze/izlaze. Tokom noći četiri L-17 bila su u pripravnosti broj 1 i pride osam aviona nalazilo se na otvorenom terenu, a 14 unutar Goleša. Prva krstareća raketa u 20 časova pogodila je usek pred „Rudnikom“ i prekrila zemljom južni ulaz. Stradali su istačkači za gorivo i uništena su tri vagona.

Odustalo se od namere da poleću L-17. Samo jednom pripreman je borbeni zadatak sa četiri aviona, ali za zadatak vatrene podrške jedinica VJ u borba-ma za karaulu Košare. Pod krila aviona postavljene su kasetne bombe BL-755 i piloti su bili pripremljeni za poletanje uveče 12. aprila. Zbog pripreme i naoružavanja let je odložen i zatim otkazan i procenjeno je da nema potrebe za tim zadatkom.

Od prve noći do poslednjeg dana rata glavina tehnike puka nalazila se u „Rudniku“, a posle prve nedelje rata i najveći deo puka pridružio se 492. bazi u privremenom smeštaju po kućama u širem rejonu aerodroma i šire po mestima gde su cenili da neće da budu ni mete NATO-a niti izloženi „učkama“.

Pred početak rata 3. četa VOJIN sa Goleša skinula je sa rada i radarski sistem su sklonili u podnožju položaja. Ljudstvo je bilo u retkoj šumici, a tehnika u razmaknutoj koloni maskirana na

Ruski oklopni transporteri BTR-80. Fotografija: Spaso Dakić

Rusi na aerodromu. Fotografija: Spaso Dakić

makadamskom putu. Sasvim očekivano NATO je razorio infrastrukturu čete izloženu na vrhu planine i utrošili su na prazan položaj i krstareću raketu i puno projektila. Kasnije tokom rata radaristi su premešteni na Pasjaču i tamo je postavljena antena osmatračkog radara.

Od svih jugoslovenskih aerodroma najveći broj dejstava izveden je po Prištini – 47. Prema podacima RV i PVO procenjeno je da je po aerodromskoj infrastrukturi bačeno oko 600 t bom-

bi i raketa. Jedan pripadnik 492. baze stradao je tokom rata – 14. aprila stariji vodnik Zoran Gudžić bio je u vanaerodromskom skladištu bojnih sredstava Stanička šuma u vreme kada su došli avioni NATO-a.

Na igralištu u selu Vrelo kod aerodroma bio je helikopter Mi-8 iz niške 787. eskadrile koji je s obzirom na gabarite i uočljivost bio laka meta i 16. aprila uništen je preciznim pogotkom velikokalibarske bombe.

Direktno na letačku obuku u 83. puku odrazile su se neke obaveze - uvedena je zona bezbednosti koja je obuhvatila vazdušni prostor od 25 km od granice Kosova u kojoj jugoslovenski borbeni avioni nisu leteli u periodu kada NATO pošalje izviđačke platforme sa ljudskom posadom. U dokumentu se navodi da „Borbeni avioni SRJ mogu leteti nad Kosovom i VZB uvek osim kada lete NATO neborbene izviđačke platforme sa ljudskom posadom na malim i srednjim visinama“

Na aerodromu avijacija NATO-a uništila je sve što je postojalo od građevina, ali „Rudnik“ je preživio čak i dejstvo probojnih avijacijskih bombi GBU-28 mase preko dve tone poznatih po nadimku „bunker buster“, sredstvo koje je projektovano 1991. godine namenski za razaranje iračkih podzemnih komandnih mesta. Telo tih bombi su cevi haubice kalibra 203 mm. Navođene su poluautomatski laserski odnosno od početka procesa gađanja do pogotka cilj mora da se osvetljava laserskim nišanskim sistemom. Na zadatak poleteli su jurišnici F-15E iz sastava 48. vinga iz baze Lejkenhit u Engleskoj. Dvočlane posade ostale su u vazduhu sedam i po časova koliko je bilo potrebno da dolete do Prištine i vrate se sa zadatka. Bombe su u noći 27/28. aprila pogodile u periodu od 2 h i 5 min do 2 h i 55 min severni ulaz. Probijen je zaštitni luk i stvorena je velika praznina prečnika 12-15 m i zarušen ulaz. Na tlo su pali veliku komadi od 400-450 kubnih metara betona koji je zatvorio prolaz za avione.

Zbog rasterećenja aerodroma 30. aprila na Sjenicu prebačena su još tri L-17 i na Niš dva aviona. Po naredbi komande vida svi avioni morali su da budu u armiranobetonskim skloništima na aerodromima gde su razmešteni i tamo su uništavani jedan po jedan. Za laserski vođene bombe mase 2.000 funti (907 kg) krov skloništa nije bio prepreka, a avioni na otvorenom uništavani su najčešće kasetnim bombama. Jedinu efikasnu zaštitu pružao je „Rudnik“. U Prištini avioni koji su

Poslednje obraćanje komandanta 83. puka potpukovnika Uroševića svojim ljudima pre odlaska sa aerodroma

bili na otvorenom su stradali – uništeni su pet L-17 i tri NL-16Š. Na aerodromu Sjenica od osam aviona uništena su pet, a tri su oštećena preživela rat – doduše jedan od njih je rashodovan.

Skloništa na Ponikvama su razorena i pod betonom su ostala dva L-17. Niš – od četiri L-17 uništena su tri, a jedan je klasifikovan kao oštećen, ali posle rata u remontnom zavodu je rashodovan i delovi su iskorišćeni za popravku dva L-17 izvučena sa Ponikvi.

Na aerodromu Golubovci para L-17 bila je na otvorenom prostoru. Od jednog aviona ostale su grudve deformisanog metala, a jedan je ostao sačuvan.

U Kumanovu 9. juna predstavnici VJ, MUP-a Srbije i NATO-a potpisali su VTS koji je bio pravni osnov za prekid rata, ali istovremeno prepuštanje Kosova pod kontrolu stranih sila. Prema tom dokumentu svi avioni VJ na Kosovu nisu smeli da polete bez odobrenja KFOR-a od prvog dana od početka primene VTS, od 10. juna kada su u 16 časova posade aviona NATO-a dobile naredbu da prekinu zadatke i vrate se na polazne aerodrome.

Prema VTS sve jedinice VJ i MUP-a morale su da se povuku sa Kosova i premeste u centralnu Srbiju, i to prvo avijacija i jedinice PVO u roku od tri dana. Avioni u „Rudniku“ bili su okrenuti nosom prema severnom izlazu koji je bio zarušen i zato su morali da se zaokrenu i izvuku na južna vrata.

Preživeli su 11 MiG-21 (osam L-17, dva NL-16 i jedan NL-16Š) i dva aviona za

Posle prvog izveštaja o dejstvima NATO-a 24. marta u 19 časova i 55 minuta komandant RV i PVO generalpotpukovnik Smiljanić naredio je da se aktiviraju sve snage PVO „izuzev aviona MiG-21 kojima zabranjujem poletanje“. On se za to odlučio zbog potpune inferiornosti starog lovca presretača koji je dobro poznao jer je leteo na MiG-21 od 1970. godine. Šanse da se obori neki lovac NATO-a bile su gotovo ravne nuli, a piloti bi stradali

vezu Utva-66. Avioni su naoružani raketama vazduh-vazduh R-60 i poleteli su 11. juna po podne na sever i sleteli su na aerodrom Batajnica.

Tokom leta 1999. godine prikupljeni su preostali avioni puka koji su preživeli rat, ali oštećeni – tri L-17 sa Sjenice i po jedan sa Golubovaca i Niša. Od tih aviona naknadno su zbog nerentabilnosti popravke rashodovana još dva L-17. Od 36 prištinskih „kečeva“ koji su dočekali rat 14 aviona prezaduženi su 19. jula 1999. godine batajničkoj 126. eskadrili i nastavili su da lete u toj jedinici.

Iz sastava RV i PVO izbrisane su „kovoske“ jedinice – 492. baza, 311. puk i 3. četa VOJIN i ljudstvo i tehnika uvršteni su u sastave u raznim garnizonima.

RUSKI USILJENI MARŠ NA AERODROM PRIŠTINA

Nedeljama pre primirja u Moskvi nisu bili srećni jer su Amerikanci tokom pregovora oko rešenja krize na Kosovu potpuno isključili Ruse. U završnici pregovora sa američke strane ponuđeno je da Rusi pošalju na teren bataljon ili dva bataljona kao manevarsku rezervu komande multinacionalnog KFOR-a. Taj pristup nije bio prihvatljiv jastrebovima u ruskoj politici koji su cenili da u podeli uticaja na Kosovu treba da obezbede jednaka prava kao ostale sile i da zato treba nešto preduzeti i sačuvati pozicije u međunarodnim odnosima.

Neki okvirni plan u resoru odbrane već je postojao i računalo se na jedini resurs u blizini Kosova, na ruski kontingent u SFOR-u – 1. rusku samostalnu vazdušno-desantnu brigadu čija se komanda nalazila u Ugljeviku. Taj sastav potčinjen je komandi američkog sektora u BiH i zadužen je za očuvanje mira u istočnoj Bosni. U pripremnoj fazi oficir Junus-Bek Jevkurov koji je bio u ruskom kontingentu u SFOR-u u Ugljeviku, u istočnoj Bosni, poslednjih dana maja dobio je zaadatak da se sa još 17 pripadnika jedinice posebne namene iz GRU infiltrira na Kosovo i pripremi dolazak glavnine.

Predsedniku Borisu Jeljcinu tim ministarstva inostranih poslova i odbrane predstavio je predlog da se ruski bataljon uvede na teren u isto vreme kada pristignu jedinice NATO-a. Strateški nivo bio je aerodrom Priština (Rusi koriste ime Slatina) – ako se drži taj prostor pod ruskom kontrolom biće desantna pista Kosovo polja i na PSS može da sleti ruskih aviona – onoliko koliko treba. Za početak hitno je trebalo da dođu još dva bataljona – jedan za pojačanje na aerodromu i jedan za Kosovku Mitrovicu, i da se zatim povuče odred SFOR-a preimenovan u KFOR u Niš kao rezerva.

Pravi trenutak za prodor bio je u časovima pred ulazak NATO-a na Kosovo. Dvanaestog juna isticao je rok za odlazak VJ i MUP, a dan kasnije na teren je trebalo da izađu jedinice NATO-a i saveznika i zato su 10. juna desantnici iz 2. bataljona iz Siminog Hana dobili naredbu za pokret – gotovost u 3 časa. Deo desantnika premešten je na letilište Bijeljina navodno zbog redovne obuke i gađanja. Komanda američkog sektora je dezinformisana tako što su u vreme posle ručka predali

izveštaj o tome da su dobili naređenje da prebace bataljon u SRJ i čak su dobili ponudu da se pruži pomoć ako treba.

Desantnici su prikupili točkaše BTR-80 iz više četa jer je svaka imala samo tri komada. Glavnina tehnike bili su guseničari porodice BMD i BTR-D koji nisu pogodni za usiljeni marš od 600 km predviđenom brzinom od 60 km/h. Združeni odred od par stotina ljudi ukrcanih u 15 BTR-80 i sa 29 neborbenih vozila „prerušio“ se jer su na vozila koja su označena skraćenicom SFOR promenili prvo slovo i marš su nastavili sa oznakom KFOR. U blizini Beograda koloni se pridružilo vozilo ambasade koje je prevozilo generala Viktora Mihajloviča Zavarzina, glavnog vojnog predstavnika pri NATO-u u Briselu koji je povučen u Moskvu posle prvih projektila koji su pali po SRJ.

Tokom 11. juna desantnici su došli do Kosova. U međuvremenu objavljene su informacije o maršu u glavnim novinskim servisima. Američki general Vesli Klark, glavnokomandujući u ratu protiv SRJ, pokušao je da pripremi britansko-francuski vazdušni desant na aerodrom Priština. Taj potez čini se previše riskantnim jer VJ je bila na terenu. Francuzi su usmrtili plan stavom da na takvom zadatku neće učestvovati. Britanci su se pripremili da rade po prvobitnom planu, a Rusi sa brzinom „be-te-erova“ došli do Prištine 12. juna iza ponoći i dočekani su od oko 2.000 Srba koji su dolazak Rusa videli kao garanciju da neće biti pod udarom albanskih ekstremista. Glavna prepreka planu klike iz Moskve koja je izazvala NATO bili su njihovi pretpostavljeni jer načelnik generalštaba general Anatolij Kvašnjin naredio je da se vrate tamo odakle su krenuli. Posle diskusije unutar ruskih redova prevladao je stav da je marš odobrio lično predsednik i naredio ministar odbrane.

Posle kraćeg zadržavanja u Prištini desantnici su nastavili do aerodroma i do juturnjih časova razmestili su se na pogodno položaje za kružnu odbranu. U to vreme poslednji delovi 492. baze otišli su sa aerodroma. Jedan vod desantnika pod komandom stanovitog Vahruševa zadužen je za podzemno sklonište. Tu se našao i BTR-80 taktički broj 341 koji je pridodat iz 1. bataljona – nišandžija Aleksandar Sergejevič Lobancev, autor knjige „Kosovo 99“, seća se da je posle iskrcavanja desanta iz vozila došao do ulaza u „секретный подземный бункер“.

Ruski desantnik u Prištini. Foto: Spasa Dakić

аэродром“. Britanci su ušli na Kosovo preko Kačanika i britanski izviđački vod došao je do aerodroma i susreo se sa Rusima. Bili su tamo i „sasovci“ i norveški komandos.

U ime NATO-a pregovore o statusu aerodroma vodio je britanski general Majk Džekson, komandant KFOR-a, raniji komandant UNPROFOR-a u BiH i prvi komandant britanskog sektora IFOR-a 1995. godine, a sa ruske strane general Zavarzin u ulozi komandanta svog malog bataljona.

Dva generala 12. juna uveče u Prištini popila su flašu viskija, ali tenzije su porasle jer su u ruskim bazama Pskov, Ivanov i Rjazanj pripremljeni četveromotorni „iljušini“ za utovar bataljona desantnika. Klarkov plan bio je da se blokira PSS, a Džekson se odlučio za razmeštaj jedinica oko aerodroma jer, kako je tvrdio, nije želeo da pokrene treći svetski rat.

Zavarzin se uzaludno nadao da će začuti pišteći zvuk „iljušina“, ali Rusi su planirali sve osim da neće dobiti dozvolu za prelet kroz vazdušni prostor Mađarske, Rumunije i Bugarske koje su

Tokom leta 1999. godine prikupljeni su preostali avioni puka koji su preživeli rat, ali oštećeni - tri L-17 sa Sjenice i po jedan sa Golubovaca i Niša. Od tih aviona naknadno su zbog nerentabilnosti popravke rashodovana još dva L-17

se okrenule ka NATO-u i nisu dozvolile prolaz. Na političkom nivou Rusija i SAD su tražile rešenje, na aerodromu Priština nakon pet dana Rusi su ostali bez namirnica i Britanci su obezbedili hranu i pitku vodu.

Posle rusko-američkih pregovora vođenih u Helsinkiju 18. juna postignuta je nagodba da na teren izađe 3.616 pripadnika ruske VDV i ostalih po potrebi, da prihvate komandu KFOR-a, i to američkog sektora.

Problem prevoza pojačanja Rusi su rešili pomorskim putem – sa pet velikih desantnih brodova 14. jula iskricali su u Solunu 471 desantnika, vozila i razni teret. Odustali su od dramskog obrata na Kosovu polju i ostali su u KFOR-u kao posebna formacija potčinjena komandantu američkog sektora. Deeskalirani su odnosi od 15. oktobra i britanska inženjerija je ušla na aerodrom i sredila PSS i manevarske površine.

Rusi su postepeno odustali od Kosova, prvo su redukovali broj ljudi, pa su desantnike smenili pešadinci. Poslednji ruski mirotvorci, njih 650, vratili su se na aerodrom 2003. godine kada su prevezeni kući jer je Moskva procenila da ne postoje vitalni interesi na Balkanu. Džekson je dobio kontrolu nad aerodromom Priština koji je bio unutar britanskog sektora KFOR-a i njemu se pripisuje da je taktičnim postupanjem otklonio rizik od direktnog oružanog konflikta sa desantnicima i bezmalo sačuvao planetu od trećeg svetskog rata. U vojnoj karijeri došao je do mesta načelnika Generalštaba. Umro je 2024. u 80. godini.

Zavarzin je dobio treću generalsku zvezdicu i vratio se u Brisel. Posle penzionisanja ušao je u politiku i sada je član Dume iz vladajuće partije Jedinствена Rusija. General armije Jevkurov vodi rat protiv Ukrajine, nosi čin generala armije i na dužnosti je zamenika ministra odbrane.

Svi pripadnici jedinica RV i PVO koje su bile na aerodromu Priština sada su penzioneri. Međunarodni aerodrom nosi ime Adem Jašari. Tamo i KFOR ima nešto tehnike uključujući dva hrvatska Mi-8MTV-1. Podzemne galerije „Rudnika“ nisu otvorene za javnosti i tamo gde je bio garnizon stacionirana je posebna jedinica Kosovske policije.

Poslednji nekadašnji prištinski MiG-21 (NL-16 broj 16185) uništen je u katastrofi 2020. godine i ujedno to je bio poslednji let naših „kečeva“. **N**

Paracetamol. Amiši. Vakcine. Tramp.

Šta je sve rečeno – i šta je sve bilo pogrešno – na bombastično najavljenoj konferenciji predsednika SAD o uzroku i leku za autizam

Piše Pavle Zelić

Rešite asocijaciju: 1. Paracetamol; 2. Amiši; 3. Vakcine; 4: Tramp; ... odgovor je naravno – autizam.

Isti onaj, malo je reći kompleksni spektar poremećaja za koji je trenutni sekretar za zdravstvo SAD Robert F. Kenedi Junior – na jednom od prvih sastanaka novog kabineta starog-novog predsednika Amerike Donalda Trampa još desetog aprila – obećao da će imati odgovor šta ga izaziva... u septembru. Mesec je na izmaku, a makar jedan di-

rektni odgovor je javno iznesen na briefing u Beloj kući sa najvišim zvaničnicima za pitanja zdravlja u Americi – i predsednikom, naravno.

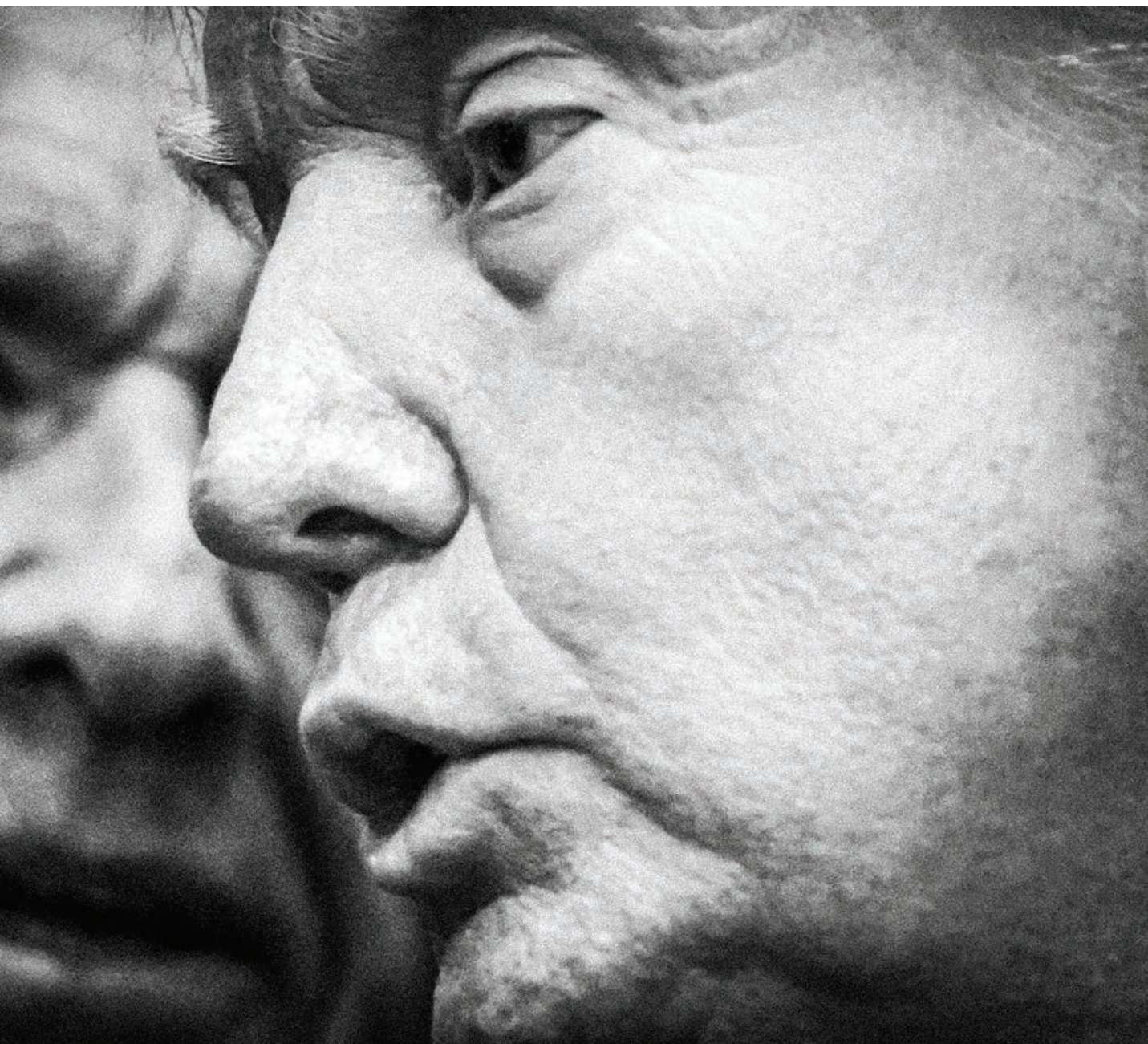
I pored više tektonskih poremećaja ka i iz doma/kancelarije predsednika SAD u prethodnim danima – od proglašavanja Antife za domaću terorističku organizaciju do višestrukog priznanja Palestine od istaknutih članica UN – upravo je ovu konferenciju za javnost o autizmu Tramp posebno najavljivao i isticao, govoreći o „vrlo važnom saopšte-

nju... jednom od najvažnijih stvari koje ćemo uraditi“.

Dakle – još jedna besana noć uz vesti sa one strane Bare...

Ceo događaj je trajao pun sat – i počeo je malo je reći bombastično. Predsednik Tramp je najpre izjavio kako je „čeka ovaj događaj 20 godina“ – jer mu je upravo pre dve decenije sadašnji inicijator i predvodnik MAHA (Make America Healthy Again – Učinimo Ameriku ponovo zdravom) RFK. Jr, ukazao na problem autizma. U tom periodu od 18-20 godina, istaći će Tramp, videli smo „meteor-

Prema Trampovim rečima, postoje „određene grupe ljudi koje ne primaju vakcine i ne uzimaju nikakve lekove, a nemaju autizam“. Čak je Kenedi, obično lak na brojevima i činjenicama koje se naknadno osporavaju, bio uzdržan kada ga je predsednik pitao da li je to tačna izjava za Amiše

ski rast autizma“, sa jednim slučajem na 10.000 ili čak 20.000 dece, do današnjih 1 od 31, ili čak 1 od 12 kod dečaka u određenim slučajevima. A najgore je iz nekog razloga u Kaliforniji – dodao je.

Zbog brojnih procurelih informacija u medijima pre ove konferencije, bilo je uglavnom poznato da će glavni „krivac“ za porast učestalosti autizma od „400%“ kako će naglasiti predsednik SAD – biti acetaminofen ili paracetamol koji koriste trudnice. Ipak, Svetska zdravstvena zajednica je sa nelagodnom iščekivala trenutak kada će se fokus ovog obraća-

nja okrenuti ka omiljenoj temi sekretara Kenedija – dečjim vakcinama.

Nije bio ni četvrti minut i već su se izvodili zaključci u tom smislu. Recimo, Amiši – ultrakonzervativna hrišćanska verska zajednica poreklom iz Švajcarske i Nemačke, koja se u 17. i 18. veku preselila u Severnu Ameriku i do dan-danas odbija tekovine savremene civilizacije – od moderne odeće i bilo kakve tehnologije – do lekova i vakcina. Prema Trampovim rečima, postoje „određene grupe ljudi koje ne primaju vakcine i ne uzimaju nikakve lekove, a nemaju autizam“.

Čak je Kenedi, obično lak na brojevima i činjenicama koje se naknadno osporavaju, bio uzdržan kada ga je predsjednik pitao da li je to tačna izjava za Amiše, pa onda zaključio kako „Bobi želi da bude vrlo oprezan u onome što kaže, i treba da bude, ali ja nisam toliko oprezan u onome što govorim“ i da „nije čuo ni za jedan slučaj“ autizma u toj grupi.

Do desetog minuta brifinga – moglo se čuti još mnogo, mnogo toga. Od brojnih upozorenja na glavnu temu dana – lek acetaminofen (iliti paracetamol u Evropi i ostatku sveta) – koji će posle inicijalnog lomljenja jezika na ovom prvom nezaštićenom imenu – nadalje biti uglavnom prozivan po komercijalnom nazivu Tylenol.

Iako je to lek samo jednog proizvođača (i primenjuje se preko 70 godina), od više desetina kompanija, koji snabdevaju američko tržište sa preko 600 (šest stotina!) različitih formulacija i oblika lekova u kojima se pojavljuje ova aktivna supstanca. Što ne treba da iznenađuje, ako se zna da ga bar jednom nedeljno pije jedna četvrtina od oko 280 miliona odraslih Amerikanca.

Trump je više puta upozoravao na upotrebu Tylenola u trudnoći: „Nemojte uzimati Tylenol. Nemojte ga uzimati. Borite se svom snagom da ga ne uzimate.“ Ponavljao je predsednik SAD. Posebno je savetovao trudnicama da „izdrže“ kada su u bolu, osim u retkim slučajevima, poput visoke temperature.

Ipak, vakcine neće biti pošteđene – naprotiv. Biće rečeno i kako se u „prelepe male bebe... pumpaju stvari... kao u konja“. Pa onda i kako se ubrizgava „80 različitih doza“ u decu, ali i da treba razdvojiti vreme na više godina, a neke odložiti i do 12. godine, pa onda kako je uputno da se razdvoje elementi MMR vakcine...

I najzad, u punom krugu nazad ka acetaminofenu/Tylenolu došlo se čak do zaključka da zemlje koje ovaj lek nemaju – nemaju ni problem sa autizmom. Recimo – Kuba.

U daljem toku brifinga, zdravstveni zvaničnici, uključujući sekretara Kenedija Mlađeg i komesara Uprave za hranu i lekove (FDA), prof. dr Martija Markarija, takođe su podržali lek zasnovan na vitaminu B, leucovorin, za lečenje autizma. Najavili su i nova istraživanja

Većina naučnika i dalje ostaje pri stavu da ovaj nedovoljno poznat neurološki poremećaj nastaje kroz složenu međusobnu igru genetskih i faktora okruženja

uzroka autizma, sa planom da se ulože dodatni milioni dolara federalnih sredstava u proučavanje faktora životne sredine, uključujući i davno opovrgnutu teoriju koja za to optužuje imunizaciju. Sekretar Kenedi je posebno istakao kako je autizam „multifaktorijalna“ bolest, ali se zatim fokusirao na vakcine, za koje on već dugo tvrdi da su delimično odgovorne za rastuću učestalost autizma kod dece.

Kako ističe Njujork tajms – zajedno, ove najave su označile novi korak „ka preoblikovanju autizma kao zapostavljene epidemije sa ekološkim uzrocima na koje su politizovani istraživači dugo bili slepi“.

Ipak, uvidom u reakcije stručne zajednice, može se izvesti zaključak kako većina naučnika ostaje pri stavu da ovaj i dalje nedovoljno poznat neurološki poremećaj nastaje kroz složenu međusobnu igru genetskih i faktora okruženja.

Najrelevantniji američki i svetski mediji su ovaj brifing ubrzo raščlanili – i došli do zaključka kako u suštini ništa epohalno novo nije rečeno niti odlučeno.

The Guardian je kritikovao da su tvrdnje o povezanosti acetaminofena i autizma tokom trudnoće „kontroverzne“ i da nisu praćene novim, snažnim naučnim

dokazima. AP News je naveo da su tvrdnje „nepotvrđene“, da su dokazi stari ili nejasni, i da brifing nije prezentovao objavljene nove studije koje bi potvrdile definitivnu uzročnost. Časopis Nature je u analizi istakao da su najveća i najrobustnija istraživanja do sad pokazala da nema čvrstih dokaza o definitivnom uzroku autizma – a da su veze između acetaminofena i ovih poremećaja vrlo slabe, kao i da su studije koje ukazuju na takve asocijacije uglavnom opterećene protivrečnim faktorima, te da brifing nije pružio nijedan novi ekskluzivan podatak.

Autism Science Foundation u svojoj reakciji kaže da „nije predstavljeno ništa novo u naučnoj literaturi“ – da nisu prikazani novi podaci, niti je održana konferencija koja je iznela ikakva relevantna naučna istraživanja. Najzad, KFF Health News je ocenio da su mnoge tvrdnje koje su iznete već bile poznate, da se o podacima o acetaminofenu dugo diskutovalo, te da zaslužuju ozbiljniju, rigorozniju analizu pre nego što se daju preporuke široj javnosti.

Društvene mreže i internet za to vreme – gore. Mnoštvo portala, onlajn grupa, „mehurova“ na Instagramu, Facebooku, platformi X ali i zatvorenih grupa na Viberu, WhatsAppu, Telegramu, i sva druga mesta okupljanja protivnika vakcina i drugih javnozdravstvenih mera – slave. Jer ovo je trenutak u kojem su – sa možda i najviše moguće pozicije, dobili potvrdu brojnih stavova o kojima se nekad diskutovalo krišom – a sada su udarne vesti medija.

Na kraju, od konkretnih rešenja se zaista, makar do sada, nije desilo mnogo.

Nasuprot svemu rečenom, FDA je u operativnom smislu bila znatno opreznija, izdajući pismo lekarima u kome je navela da „uzročna povezanost nije utvrđena“ između acetaminofena i autizma. Navela je da je to „područje naučne debate koje je u toku“.

Prema izvorima iz medija, spoljni stručnjaci su ocenili da to pismo ne menja standardnu medicinsku praksu, koja i sada savetuje minimalnu upotrebu lekova, uključujući acetaminofen, tokom trudnoće.

Preporuka FDA je i da se acetaminofen koristi samo za „blagu“ temperaturu, ali nije jasno kako se definiše „blaga“ temperatura – što se uveliko pitaju ginekolozi i akušeri u SAD. Lekari inače preporučuju lečenje temperature u trudnoći, definisane kao ona koja je viša od 38 °C, zbog rizika i za majku i za fetus, uključujući i rizik od neuroloških poremećaja.

Acetaminofen se stoga smatra jednim

Preporuka FDA je i da se acetaminofen koristi samo za „blagu“ temperaturu, ali nije jasno kako se definiše „blaga“ temperatura – što se uveliko pitaju ginekolozi i akušeri u SAD

od retkih bezbednih izbora za ublažavanje bola ili temperature u trudnoći. Ipak, davno pre brifinga, a zbog široke upotrebe, brige o acetaminofenu/paracetamolu i razvojnim problemima kod dece prisutne su u zdravstvenoj zajednici, kako se ističe u medijima u SAD.

Ali takođe, važno je istaći i kako se naučnici slažu da autizam nastaje iz složene kombinacije genetskih i faktora okruženja i da se rast broja dijagnoza ne može pripisati samo jednom uzročniku – i da najviše ima veze sa mnogo temeljnijom dijagnostikom i proširivanjem definicija ovog spektra poremećaja.

Uz to, pošto je neetički sprovoditi kliničke eksperimente na trudnicama, istraživanja se zasnivaju na posmatranju

i analizi podataka o trudnoći i razvoju dece. To znači da se ne mogu isključiti svi drugi faktori.

Takođe, u ponedeljak je FDA odobrila pominjani stari generički lek leucovorin za simptome autizma kod dece sa „cerebralnim deficitom folata“. Prema javnim izvorima, Agencija se oslonila na studiju sa 80 dece (40 na leku i 40 na placebo), koja je pokazala „značajno poboljšanje“. Lek se ranije koristio za ublažavanje nuspojava hemioterapije. Trudnicama se u SAD već inače preporučuje folna kiselina na početku trudnoće, jer ona pospešuje pravilan razvoj mozga fetusa.

U konačnom sledu, može se zaključiti da živimo u doba jednostavnih odgovora na komplikovana pitanja. Očigledno je da nam, kao čovečanstvu, treba malo te simplifikovane utehe, upiranja prstom i banalizacije naizgled nerešivih multifaktorskih problema koji muče čovečanstvo. Amerikanci su taj „dumb it down“ metod doveli do vrhunca – ili dna, zavisi iz koje perspektive gledate. **N**

AXperience
Saxophone events & education

belgradesaxperience

www.saxperience.rs

DUO METIS

Louis González Antoine Guerrero
Spain

**HANS
DE
JONG**

Belgium

**SAXOPHONE
ORCHESTRA
OF
THE
UNIVERSITY
OF
MUSIC
IN
VIENNA (MDW)**
Austria

**MICHAEL
KRENN**
Austria

**&
NEDA
HOFMAN
SRETENOVIC**
Serbia

**+ MINI
SAXPERIENCE**
Saxophone
Orchestra
of the
University
of
Music
in Vienna
mdw

**Bgd
SAX
perience**
festival
2025

25-27|SEPT|2025

Dvanaesti Međunarodni
festival saksofona u Srbiji
25 – 27 septembar 2025.

The Twelfth International
Saxophone Festival in Serbia
25th – 27th September 2025.

**Atrium of the National Museum
the Balkan Cinema
the Belgrade Cultural Center**

DRAGUTIN TOPIĆ

u rascepu između oca i trenera

Nakon bronзаног skoka ćerke Angeline izgovorio je nešto što je retko ko imao hrabrosti da kaže naglas: „Trener mora da bude džukela i da kaže ono što otac ne bi nikada“

Piše Milan Damjanac

Roditelji i deca u sportu su posebna i teška problematika, što zbog roditeljskih pritisaka i očekivanja, što zbog ozbiljnih pritisaka koje oseća dete. Još je teže ako je roditelj bivši, uspešni sportista.

Postoji taj trenutak kada se ljubav prema detetu pretvori u potrebu za disciplinom, kada reči topline postanu oštre komande, i kada otac prestane da bude samo otac, a mora da bude trener. Dragutin Topić je u svojoj izjavi nakon bronзаног skoka ćerke Angeline izgovorio nešto što je retko ko imao hrabrosti da kaže naglas: „Trener mora da bude džukela i da kaže ono što otac ne bi nikada.“ To je rečenica koja naizgled pripada sportskom intervjuu, ali u sebi nosi težinu jedne antropološke istine, a to je da život neprestano cepa čoveka između uloga, između ljubavi i zakona, između zaštite i surovosti.

Angelina Topić, simbol nove snage srpske atletike, nije preskočila 2,03, ostala je na bronzi. Ali u njenom pogledu i u rečima njenog oca bilo je više od rezultata: bilo je priznanje da sport nije samo takmičenje protiv drugih, nego stalna borba sa sobom, sa strahom, sa padovima i sa tišinom posle poraza.

Svako dete u očima roditelja nosi auru nevinosti. Roditelj želi da zaštiti, da ublaži udarac, da sakrije dete od hladnoće sveta. Trener, međutim, mora

da bude onaj koji detetu kaže istinu, bez obzira na to koliko ona boli. Kada Topić priznaje da je ćerki morao da kaže reči koje kao otac nikada ne bi, on zapravo priznaje tragediju dvostruke uloge. To je unutrašnji raskol, psihološki lom u kojem ljubav i zahtev stoje jedno naspram drugog.

U toj borbi, on pokazuje i sopstvenu nemoć: kaže da bi voleo da postoji trener kojem bi prepustio ćerku, da on ostane samo otac koji sa tribina pije pivo i raduje se. Ali tog trenera nema. To je metafora za savremeni svet, nedostatak autoriteta u koje možemo da položimo poverenje. Na kraju, ostajemo sami sa svojim detetom, sa svojom odgovornošću, osuđeni da budemo i nežni i surovi, i podrška i kazna.

„Borila se svakog dana da sebe pro-nađe ponovo. Trajalo je 370 dana, sada je našla sebe“, kaže Topić. To je rečenica koja prevazilazi sport. To je rečenica svake ljudske borbe. Svi imamo tih 370 dana u životu, period kada gubimo ori-

„Mnogo je teško raditi s nekim koga voliš više od sebe.“ To je rečenica koja razotkriva kontradikciju ljubavi. Ljubav ne podnosi disciplinu, ona želi da oprašta, da zagrl i da kaže: „Biće sve u redu“

jentir, kada nas povreda, izdaja ili neuspeh bace u mrak. Psihološki, to je ono što se u sportu naziva „limbo stanje“ telo se vraća, ali psiha ne zna da li će ikada ponovo stati na zaletišta.

Angelina je iz tog limba izašla. Ne skokom od 2,03, već time što je stala, što je izdržala, što je preživela unutrašnju borbu. Bronza u Tokiju je medalja, ali prava pobeda je to što je nastavila da skače. I to je ono što je njen otac osetio, da rezultat nije kraj, nego nastavak jedne dublje priče.

U izjavi Dragutina Topića oseća se i težina pritiska koji nosi roditelj-trener. „Mnogo je teško raditi s nekim koga voliš više od sebe.“ To je rečenica koja razotkriva kontradikciju ljubavi. Ljubav ne podnosi disciplinu, ona želi da oprašta, da zagrl i da kaže: „Biće sve u redu.“ Međutim, sport ne prašta. On traži da

se greška ispravi odmah, da se disciplina ne popusti, da se telo ponovo i ponovo baca u nemoguće.

Ova vrsta odnosa stvara specifičnu psihološku dinamiku: dete uči da razlikuje „oca“ i „trenera“ u istoj osobi. To je dvostruka poruka i ogledalo. Jedna je nežna, druga surova, i dete mora da naučiti da izdrži obe. Ukoliko uspe, ono postaje ne samo sportista nego i biće sposobno da preživi životne borbe. Ako ne uspe, rizik je ogroman, i to je problem u ovakvim duplim odnosima, pucanje odnosa, osećaj da ljubav zavisi od rezultata, rana koja može da ostane zauvek.

Topić u jednom trenutku kaže da oseća da je možda vreme da se povuče, da prepusti nekome drugom. To je ključna rečenica jer pokazuje svesnost granice. U roditeljstvu, granica je ono naj-

I zato ova priča prevazilazi atletiku. Ona je slika svakog odnosa u kojem volimo nekoga više od sebe, a ipak moramo da ga pustimo da padne, da ustane, da se bori i da pobedi, ili odustane

teže: znati kada stati, kada pustiti dete da bude samo. U sportu, ta granica je još teža jer uspeh zavisi od svakog detalja, od svake odluke. Međutim, roditelj koji ume da kaže „možda je vreme da ja pustim“ pokazuje psihološku zrelost i snagu.

U toj izjavi se vidi i ljubav koja nije posesivna. Topić kaže: „Za moju porodicu i za nju sam uradio sve što je bilo do mene, sada može dalje sama, a ako želi, tata je uvek tu.“ To je retka ravnoteža, sposob-

Kada Topić priznaje da je ćerki morao da kaže reči koje kao otac nikada ne bi, on zapravo priznaje tragediju dvostruke uloge. To je unutrašnji raskol, psihološki lom u kojem ljubav i zahtev stoje jedno naspram drugog

nost da pružiš sve, a da ipak pustiš.

Njegova izjava nam pokazuje da sport nije izdvojen od života, već da je život u sažetoj formi. Svaka medalja je odraz jedne porodične drame, jednog unutrašnjeg sukoba, jedne svakodnevne borbe između onoga što želimo i onoga što možemo da izdržimo, tako da izjava Dragutina Topića nije samo sportski komentar. To je ispoved o roditeljstvu, o ljubavi koja mora da postane disciplina, o disciplini koja se hrani ljubavlju. To je svedočanstvo da iza svakog rezultata stoje godine tame, dani borbe, unutrašnji lomovi i suze koje se ne vide na postolju.

Psihološki gledano, Topićeva izjava je primer zrele samorefleksije. Sposoban je da prizna teškoću, da otkrije unutrašnji lom, da pokaže ranjivost i da istovremeno ostane stub. Upravo ta kombinacija čini razliku između autoritarnog i podržavajućeg roditeljstva.

Fenomen očeva-trenera nije vezan samo za porodicu Topić. U sportu često nailazimo na slične priče, i one koje su se završile uspehom i one koje su dozele konflikt. Andre Agasi je u autobiografiji opisivao svog oca kao surovog i opsesivnog trenera, čoveka koji je u njemu probudio šampiona, ali i ostavio duboke rane. Sa druge strane, u fudbalu i košarci postoje primeri poput Lamele Bola, čiji je otac Lavar, iako često osporavan, uspeo da svojoj deci otvori vrata profesionalnog sporta. Redak je primer kao Topićev, baš zbog te samorefleksije.

I zato ova priča prevazilazi atletiku. Ona je slika svakog odnosa u kojem volimo nekoga više od sebe, a ipak moramo da ga pustimo da padne, da ustane, da se bori i da pobedi, ili odustane. **N**

Kulturna politika ne bi trebalo da podrazumeva represiju, cenzuru, ukidanje razmene mišljenja

Odluka o smeni dolazi u trenutku velike društvenopolitičke krize, nakon štrajkova u Jugoslovenskoj kinoteci ili saradnje Kinoteke sa studentima na Blokadnom Festu, što vodi u pravcu ovog drugog tumačenja, da je odluka o mojoj smeni političke prirode

Razgovarao Branko Rosić, fotografija Nebojša Babić

Na sednici Vlade Srbije 11. septembra smenjen je Jugoslav Pantelić sa mesta direktora Jugoslovenske kinoteke. Iako je Panteliću istekao mandat, mnogi su razlog za smenu ipak videli u njegovoj saradnji sa studentima na Blokadnom Festu, ali i u gostovanju „nepodobnih“ autora na promocijama digitalno restauriranih klasika srpske kinematografije, dodeli nagrade takođe nepodobnom glumcu i režiseru... Iako je u prvim godinama njegovog mandata bilo onih koji su ga stavljali pod odrednicu „režimski“, tek je po smeni Pantelić dobio glasna i jasna priznanja za ono što je uradio u svom mandatu za srpski film. Pre godinu i nešto Jugoslav Pantelić je prestao, nakon deset godina, da bude umetnički direktor i selektor FEST-a.

Voleo sam oduvek njegovu duhovitost još od dana kada smo se upoznali na radiju Studio B. Ta duhovitost probija i dok pričamo pre i posle ovog intervjua u kojem je, iz poštovanja prema Kinoteci, želeo da persiramo jedan drugome.

U prvoj izjavi nakon odluke da ne budete više direktor Jugoslovenske kinoteke rekli ste da niste iznenađeni. Oni koji ne vide ništa čudno opravdavaće time da vam je prošao mandat, oni drugi videće u svemu isključivo političku odluku?

I verovatno će biti u pravu i jedni i drugi. Formalno obrazloženje jeste istek mandata. S druge strane, moj man-

dat je istekao pre godinu i po dana, nakon čega sam od tadašnjeg Upravnog odbora odabran na javnom konkursu. Ministarstvo se prema tome nikada nije odredilo, a odluka o smeni dolazi u trenutku velike društvenopolitičke krize, nakon štrajkova u Jugoslovenskoj kinoteci ili saradnje Kinoteke sa studentima na Blokadnom Festu, što vodi u pravcu ovog drugog tumačenja, da je odluka o smeni političke prirode.

Da li je i ova vaša smena pokazala da ulazimo u vreme kada nema mesta za, da profano i glupo nazovemo, neopredeljene i da je sada jasno podvučena crta i da u ovom izuzetno turbulentnom periodu zemlje nema mesta u državnim ustanovama za one koji bi samo profesionalno da rade, za eksperte?

Treba razlučiti lična politička uverenja i funkciju koju obavljate, koliko je to moguće, naravno. U tom smislu, pozicija direktora Jugoslovenske kinoteke, na primer, podrazumeva da vam umetnički, a ne političko-ideološki kriterijumi, budu neprikosnoveni. Što se tiče ličnih uverenja, iako nisam član nijedne stranke, neopredeljenost mi nikada nije bila bliska.

Kako to da smo u nekadašnjoj Jugoslaviji imali kulturne ustanove i institucije na čijem čelu su bili ljudi od kojih se nije tražilo da poderu pantalone sedeći na sednicama i kongresima Saveza komunista već su mogli da se bave onim što najbolje zna-

ju, FEST-om, BITEF-om... ? Kao da je tada bilo lakše držati se dalje od zvanične politike, jasne podrške establišmentu?

Prvo, nisam siguran da je to istina. Drugo, treba imati u vidu da se radi o potpuno različitim sistemima. U vremenu o kome govorite bilo je normalno da postoje nekakva tela koja se bave cenzurom i slično. S druge strane, poradak takozvane liberalne demokratije očigledno ima velikih manjkavosti, i to na planu pojmova koji stoje u njegovom imenu, tj. slobode i demokratije. To su očigledno nekakvi politički paradoksi, o kojima valja razmišljati, ali to prevazilazi okvire ovog intervjua.

Oni koji bolje pamte naći će podobne ljude u kulturi u svim našim prethodnim vlastima unazad decenijama; ko je dobijao filmove, postavljan na mesta i da je ovo što se sada dešava samo posledica neprekidnog upliva politike u kulturu. Da kod nas kultura nikada nije mogla da se skroz iščupa iz zagrljaja politike.

Poređenje sa prošlim vremenom nas može odvesti u pravcu relativizacije datog trenutka. Bitno je da pokušamo da razdvojimo kulturnu politiku, koja podrazumeva određeno usmeravanje kulture „sa vrha“ i koja postoji u svakom društvu, od malignog uplitanja politike u kulturu. Kulturna politika ne bi trebalo da podrazumeva represiju, cenzuru, ukidanje pluralizma i razmene mišljenja. Ona društva koja su to shvatila, vode

zreliju kulturnu politiku i ne plaše se da u nju inkorporiraju glasove koji mogu biti i kritični prema vladajućem kursu.

Da li ste se preispitivali i pomislili da je na odluku o vašoj smeni uticala i vaša podrška studentima, večeri u kojima su slavljani restaurirani filmovi autora koji nikako nisu podobni?

Naravno da jesam, to i ne iziskuje neko veliko preispitivanje, već je dovoljno da saberete dva i dva. Studentskih aktivnosti sam se već dotakao pri početku intervjua, a što se tiče autora koji se, iz ugla vladajuće politike, smatraju „nepodobnima“, takođe sam donekle već odgovorio kada sam rekao da je dužnost nekoga ko je na čelu institucije kulture da se vodi prvenstveno umetničkim kriterijumima, bez obzira na eventualne posledice.

Ono što bi se profano nazvalo stručnom javnošću, ali i mnogi ljudi koji prate film, odaju vam priznanje za

Svedoci smo činjenice da se ove godine FEST odlaže unedogled, do mere da to sve deluje tragikomično, što verovatno i jeste cilj: da se naš najznačajniji filmski festival pretvori u predmet podsmeha. U tom smislu, studentski Blokadni Fest računam kao regularni i smatram da je to značajno, zbog smisla i simbolike, održavanja kontinuiteta i eventualne budućnosti

velike stvari koje ste uradili za Kinoteku i domaći film. Od digitalne restauracije klasika srpske kinematografije, „Naš muzej filma“, legata, filmskih ciklusa koji su privlačili publiku... Ali kao da ta priznanja najviše stižu sada kada ste smenjeni?

Postoje tu i mnoge druge bitne stvari koje široj javnosti nisu vidljive ili dovoljno atraktivne, kao što je Zakon o

filmskom i ostalom audiovizuelnom nasleđu, koji je prvi takav zakon kod nas. Ali pošto sam dobar deo života proveo u medijima, svestan sam da sud javnosti često nije u skladu sa stanjem stvari, a ako priznanja, kao što kažete, stižu sada, možda i nisam loše prošao, s obzirom na to da umeju da stignu i prekasno.

U godinu dana ste prestali da budete na čelu dveju velikih kulturnih institucija, Kinoteke ali i FEST-a. Menjali ste i FEST uvodeći takmičarski program. Neko je to smatrao greškom verujući da FEST treba da bude smotra, The Best of svetske produkcije, ali kasnije se pokazalo da je dosta regionalni karakter takmičarskog programa doprineo nekom novom životu FEST-a. Kakva je budućnost ovog festivala?

Budućnost FEST-a, bojim se, nije svetla. Ovo pitanje je za mene pomalo i passes, jer imam utisak da je izostalo interesovanje javnosti dok je od toga moglo biti neke pomoći. Recimo, kada je moja nastojanja da sačuvam FEST prepoznao žiri i na zatvaranju 51. izdanja festivala pročitao saopštenje u kome mi izražava podršku i upozorava da je stanje alarmantno, to niko od medija nije preneo. Svedoci smo činjenice da se ove godine FEST odlaže unedogled, do mere da to sve deluje tragikomično, što verovatno i jeste cilj: da se naš najznačajniji filmski festival pretvori u predmet podsmeha. U tom smislu, studentski Blokadni Fest računam kao regularni i smatram da je to značajno, zbog smisla i simbolike, održavanja kontinuiteta i eventualne budućnosti.

Sećam se vašeg samog početka, ne baš „Prekobrojnog časa“ na Studiju B, ali „Fontane želja“ na istoj stanici gde su slušaoci, slušateljke obožavale vas skoro slično zvezdama čije su pesme tražili u tada popularnom radio-programu Studija B, npr. Duran Duran... Šta ste tada zamišljali da će kao velikoj radijskoj zvezdi da vam se dogodi u karijeri? Da li ste uopšte dobacivali u planovima do FEST-a i Kinoteke?

Nije mi lako da se u ovom momentu vratim toliko daleko u prošlost, ali svakako su Studio B, FEST i Kinoteka tri ključne tačke mog profesionalnog života zasada. S tim što želim da verujem da Kinoteku ne čeka sudbina prva dva. **N**

Kako su umrli Pišonja i Žuga

Voda legendarnog Zabranjenog pušenja pred koncert u Beogradu pričao je kako je prvi put uživo video Ledi Dajanu, šta se desilo sa čuvenim junacima iz pesama, kako je izgledalo snimanje spota u KP domu Zenica

Razgovarao Branko Rosić

Krajem oktobra, tačnije 31. oktobra akustična verzija Zabranjenog pušenja, izvešće unplugged verzije njihovih hitova u MTS dvorani. O mnogim tim hitovima postoji svedočanstvo u nedavno objavljenoj knjizi „Pamtim to kao da je bilo danas“ vođe benda Seje Sexona i Bore Kontića. U njoj puno detalja i epizoda iz mirnodopskog, ratnog, pa ponovno mirnodopskog života benda Zabranjeno pušenje. Kako se Sejo od člana benda koji puni najveće jugoslovenske hale sada u ratnom Sarajevu vozi na snimanje „Top liste nadrealista“ dok snajper pogađa staklo kombija.

Zabranjeno pušenje je prvi put nastupilo u Beogradu pre puno godina kada je Seji ponuđen i telohranitelj koji nije imao posla pa je poslat kući jer ovaj bend je i u novim državama nasledio onu „jugoslovensku“ popularnost. Zato se i rađuju fanovi novom dolasku u Beograd, a ja Sejinom poklonu iz poslednjeg odgovora ovog intervjua.

Kada ste došli onako obučeni sa demodiranim sakoima, špicastim cipelama, kao publika u Skenderiju na

koncert Indexa davne 1982, da li ste već imali čitav koncept novog primitivizma u glavi? Za kratko vreme vi iz raje i podsmeha sa tog koncerta na kojem ste publika dolazite do toga da ste gledaniji od TV Dnevnika u 19.30?

To je bila prva demonstracija tog jednog projekta, tog jednog koncepta koji smo napravili Elvis J Kurtović i ja. Tog koncepta koji je imao svoj program i svoje članove. Imao je neku svoju istoriju, svoje heroje, izložbe i sve se to dešavalo pre nego što se zapravo išta od toga desilo. Ujedno, bila je to revija naše garderobe na tom koncertu koja je izazvala dosta podsmeha i potcenjivanja iz publike. Izgledali smo kao iz filma „Sjećaš li se Doli Bel“. To je neki period u kojem se zapravo jako malo zna, u kojem su bili ti naši prvi pionirski koncepti koje smo prezentirali našem gradu. Puno više o tome piše u knjizi „Pamtim to kao da je bilo danas“ koju smo napisali Boro Kontić i ja i koja je izašla prošle godine.

Neko je išao u London i video Lady Di samo na suvenirima, a ti si video princezcu Dajanu na odsluženju vojnog roka u JNA? Otkud si bio te sreće?

Da, imao sam čast da tada budem na

straži. To se zvalo obalna služba osmatranja i javljanja i to je bilo moje zaduženje u vojsci. Bio sam mornar u JNA, rod mornarica, i svi brodovi koji prolaze pored Bokokotorskog zaliva morali su da se najave našoj osmatračnici, a među njima i taj veliki predivni jedrenjak na čijem pramcu se sunčala Ledi Di, i ja sam kao mladi zagoreli mornar od osamnaest godina gledao to sa osmatračnice.

Ali ne samo da sam, kako bih rekao, imao komunikaciju sa Ledi Di, ja sam i čovek koji je oterao Cvijetina Mijatovića, predsednika Jugoslavije koji je nenajavljen bio tu, čak sam i škljocnuo praznom puškom da oteram, njegova i ove koji su bili s njim na pecanju, pa su mi posle toga oficiri natrljali uši. Nenajavljen čamac se pojavio pred našom osmatračnicom a ja izašao u potkošulji.

Nije mi se dalo puno raspravljati, pa sam škljocnuo praznom puškom i rekao: „Aj gubi se odavde da te ne vidim“, i ljudi su brže-bolje povadili one udice. U toj našoj zoni je bilo jako puno ribe i dolazili su tu viđeni političari, međutim ovaj brod sa visokim jugoslovenskim funkcionerom niko nije najavio. Kasnije su mi telefonirali oficiri i rekli: „Jesi li ti normalan, oterao si Cvijetina Mijatovića“,

tako da sam ja čovek koji je oterao predsednika države čak i pre nego što su ga kasnije oterali ovi nacionalisti.

Kako je izgledalo snimati spot za „Zenicu bluz“ u pravom zeničkom zatvoru? I kako su na vas gledali zatvorenici?

Tamo se ne može uneti oprema, tamo ne možeš uneti ni upaljač, ni pertle, ni ništa, uglavnom sve ti to oduzmu, kao da si pravi zatvorenik kada ulaziš unutra, bez obzira na to što si posetilac. I pomogli su nam zatvorenici koji tamo imaju svoj muzički klub i imaju čak neku svoju dramsku sekciju i tako, svašta ima u tom zatvoru. Tamo sam i najlepše ruže video, jer se zatvorenici bave i vrtlarstvom.

Ti ljudi su mi ostali u lepoj uspomeni, puno su nam pomogli i leteli su oko nas. I baš se izdvojio jedan dečko, jedan harmonikaš koji nam je, ono što se kaže, bio baš naruku. I tako na kraju, kada smo odlazili, kažem jednom čuvaru: „Baš me se dojmio onaj mali što svira harmoniku, puno nam je pomogao, baš mi se čini neki divan čovek.“ A čuvar mi odgovori: „Da, da, divan je čovek, ubio je i oca i majku.“ I ostao sam zatečen, zadnji čovek na svetu za koga bih mogao pomisliti da je uradio to što je uradio bio je taj mali simpatični harmonikaš u zatvoru Zenica.

Sve sa čim se mirnodopska „Top lista“ zezala pred rat se ostvarilo? Ti nisi otišao iz Sarajeva, kada je počeo rat a tokom vožnje na snimanje ratne „Top liste nadrealista“ tebi se razbije no staklo kombija od snajpera sručilo na lice? Jesi li tada pomislio da je trebalo slušati taksiste koji su predvideli rat i otići iz grada?

Ima ona poslovice oko koje se dosta filozofski raspravlja. Ona kaže „bolje je dan dan kao lav nego celi život kao miš“. Oko toga bi razni ljudi imali različita mišljenja i verovatno bi se jako lomila koplja. Ali stvar je da čovek treba poslušati sebe i sve je to neki trenutak u životu i neka odluka koja bi možda u nekom drugom vremenu, nekom drugom kontekstu, nekim drugim okolnostima bila drugačija. I svaki čovek bi je u stvari donosio na osnovu nekog svog iskustva, neke svoje situacije, nekog svog stava. U toj poslovi i u smislu lava i u smislu miša našlo bi se puno pluseva i minusa.

Moja situacija je bila takva da nisam želeo glumiti heroja, nisam želeo, šta ja znam, nešto se dokazivati i sebi i svom

Pišonja je poginuo braneći Sarajevo. Danas često srećem njegovog sina i govorim mu o ocu budući da ga nije upoznao. Pišonjina žena je bila trudna, ali on nikada nije dočekao da vidi svog sina, niti je sin video njega

patriotizmu. Jednostavno, ja sam tada poslušao sebe i moj neki unutrašnji glas mi je rekao da treba biti tu, da treba ostati s tim ljudima i da treba podeliti njihovu sudbinu. Iako me je to zamalo koštalo glave, ali to je sve u Božjim rukama.

Pišonja i Žuga iz čuvene pesme Zabrane pušenja su tokom rata i posle rata imali podjednako dramatične živote. Šta je bilo s njima?

Nažalost, Pišonja je poginuo braneći Sarajevo. Danas često srećem njegovog sina i govorim mu o ocu budući da ga nije upoznao. Pišonjina žena je bila trudna, ali on nikada nije dočekao da vidi svog sina, niti je sin video njega. Tako da Pišonjin sin danas saznaje o Pišonji od drugih ljudi koji su ga poznavali, od svojih komšija, od tatinih prijatelja, i pomalo skuplja taj mozaik i tu sliku o svom ocu kroz vreme. Tako da sam i ja sa njim par puta govorio, o Pišonji, i o nekim mojim saznanjima i nekim mojim iskustvima.

A Žuga je početkom rata prešao u Metković, odakle je bio poreklom i celi rat je proveo u Metkoviću. Međutim, pre nekih desetak godina je posetio Sarajevo, mislim da je bio Božić, i auto mu je stao. Žuga, koji se s godinama dosta ugojio, i neki prijatelji su gurali taj auto i tokom tog guranja dogodio mu se infarkt. Umro je tu pored auta za Božić.

Imamo vašu pesmu o realnim ličnostima „Boško i Admir“ koji su bili ljubavni par koji je poginuo odmah s početkom rata u Sarajevu. I ostale države nekada zajedničke zemlje imaju manje ili više slične tragične priče. A imaju i istu mirnodopsku tranziciju, korupciju, pa je nekako ta priča o Bošku i Admiri, iz pesme Pušenja ali i pravog života još tužnija?

Da nije ovaj trend rušenja tog zajedništva i da nije toliko odiozan odnos skoro svakog društva na Balkanu, naspram tog nekog zajedništva i jedinstva, Boško i Admir bi verovatno imali danas spomenik u Sarajevu. Ali ništa danas u ak-

tuelnoj politici toliko ne bode oči i toliko ne smeta koliko zajedništvo, i to je nešto što je, čini mi se, jedinstveno za ceo prostor Balkana.

Bili smo pre nekoliko godina, baš na dan kada je bila godišnjica bitke na Neretvi, na jednoj promociji baš tamo spota koji je sniman tu na lokalitetu Jablanice, Konjica. I niko, apsolutno niko iz politike nije došao da baci venac na mesto gde je stradalo nekih 8.000 ljudi. Znači to je jedna nesreća veličine Srebrenice, međutim Srebrenica se i te kako obeležava, je li tako? Ali bitka na Neretvi više ne, zato što je u toj bici stradalo zajedništvo, stradali su ljudi svih vera i nacija, to su jednostavno neka mementa koja nisu poželjna i jednostavno danas se više takvi datumi i takva mesta ne obeležavaju.

Tako da ni u slučaju nesretnog para Boška i Admir ne postoji želja da se nekim spomenikom obeleži tragedija ovo dvoje mladih ljudi koji su zapravo metafora nečega što će bez obzira na našu situaciju biti naša budućnost. Jer naša budućnost jeste u zajedništvu, naša budućnost jeste ono što zapravo Evropa već postiže, i to krupnim koracima, a to je da se narodi i nacije objedine u stvaralaštvu, u zajedničkom radu, u sportu, u kulturi, i da te granice budu što manje vidljive.

Dragocenost Kontićeve i tvoje knjige je i tvoja iskrenost, i ne samo nostalgičarska rekapitulacija već i razumevanje novog vremena. Kao npr. potresna epizoda kada te cenzuriše žena koja je bila disident u Jugoslaviji?

Da, to je priča o ženi koja je bila proganjana u socijalizmu, kasnije je postala vlast pa ona počela da proganja. A to je ona stara poslovice koja kaže: daj čoveku vlast i moć pa ćeš videti kakav je čovek. Jednostavno svi znamo da vlast i moć kvare ljude, zato nije dobro kada imamo predsednike koji vladaju 15 ili 20 godina, jer kakav god da je čovek, vlast će ga pokvariti pre ili posle.

Da li si saznao kasnije kako je po raspadu Jugoslavije prošao Veljko Vičević, omladinski funkcioner koji je pokrenuo svojim novinskim tekstom aferu „Crko Maršal“?

Veljko Vičević je pokrenuo aferu „Crko Maršal“, napisao te prve članke koji su nas, Zabranjeno pušenje stavili na stub srama i, kako bih rekao, proizveli nas u narodne i državne neprijatelje. Veljko Vi-

Kada smo odlazili, kažem jednom čuvaru: „Baš me se dojmio onaj mali što svira harmoniku, puno nam je pomogao, baš mi se čini neki divan čovek.“ A čuvar mi odgovori: „Da, da, divan je čovek, ubio je i oca i majku“

čević je kasnije osnovao riječki „Novi list“, jednu od najboljih novina u Hrvatskoj, i imao je jednu svetlu i časnu karijeru. Nažalost, umro je jako mlad 1997.

Nekako u isto vreme kada ulazite baš široko u narod i postajete opšte popularni, vi dolazite i pod prismotru. Zašto je Državna bezbednost baš odlučila da vas prati kad ste postali omiljeni bend a vaš humor skoro pa opšteprihvaćen? Jesu li vas pratili na turnejama agenti Državne bezbednosti iz cele Jugoslavije ili samo Bosne koji putuju za vama? Kako je izgledalo imati u vozu kojim putujete nepoznatu osobu u kupeu sa vama?

Danas kad se malo osvrnem, mogu da kažem da nema većeg priznanja za naš rad, da nema većeg priznanja za grupu koju čine klinci od 20 do 22 godine, nego da se tim bendom i tim ljudima i tom decom zapravo bavi Državna bezbednost. Zaista kad malo razmislim, malo kom je dato takvo priznanje i malo kom je dat takav značaj kao što je nama dala Državna bezbednost u tim našim balavim godinama, kada smo postali predmet njihove opservacije, kako se to stručno kaže.

Bogdan Tirnanić je za mnoge legenda Beograda, a u vašem slučaju pojavljuje se kao kritičar koji želi da vas „overi“ u jeku afere „Crko Maršal“? A brani vas Bora Čorba? Ali najvažnije je što vas brani Emir Kusturica.

U aferi „Crko Maršal“, kako bih rekao, nije Tirnanić baš bio neka podrška nama i našem bendu. Ali nije bio jedini, čak taj album koji smo izdali u to doba, koji je zaista bio neki, kako bih rekao, u tom trenutku najbolji deo nas, zapravo i jedan od albuma koji danas smatramo jednim od hajlajta karijere „Dok čekaš sabah sa šejtanom“, taj album je dobio dosta loše recenzije na tragu te harange i lova na veštice. Ta politička odioznost nekako se prenela i na umetničku. Puno ljudi u to doba nekako je izgubilo simpatije za nas i

okrenulo nam leđa.

Čak mi je pre par godina jedan prijatelj iz Beograda fotokopirao sve te članke koji su u tom periodu izlazili u beogradskoj, srpskoj štampi. Doneo je baš jednu masakr recenziju koja je izašla u listu „Rok“. I onda sam sreo jednog drugog svog prijatelja u Beogradu za jednim ručkom i kako je taj članak bio kod mene, pročitao sam mu tu recenziju od početka do kraja. I taj moj prijatelj je rekao: „Bože, bože, koji kreten je ovo napisao?“, a u međuvremenu je naš album „Dok čekaš sabah sa šejtanom“ postao jedan od top 10 jugoslovenskih albuma, i u svim antologijama je zaživeo kao neki vrhunac jugoslovenskog rokenrola. I kaže taj čovek, pa pobogu, „Ko je taj idiot koji je tu ploču tako izmasakrirao, ko je taj kreten?“ A ja kažem: „Ti, ti si taj čovek.“

Eto, imao sam te trenutke kada mi je kompenzovana duševna bol koju sam trpeo tih godina.

Šta li bi danas rekli Tuđman, Izetbegović, Milošević i ostale arhitekте nacionalizma u bivšoj Jugoslaviji jer će ovo biti na kraju teritorije bez ljudi a toliko je izginalo za njih?

Tuđman, Milošević i Izetbegović, šta oni danas misle na onom svetu i koliko se smatraju tamo na onom svetu odgovornim za to što danas na teritoriji Jugoslavije živi 17,5 miliona ljudi? Citirao bih pokojnog Đorđa Balaševića: krivi smo mi. Ne treba prebacivati odgovornost na druge ljude. To su bili ljudi koji su imali podršku svojih naroda, skoro bezrezervnu, s tim što moram reći da Alija Izetbegović po odgovornosti ni približno ne može da se meri sa Tuđmanom i Miloševićem. Jer Tuđman i Milošević su najveći sukrivci, jer se radi i o dva najveća naroda. Svi ostali narodi su bili mali i čekali su dogovore razrešenja koje će postići ova „dva velika“. Ali to nam je jedan nauk da danas malo više promišljamo, razmišljamo, da malo više, kako bih rekao, opreza imamo za te nacionalne transove i te nacionalne plesove, jer nije samo jedan narod na tom nacionalsocijalizmu zabrazdio u svoju vlastitu tragediju, je l'?

Ovog 31. oktobra nakon rasprodatih koncerata u Sarajevu, Ljubljani i Zagrebu dolazite u Beograd u MTS dvoranu, sada kao bend Neuštekani, akustično Zabranjeno pušenje?

Pa ima jedan naš novi stih iz jedne pe-

sme, koji kaže: Struju su nam ukinuli, hvala momci, živi bili. Kada Zabranjenom pušenju ukinete struju, dobićete Neuštekane. U ovoj prvoj akciji, i nadam se ne poslednjoj, u kojoj pokušavamo da reanimiramo i oživimo neke pesme, ovog puta smo iz tih prašnjavih i paučinom prekrivenih arhiva oslobodili neke za nas jako vredne i lepe pesme, koje su godinama u tim prašnjavim arhivama bile nepravedno utamničene.

Neuštekani zapravo žele postati junaci, fanova koji su godinama pitali zašto nikad na koncertima benda ne mogu čuti pesme kao što su „Pismo Elvisu“, „Laku noć stari“ ili „Dobro dvorište“ ili „Halida umjesto Halida“. Neuštekani su tu da isprave tu nepravdu i izvedu ove pesme od kojih će mnoge po prvi put ugledati svetlo pozornice i doživeti taj aplauz publike. Tako da je to jedan dug koji je Zabranjeno pušenje moralo na kraju da plati i da donese publici te pesme, ne toliko zbog same publike koliko i zbog nas jer čitajući ovo vreme nekako smo osećali tu stigmatu zbog nemogućnosti da sve pesme prezentiramo, da za svaku pesmu snimimo spot i da je ispromovišemo na način kako ona zaslužuje.

Znači Neuštekani su Zabranjeno pušenje u malim intimnim prostorima u kojima će se moći sesti i u miru uživati u pesmama koje ste uvek voleli ali koje ste nažalost predugo čekali da čujete uživo. Znači to je Zabranjeno pušenje u unplugged verziji na kućnim instrumentima, i da ne bude zabune, izvešćemo naravno i sve svoje stare hitove ali ovoga puta u drugačijoj atmosferi i u jednoj drugačijoj emociji.

Uz pesme koncert će sadržavati male priče vezane za nastanak i rođenje tih pesama čega dosta ima i u knjizi koju smo izdali prošle godine koja se zove „Pamtim to kao da je bilo danas“. I tako nadamo se da ćemo i bez struje i te moćne rasvete i te sve skalamerije koja prati koncerte na ovoj skromnoj, akustičnoj, intimnoj atmosferi doneti te pesme na pravi način i da ljude nećemo razočarati. Eto hvala, nadam se da ćete nas podržati.

Da li ćeš mi kada dođeš u Beograd doneti album Genesisa „Trick of the Tail“ koji si mi obećao dok smo prošle godine snimali podkast?

Znači, donosim ti ploču Genesis, i to u plastičnom zaštitnom omotu, jer rokeri drže reč za razliku od narodnjaka. **N**

Biseri pogrešne percepcije Milana St. Protića

Sigurno ti nije promaklo reagovanje Milana St. Protića na naša pisma u kojima smo komentarisali njegovu (u stvari svesrpsku) aksiomatsku konfabulaciju o „Hrvatima koji su u XIX veku patili od kompleksa inferiornosti, poredeći se sa Srbima“

Piše Svetislav Basara

Daleko od toga, Miljenko, da mi adresiranje odgovornosti na Plenkovića i Božinovića izgleda kao hiperbola. Ti su svati najdirektnije odgovorni. Prvi kao šef izvršne vlasti, drugi kao šef policije. Ne mislim odgovorni u smislu da su naredili ili organizovali pisanje grafita – kako se, čini mi se Plenković, sasvim u srbijanskom raljskom duhu, „vadio“ u stilu Ivice Dachića – odgovorni su jer je u rukama prvog sva državna vlast, a u rukama drugog svi aparati sprovođenja te vlasti.

Negde sam čitao da su neki (lascivni) grafiti pronađeni i na zidovima Pompeje. To je, dakle, veoma star fenomen. Fenomen, inače, koji prezirem, ali na koji sam s vremenom oguglao, na koji više i ne obraćam pažnju. Osim u slučaju pretećih napisa poput onog koji je osvanuo na fasadi tvoje zgrade (koja se, ako me zagrebačka prostorna orijentacija ne vara, nalazi na razdaljini ne većoj od 1.500 metara vazdušne linije od Plenkovićevog ureda).

Plenković je – čim je na njegov sto dospela informacija o pretećem grafitu, a morala je dospeti – neizostavno morao pozvati Božinovića i reći: momentalno pronalazi počinioce, piši im prekršajnu prijavu zbog ruženja javnih površina i krivičnu zbog pretnji opasnih po život. Da sam na Plenkovićevom mestu, dodao bih i: dobro ih ispendreči.

Ali pazi sad: da se Plenković tog jutra nagutao ludih gljiva i Božinoviću izdao naređenje da nepočinitelje dobro ispendreči, da je Božinović pisce grafita uhapsio i ispendrečio, protiv toga bi prvi digao glas „lijevi“, „progresivni“, „zeleni“, „europski“ dio hrvatske javnosti, dopiši ako sam nešto propustio. (Još ćemo o tome kasnije.)

St ov utuk od prve do zadnje rečenice je epifanija duha one palanke iz strogog centra Beograda o kojoj je pisao Konstantinović

Plenković to nije uradio, ne, pretpostavljam, zato što bi želeo da ti se nešto loše dogodi, nego zato što si mu (opet pretpostavljam) krajnje neprijatan kamičak u cipeli, pa je (još jednom pretpostavljam) ovako računao: „Neka i on oseti malo straha. Neće iz toga ispasti ništa ozbiljno.“

Zasad nije ispalo, ali uopšte ne znači da neće. (I o tom ćemo kasnije.)

I eto nas u srcu moderne balkanske (a sve više i evropske) tame. Obnašalac izvršne vlasti u državi ne bi se smeo ravnati prema ličnim animozitetima i antipatijama, nego prema slovu zakona. Ali tome to nije tako. I tako se anomalija malo-pomalo uvlači na mesta koja bi morala da je sprečavaju, kao što se u Srbiji jedna subverzivna kontrainicijacija infiltrira kroz osvećena mesta i miropomazane osobe.

To što pisci grafita nisu uhapšeni – i što nikad neće biti uhipšeni – znači samo da ih se nije htelo „uhipsiti“. I to bi se lako dalo proveriti. Tako što bi se, recimo, ti najeo ludih gljiva, izašao u najgluvlje doba noći na ulicu i na nekoj fasadi napisao sledeće: „Plenković jebo srpsku kozu na Mirogoju, a Božinović je držao za rogove“. Sumnjam da bi prošlo više od dva sata pre nego što bi ti redarstvenici pozvonili na vrata. Ne može se grafit onih dimenzija naškrabati neopaženo pored onolikih kamera, ne mogu se takve masivne žvrljotine ispisati u prolazu, u dvatri poteza, moralo se to farbati najmanje desetak minuta.

Bio sam se istinski zabrinuo – a nisam se bio bedno obradovao što je Hrvatska nadsrala Srbiju, bila je to samo retorička figura, nisam naprosto mogao da odolim kao doktor Šulc – ako baš i ne za tvoju živu glavu, a ono za bubrege i kosti. Upravo zato što je Hrvatska po svim parametrima pravnija, uređenija i ozbiljnija država od Srbije. Što je država ozbiljnija, ozbiljnije su i paradržavne pretnje; naoko je paradoksalno, ali nije. Kao što su i ustaše u jednom zlokobnom smislu bile odlučnije, prilježnije i rešenije u zločinstvima od četnika koji su (smem jamčiti) bataljivali pokolje ako bi se na vidiku ukazalo pečeno jagnje i flaša rakije.

Sve smo to intuitivno – svaki od nas na svoj način – anticipirali u pismima u kojima smo razglabali o fenomenologiji Tompsonovog megakoncerta. Ja sam taj spektakl video – mislim da sam ga tako i nazvao – kao hrvatski Gazimestan. Masovni skupovi su – svi do jednog, nema tu izuzetaka – oružja masovnog uništenja sa usporenim dejstvom, otvorena demonstracija destruktivne sile kolektivnog nesvesnog, stvarnog gospodara ovih če-

mernih državica. U toj stvari ulogu govana – i mentalnih i digestivnih, i ispražnjenih u hemijske nužnike i samozatajenih – nipošto ne treba potcenjivati; trebalo je ozbiljnije shvatiti Paracelzusa, koji je tvrdio – i još u ono vreme bio gledan kao idiot – da su u govnama sakrivene mnoge mračne tajne o ljudima.

Dopustimo (efekta radi) da se na Tompsonovom koncertu okupilo zvaničnih 500.000 ljudi. U svakom ljudskom biću u svakom momentu ima najmanje 300-400 grama govana – izbacim samo deo, to biva jasno tek na predoperativnim klistiranjima – dakle 500.000 x 300/400 grama, to je ogromna koncentracija govana na malom prostoru. Nisu to, da kažemo, „otvorena govna“ – u smislu „otvorena vatra“ – ali su svedeno govna. Iz tolike koncentracije govana mora nastati neko sranje. A iz tog sranja nastaje jedan još usraniji fenomen – doskora tipičan samo za Srbiju – koji ja zovem „vraćanjem govana u dupe“.

Napravi se dakle sranje, pa ako ne dobije plebiscitarnu „podršku“, ako se čuju i disonantni glasovi, kao što su se čuli – onda se, umesto da se, kao posle individualnih sranja obriše dupe, kolektivno govno stane vraćati u debelo crevo: ... kao nismo mi hteli da pravimo sranje, samo smo slavili Gospu i veselili se lipej našoj...

I tek se onda sve zamaže govnama, tek se onda smrad vine u nebesa.

I eto ti ubrzo benkovačkog sranja, eto babuskare koja ti kreše u brk da si govno, eto ti za dom spremnih podsljemenskih benksija koji pišu na fasadi da jedne kolovoške noći nećeš dobro proći. To za tebe jeste bila velika neprijatnost – bila bi za svakog – ali nije neka naročito realna opasnost, mada je latentna. Takve stvari pišu zagrebački Ivani Ivanovići. Niko od njih te neće ugroziti. Ona latentna opasnost koju pominjem su labilne, u redovnim okolnostima najčešće bezazlene ličnosti, mladići, recimo, iz Imotskog ili Metkovića kojima se te nasilničke poruke subliminalno učitavaju u svest jedva izvirili iznad površine močvare kolektivnog nesvesnog, koji mogu reagovati kao oni nesrećnici iz SF filmova sa čipovima ugrađenim u kore velikih mozгова, koje aktivira neka kodna reč i navede ih da ubiju i sopstvenog oca.

U stvari, autor pretećeg grafita na tvojoj zgradi prvoosštećeni i prvougroženi je zapravo Republika Hrvatska, mada to hr-

vatski državnici (nadam se ne svi) ne doživljavaju tako. Ti si kolateralna šteta. Gde je država ugrožena, svi su ugroženi. Tu se, naime, radi o jednom prekršajnom i jednom (prilično teškom) krivičnom delu. Za koja državni organi ne haju. Na koja neki i blagonaklono gledaju. Kao što su – kad su branio razbijali ćirilne table u Vukovaru – hrvatski državnici propustili da primete da se tim razbijanjem ne uništava ćirilica, nego imovina Republike Hrvatske.

Pritešnjen diskopatijom pod starost sam se opseo neurologijom (o kojoj pojma nemam) i – pod uticajem jednog romana Kormaka Makartija – matematikom (o kojoj tek pojma nemam). Ta dva opsesivna nemanja pojma povezujem imaginacijom u fiktionalne jednačine matematičke topologije koje daju rezultate koji bi se mogli posmatrati i donekle nefiktionalno. Proletos mi je, recimo, Vlada Kostić – koji poslednjih meseci neprestano štuca u našoj prepisci – rekao da glavni uzrok nastanka diskopatija, lumbalnih stenoza i hernija nije podizanje džakova od 25 kg, nego permanentni mikrostresovi tipkanja po kompjuterskoj tastaturi.

Slično, pretpostavljam, važi i za mikroagresije, pasivna mikronasilja i nesankci-

onisane drskosti i prostakluke.

Da sam bio na tvom mestu – a na jednom sličnom sam se, kako ćeš videti, i ja našao – mene bi mnogo više uznemirio/razbesneo/izbezumio postupak babuskare koja ti se iz čista mira unosi u lice i kaže: „govno“, nego piskaranje pretećih poruka na fasadi zgrade. Ovo drugo je javni nasrtaj na dostojanstvo, integritet, privatnost, pritom podlo oslonjen na stopostotnu babuskerinu izvesnost da joj ti kao pristojna osoba nećeš zavaliti šamarčinu – što bi bila jedina odgovarajuća reakcija – i još izvesniju izvesnost da neće završiti pred prekršajnim sudom, a u ozbiljnijoj državi bi morala završiti.

Ima takvih babuskera i u Srbiji, ali više rizikuju.

U rano leto 2022. sedim ti ja sa Filipom Davidom (bože kako mi nedostaje) u bašti „Galerije“, pijemo kafu, čekamo ostatak ekipe (koja se sve više osipa). Lep dan, lepo raspoloženje, kad iznebuha mi se sa tzv. „trećeg stola“ na sav glas obrati jedna gospođa vrlo urbane spoljašnjosti: „Kako vas, Basara“, reče, „nije sramota da onako ružno pišete o Rusiji“. Na šta ja – isto tako glasno – rekoh: „Jedi, baba, govna“. Pazi sad. Umesto kontrataburanja i dreke – koje sam očekivao – gospođa ti se sneveseli, vidno se rastuži, reče: „sram te bilo“

(zbogom „vi“), odjuri do šanka, plati kafu i ode sva pokunjena, a ja se – koji sam i prek i plah, ali i bolečiv – osetih kao govno. Bi me stid Filipa i gostiju „Galerije“, uglavnom studenata obližnjih fakulteta.

Sigurno ti nije promakao pomalo zakašneli odjek i reagovanje Milana St. Protića na naša pisma u kojima smo komentarisali njegovu (u stvari svesrpsku) aksiomatsku konfabulaciju o „Hrvatima koji su u XIX veku patili od kompleksa inferiornosti, poredeći se sa Srbima, koji su prihvatili Vukovu reformu, kojima je Srbin napravio Jugoslavensku akademiju znanosti, kojima je Beograd i njegov kulturni život bio nedostižan uzor i koji je imao svoju intelektualnu elitu. Svoju demokratiju i državu kad oni nisu.

Veljko poseduje istančanu uredničku „žicu“, pa je St-ov utuk najavio kao „istoriografsku polemiku“. Neka onda bude polemika.

St-ov utuk naslovljen „Izgleda da moramo još jednom o Srbima i Hrvatima“ od prve do zadnje rečenice je epifanija duha one palanke iz strogog centra Beograda o kojoj je pisao Konstantinović, koga su, da se Vlasi ne bi dosetili, centralnobeoogradske palančani nabadili da ruži Smederevsku i Belu Palanku.

„Bejah“, počinje St., „u iskušenju da preuzmem Stajnbekov naslov ‘O miševima i ljudima’. Srećom, odoleh. Bilo bi i preterano neumesno. Možda i uvredljivo. Drago mi je što odustadoh. U najmanju ruku, loše bi zvučalo. A to nikako ne bih želeo.“

St. se dakle pokenja po tebi i meni, pa odmah vrati govno u dupe. Ko biva... Bio u iskušenju, pa ga savladao.

Nakon što je elegantno stisnuo i prdnuo, St. piše sledeće: „Klonim se polemike s neistomišljenicima. Izbegavam raspravu s kritičarima.“ Čekaj, zar i Ćosić nije pisao da ne polemiše sa neistomišljenicima? Jeste. Ali je i sve ostalo u smornom St-ovom tekstu – istim rečima, malo drugačijim stilom – odavno napisao Ćosić, i ne samo Ćosić nego i stotine, hiljade akademika, pisaca, istoričara, narodnih tribuna, i sve su to usmeno izgovorile – i svaki dan izgovaraju – hiljade i hiljade napoličara koji ispijaju mlaka piva ispred sremskih prodavnica.

Smorni i konfuzni St-ov tekst – začinjen poliglotskim zasenjivačima prosto te tipa „Parti pris“, „Elementary, my dear Watson. Elementary, indeed“, „Chapeau,

Lep dan, lepo raspoloženje, kad iznebuha mi se sa tzv. „trećeg stola“ na sav glas obrati jedna gospoda vrlo urbane spoljašnjosti: „Kako vas, Basara“, reče, „nije sramota da onako ružno pišete o Rusiji“. Na šta ja – isto tako glasno – rekoh: „Jedi, baba, govna“

mes amis“ itd., prava je antologija vraćanja govnetu u dupe. „Pribojavam se“, kaže St. na jednom mestu, „neravnopravnosti u projektovanoj, može biti i priželjkivanoj, debati. Istorija je, pored svega, moja struka, evo već bezmalo pola veka.“

Ne verujem da ti je promaklo ni da St. nas dvojicu naziva, jednog „laikom koji bi da se meša u istoriju“, drugog „priučenim istoričarem“, – sad mi treba da se dogovorimo ko je ko – kojima se „događa jedna fundamentalna pogreška metodološke prirode“. Sumnjam da se meni takva greška dogodila, nikakvim se ja metodologijama ne bavim, jedva da i znam šta je metodologija. Bilo da sam „laik koji se meša u istoriju“ ili „priučeni istoričar“, ja o istoriji nisam ni govorio, govorio sam o bulažnjenju, a konfabulacije o hrvatskoj krađi jezika, Srbinu koji Hrvatima pravi HAZU itd. su eklatantno (nimalo bezopasno) bulažnjenje i u toj stvari St-u ne pomaže ni to što je dr istorije ni poluvekovna stručnost.

Centar pažnje – možda nije preterano reći ni centar sveta svakog srpskog nacionaliste – nisu Srbija i „srpski narod“, nego on sam. Valjda je tako sa svim nacionalistima. I valjda zato St. ne vidi ništa drugo osim sebe i svojih projekcija. Niti vidi – ili se, pre će biti, pravi da ne vidi da ja nisam govorio o istoriji – još manje o istoriografiji, nego o antiistorijskom, animističkom bulažnjenju, seljačkoj mitomaniji, lošim fikcijama, proizvoljnostima i falsifikatima iz kojih nastaje jedna stvarna, ali veoma loša istorija.

Govno bulažnjenja o hrvatskoj zavisti, krađi jezika – ja sam samo o tome govorio, a čini mi se i ti – St. prećutno vraća u dupe i započinje sledeći referat, takođe prepun

bulažnjenja. Ako se polemika nastavi, videćemo kako će St. to govno vratiti u bulju.

„Majski prevrat je“, piše St., „otvorio vrata ustavnosti, parlamentarizmu i demokratiji u tadašnjoj Srbiji u skladu s tadašnjim evropskim normama i postulatima; Đinđićeva pogibija zaustavila je put Srbije ka ustavnosti, parlamentarizmu i demokratiji u osvit dvehiljaditih. Poslednji Obrenović je bio autokrat i uzurpator vlasti; Đinđić je verovao u evropsku Srbiju. Aleksandar Obrenović patio je od poremećenih emocija prema roditeljima u zagriženom sukobu; Đinđić je bio zrela osoba, ostvarena i uspešna, u najboljim godinama. Itd., itd...“

Napisati da je „Majski prevrat“ – eufemizam za urođenički masakr kraljevskog para – otvorio vrata ustavnosti i bla, bla, bla, izraz je apsolutnog neznanja Milana St. i (posredno) srpskog društva o tome šta se u Srbiji zbivalo i šta se zbiva, fundamentalnog neznanja koje je upravo Đinđić uočio. Ako je taj masakr išta otvorio, onda je otvorio vrata mediokritetskog pakla, u kome Srbija poslednjih godina dogoreva.

U „zlatnom dobu srpske demokratije“ na papiru jeste bilo neke ustavnosti, parlamentarizma i demokratije – na papiru ih ima i sada, i možda su i više u skladu sa evropskim normama – ali u realnosti Srbija je bila pustinja anomije i nasilja, zemlja prezrena od civilizovanog sveta, prepuštena samovoljama oficira-zaverenika, sa kraljem marionetom kome je Apis uvijeno, ali nedvosmisleno stavljao na znanje da onaj ko je ubio jednog kralja i kraljicu može ubiti i drugi kraljevski par.

Tek je ovo biser pogrešne percepcije: „Ono što jeste nesporno“ – zaključuje St. priznajući neke manjkavosti – „to je uporna borba Srba za ograničenje vladaočeve vlasti. Od vožda Karađorđa do pomenutog Aleksandra Obrenovića.“

Stalno govorim: ko hoće da sagleda srpsku istoriju, neka pogleda sadašnjost. Sadašnjost je, obrni-okreni, suma istorije. Dovoljan je letimičan pogled na sadašnji trenutak da svakom ko hoće da vidi bude jasno da se Srbi ili nisu dovoljno uspešno borili za ograničenje vladaočeve vlasti ili da se – što je verovatnije – nisu ni borili.

Za tebe pozdrav, za Veljka P.S.

Veljko, ako nije previše skaredno, neka naslov ovog pisma bude „Vraćanje govnetu u dupe“. Može i „Gov..ta“. **N**

Predić i Njegoš

„Na Lovćenu sam se bavio šest dana...”

Prvi put objavljena je celokupna autobiografija čuvenog srpskog slikara. Ovi dosad nepoznati spisi kriju i Predićevu perspektivu oslikavanja Njegoševe kapele na Lovćenu, koju će kasnije zameniti Meštrovićev mauzolej. Da je Predić to radio – nije bilo nepoznato. Ali kako ju je oslikavao, to je priča koja govori dosta o nama...

Piše Veljko Miladinović

Ko je 1946. godine, u novoj Jugoslaviji – a da to nije bilo priznanje na saslušanju Udbe – mogao da napiše sledeće rečenice i da to bude objavljeno kao da se ništa nije dogodilo: „Osim crkvenih i slavskih slika, radio sam i mnoge portrete kralja Petra i kralja Aleksandra više puta... i patrijarha Dimitrija nekoliko puta... Za muzej kralja Petra, a to je vila na Dedinjskom putu, u kojoj je preminuo naš veliki kralj... kao i slike kralja Petra i cele dinastije Karađorđevića...”

Odgovor glasi: Uroš Predić, čuveni srpski slikar, s tim što to, naravno, nije moglo da bude objavljeno, što je najverovatnije i razlog zbog kog je deo njegovih autobiografskih zapisa ostao nepoznat do danas.

Uroš Predić (1857–1953), uz Paju Jovanovića, verovatno personifikacija srpskog realizma, bio je već dovoljno veliki i značajan da bi 1946. godine, kada je ovo napisao, nove komunističke vlasti na to reagovale u duhu posleratnog vremena, ali je bio i politički bezopasan. Zapravo, sama činjenica da je ovako slobodno pisao o sebi u tim okolnostima, najverovatnije je posledica toga što je, kako bi neke naredne generacije rekle, bio „potpuno operisan” od politike.

Na primer, kada piše o studentskim danima u Beču, beleži i ovo:

„Sa Srbima đacima družio sam se spočetka više, a sastajali smo se u ka-

fani kamo sam odlazio svake nedelje je danput da razgledam ilustrovane listove. Posle smo se vidali svake subote uveče u društvu 'Zora', gde sam sve ređe odlazio dok nisam prestao sasvim, jer se pilo i politiziralo više nego što se meni svidelo, a ton ophođenja je postajao sve grublji, što se, uostalom, već tada počelo opažati u Parlamentu i inače...

... pa ja probrah među mojim drugovima Nemcima jednomišljenike po struci, koji su, sa mnom zajedno, imali preča posla nego da u zagušljivim kafanama rešavaju socijalne probleme..."

Uroš Predić je rođen i odrastao je u Banatu, a o vremenu pod Austrougarskom, između ostalog i ovo piše:

„Vlasti me nisu uznemiravale, jer nisam bio zabeležen u crnoj knjizi, niti sam se ikada bavio politikom koja mi je nesimpatična zbog dubokog nemorala koji u dvadesetom veku vlada u njoj..."

Tek, Uroš Predić je tri puta pisao o sebi, svojevrсну autobiografiju.

Prvi put, na zahtev Srpske kraljevske akademije, Predić je 1921. napisao autobiografiju koja je bila objavljena u Godišnjaku SKA.

Potom je SANU, odmah nakon Drugog svetskog rata, 1946. tražio dopunu predašnje autobiografije i ona je ostala u rukopisu sačuvana u Arhivu SANU, ali nikada nije objavljena. Na zahtev Matice srpske, Predić je 1949. napisao novu dopunu biografije, a sadržaj je nakon toga objavljen samo jednom, u magazinu Vreme 2002. godine.

A sada je objavljena prvi put celokupna Predićeva autobiografija („Kvazar – budućnost čitanja“, 2025).

Drugi deo autobiografije, do sada nepoznat, krije i Predićevu perspektivu oslikavanja Njegoševe kapele na Lovćenu, koju je kralj Aleksandar obnovio (preciznije, finansirao obnovu) 1925. godine, nakon što su je austrougarske snage tokom Velikog rata porušile.

Uroš Predić kao mladi talentovani slikar nije bio previše oduševljen oslikavanjem ikona i crkava, više je u tom

pravcu krenuo silom prilika – to su bili poslovi koji su mu se nudili. A da je Predić oslikavao kapelu – koju će posle zameniti Meštrovićev mauzolej, što je dobrim delom simbolički utkano u podele koje do danas opterećuju Crnu Goru – nije bilo nepoznato. Ali kako ju je oslikavao, to je priča koja govori dosta o nama.

Ovo je njegova priča.

PRENOČIŠTE U PRAZNM SVINJCU

Godine 1925. imao sam čast da svojim slikama ukrasim nadgrobnu kapelu našeg najvećeg pesnika na vrhu Lovćena. Predviđena su četiri lokalna sveca: Sveti Vasilije Ostroški, Sveti Petar Cetinjski, Sveti Stevan Piperski i Sveti Jovan Vladimir. Sem toga, u apsidi iznad oltara Isus Pantokrator.

S obzirom na surove i česte vremenske nepogode na vrhu Lovćena, bilo je teško rešiti pitanje kakvim bojama da se rade te slike. Da li bi prave freske odoljevale vremenu kao one na našim srednjovekovnim spomenicima? Pa i da li bih ja u svojoj šezdeset i osmoj godini odoleo tim nepogodama, radeći na visini od 1.700 metara u magli, na vetru, hladnoći i žezi, gde besne oluje i biju gromovi koji su staru kapelu porušili? (Ovde je u tekstu Predić napravio grešku. Kapelu na Lovćenu teško su oštetile austrougarske snage tokom Prvog svetskog rata.)

Da bi se bar ova opasnost otklonila, snabdevena je nova kapela gromobranima, samo je bilo pitanje da li će oni na suhom kršu Lovćena naći u zemlji sprovodnike električnog fluida. Razmišljajući o tome, reših se da slike izradim u Beogradu „kajmovim“ bojama, koje su od stručnjaka preporučivane kao vrlo otporne uticaju vremena, ali i sa znanjem da se njima može raditi na svakoj podlozi, bilo to na drvetu, kamenu ili metalu, sa strogim isključenjem masnih površina.

Ja izabrah beli oplenački mramor i do-

bavih četiri ploče po dobivenoj meri na kojima izradim slike „kajmovim“ bojama, držeći se strogo tehničke instrukcije za postupak. Slike su činile povoljan utisak – blage mat boje na čisto belom kamenu.

Podoh na Cetinje sa preporukom da mi vojne vlasti omoguće da sa svojim materijalom stignem na vrh Lovćena. Od Cetinja kamionom do Jovanovih Korita, odatle na konju do kuće jednog Crnogorca, otresita čoveka koji je bio u Americi. On mi ustupi za prenočište prazan svinjac, ozidan od neotesanog kamena, bez prozora i sa tako malim vratima da se jedva moglo ući unutra. Očistiše ga i unesoše malo slame i prostreše preko nje jako vojničko ćebe.

Spavao sam obučen i pokrivač se vojničkim čebetom. Ujutro rano dolazio bi vojnik sa malim brdskim konjem po mene. Imalo se dobro parče proći uskim putem na grebenu Lovćena do jedne male zaravni na podnožju okomite stene, takozvane „kape“ vrha, na kom se nalazi kapela Vladike Rada.

„ALI SLIKE NE MOGAHU DA UĐU..."

Na zaravni je bio logor jednog odreda pionira koji su imali da na brzu ruku pretvore vratolomnu kozju stazu u primitivne stepenice da bi stari patrijarh, Dvor i cela pratnja sa Njegoševim kovčegom mogla da se uspenje do vrha. Kad sam sa svojim stvarima stigao do kapele, zatečem sve zakrčeno, jer su po srpskom običaju svi završni poslovi odlagani do krajnjeg roka.

Ni vrata, ni prozora, pod razrovan da bi keramičari postavili svoje pločice, grede i daske se izukrštale. Jedva unesmo moje mramorne slike i pokušavamo uzalud da ih uklopimo u udubljenja za njih stvorena. Ali slike ne mogahu da uđu, iako su rađene po „tačnim“ merama dobivenim i kontrolisanim od stručnih i odgovornih lica.

Morasmo mramorne ploče da suzimo sa gubitkom vremena. Petu sliku, Pan-

Podoh na Cetinje sa preporukom da mi vojne vlasti omoguće da sa svojim materijalom stignem na vrh Lovćena. Od Cetinja kamionom do Jovanovih Korita, odatle na konju do kuće jednog Crnogorca, otresita čoveka koji je bio u Americi. On mi ustupi za prenočište prazan svinjac, ozidan od neotesanog kamena, bez prozora i sa tako malim vratima da se jedva moglo ući unutra

Na svečanost sahrane Vladičine nisam pošao.

Koliko sam mogao svojim radom da odam poštu tom našem velikanu, ja sam učinio. Svečanosti i parade ne privlače me i po svojim usamljениčkim navikama instinktivno izbegavam svako nagomilavanje sveta

tokratora, imao sam da izradim također „kajmovim“ bojama na zidu u apsi-di, teskobnoj i zakrčenoj skelom. Radio sam toplo obučen, sa kapom preko ušiju zbog strahovite promaje, dok je jedan cetinjski firmopisac ispisivao biblijske reči na dnu tambura koji nosi kube. Bio je epileptičar, i na bedu stigne ga zlo, te on prospe crnu „kajmovu“ boju i upr-ska zidove. Srećom, moje slike nisu još bile nameštene.

„OD AŽDAJE OSTADOŠE SAMO GLAVA I REP...“

Da bi krtog bio još veći, dodoše i staklari da nameste prozore, a sutradan sti-že još jedan zamašan transport: velika mramorna ploča sa reljefom Svetog Đorđa na konju, od vajara Lukića, kojoj je određeno polukružno polje iznad ulaza.

Reljef nije mogao da uđe u svoju nišu koja se nije mogla proširivati. Da se re-ljef izradi nanovo nije bilo vremena, a i ko da snosi štetu? Druge nije bilo, već moraše od ploče otklesati duž cele pra-volinijske baze 10 centimetara, te tako

odsekoše konju noge ispod kolena, a od aždaje ostadoše samo gore povijeni de-lovi, glava i rep. Preko ove vrlo nemile stvari prešlo se ćutke.

„MORALI SMO U MRAKU DA VRŠIMO PRETOVAR...“

Na Lovćenu sam se bavio šest dana. Preko dana nisam silazio u logor radi obe-da, nego sam ručao hleba i dobra mleka i srećno sam svršio posao.

Kraj svih mojih napora i nezgoda, ono moje bavljenje na Lovćenu ostaće mi u pameti zbog onih veličanstvenih, neopisivih prizora sa njegova vrha, gde se strahote gledaju sa nasladom i gde se le-pote uživaju sa potajnom jezom. Na po-vratku na Cetinje trebalo je da me po-veze vojni kamion sa Jovanovih Korita tako da za videla stignem dole. On je došao tek u sumrak.

Krenemo po mraku bez farova, jer nije bilo karbida. Put je teskoban, tako da je nezgrapni kamion morao na sva-kom oštrom zavijutku da manevriše. Radi mimoilaženja, bilo je na putu pro-

širenih mesta, gde bi onaj koji prvi stig-ne, čuvši trubu, imao da pričeka dok ovaj ne prođe. Ali seljak se na to mno-go ne osvrće. Tako se sukobismo sa jed-nim kolima natovarenim dugim stabli-ma drveta, i to ne uzduž već popreko, tako da ona zauzmu celu dužinu puta. Seljak se pravda da drugačije ne može: stabla duga, kola kratka, pa bi se stabla natrag vukla po zemlji a napred dopira-la volovima do sapi i bola ih na svakoj nizbrdici. Morali smo u mraku da vrši-mo pretovar.

„NA SVEČANOST NISAM POŠAO...“

Sledećeg dana, neispavan poranim da nađem kola za povrat i imadoh sreću da najmim nov-novcati „ford“, svojinu sa-mog šofera, novajlije u ovim krajevima. Put do Kotora nije bez opasnosti. Onaj deo koji je nekada pripadao Austriji do-voljno je obezbeđen barijerama na opa-snim mestima, i inače je u boljem sta-nju, dok je crnogorski primitivniji i na mnogim mestima razriven bujicom. Na ta mesta, a naročito na okukama viju-gava puta naneseo je šljunka i tucani-ka radi opravke za predstojeće svečano-sti oko prenosa tela Vladike Rada. Taj šljunak ležao je nepovaljan. Video sam samo jedan parni valjak prevrnut u jed-noj jami – svakako se survao za vreme rada – a drugi još nije stigao. Usled tog nenabijenog šljunka umalo što nisam nastradao.

Na jednom okomitom mestu, silazeći ka savijutku, šofer, naišavši na šljunak, nije na vreme ukočio kola, te ona poč-e da klize nizbrdo preko šljunka pre-ma provaliji. Stala su na samoj ivici. Za-nemesmo od užasa. Nije mi palo na um da korim šofera, niti se on pravdao. Bili smo srećni što ostadosmo živi.

Na svečanost sahrane Vladičine ni-sam pošao. Koliko sam mogao svojim radom da odam poštu tom našem veli-kanu, ja sam učinio. Svečanosti i parade ne privlače me i po svojim usamljениčkim navikama instinktivno izbegavam svako nagomilavanje sveta. **N**

Dana

Ta starica je bila jedina osoba na ovome svetu
koja me se sećala kao deteta

Piše Goran Marković

Ovih dana se, prijatelju, stalno susrećem sa prolaznošću. To je, pretpostavljam, prirodno u našim godinama ali zbog toga nije manje bolno. Uostalom, mi se poznajemo skoro šezdeset godina pa je red da poneko iz naše generacije ispadne na nekoj krivini. Jedino, ponavljam, to te ne sprečava da razmišljaš o kraju, zar ne?

Evo ti jednog primera. Na putu od moje kuće do obližnjih prodavnica postoji nešto kao mali park, ako se taj neugledni, asfaltirani prostor sa jednim jedinim drvetom (doduše velikim) i jednom klupom može uopšte nazvati parkom. U sredini je zapušteni prostor koji bi trebalo da glumi dečje igralište.

Jednoga jutra, sa te jedine klupe oslovila me je starica. Njena kosa je bila apsolutno bela a glas nekako starinski. Zastao sam na trenutak a ona mi je rekla nešto jako, jako čudno: „Ja vas se sećam dok ste bili još sasvim malo dete.“

Ispričala je kako je, u godinama posle rata, boravila u selu u kome se snimao film u kome je glumio moj otac. Kako mi je majka takođe bila zauzeta snimanjem nekog drugog filma, roditelji su me preko dana ostavljali u seoskoj kući u kojoj je moja sagovornica živela kao devojka.

Ona se, iako sasvim mlada, po ceo dan bavila detetom pa mi je ispričala detalje o tome kako sam se ponašao, kako sam se smejao, kada sam plakao i slično. Po načinu kojim je pričala o meni kao trogodišnjem detetu shvatio sam da me je volela.

Bilo je to neobično iskustvo, ta starica je bila jedina osoba na ovome svetu koja me se sećala kao deteta. Setio sam se jedne divne pesme Jelene Lengold na tu temu.

Senke i sanke

*Uskoro više neće postojati niko
ko me je poznao kad sam bila dete
i to će biti kraj mog detinjstva
biće kao da nikad nije ni postojalo
za sve ljude na svetu
biću ova nepoznata
osoba iz ogledala
koja me uplašeno
dočeka svakog jutra
ostaće samo nekoliko fotografija
crno-belih, malih, lošeg kvaliteta,
plaže na kojima nas više neće biti
prozori sa kojih nećemo mahati
krovovi koji više ne postoje
bele terase na kojima su odrasli
plesali
a ja se njihala u ritmu
na nekoliko knjiga moj potpis
dečjim rukopisom
i jedan presovani cvet koji se već
raspada u prah
razglednice koje dobijaju na*

*značaju sa svakom godinom
datumi smrti koji su zamenili
rođendane
uskoro, kad više ne bude
postojao niko
ko me je poznao kad sam bila
dete
pustiću sve to da ode kao
popodnevi san
i sešću da gledam lišće
kako se valja preko ulice
jer opet je jesen, po ko zna koji
put,
i kažu da će noćas pasti sneg
a na svetu uskoro
neće postojati niko
ko će se sećati
mojih malih zelenih sanki
što su ostale u podrumu.*

Od tada, često sam sretao tu stariću ali sam, onako prepun sebe, propustio da saznam nešto više od njoj. Ipak, doznao sam da se zove Dana, kako živi sama u blizini i dolazi na tu klupu da se nadiše vazduha, kako ima sina u Americi i... to je sve.

Mislio sam, imamo vremena, pričaćemo o njenom životu kada ona završi sa pričom o meni, što je bila njena omiljena tema. Ali, jednoga dana, shvatio sam kako je nema već duže vreme. Nisam imao koga da pitam, uvek je tu sedela sama i niko je, zapravo, nikada nije ni primećivao.

Jedno vreme sam se težio da će se pojaviti kada prođu mrazevi i grane proleće, zatim sam sebe ubeđivao kako mora biti u poseti kod sina, ali prolazila su godišnja doba i nje nikako nije bilo. Najzad, došao je trenutak da počnem da pomišljam kako je i ona otišla.

Ili nije? Imam jednu njenu fotografiju (na osnovu mojih priča, Maša ju je u prolazu snimila). Ako je neko, pročitavši ovo, poznaje ili je sretne, neka mi nekako javi da je živa.

Pozdrav, Goran. **N**

Еуромедик на 15 локација

1

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА
КОМПЛЕТНА ХИРУРГИЈА И БОЛНИЧКО ЛЕЧЕЊЕ
Еуромедик болница, Булевар уметности 29
Тел: 011 / 7359 150; 7359 151; 7359 152
ХИРУРГИЈА - тел: 062 / 800 71 95

2

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Дом здравља, Јурија Гагарина 36д
Тел: 011 / 2284 001; 2284 002; 2284 006; 2276 324; 2276 342;
062 / 800 38 44

3

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Општа болница, Париске Комуне 22
Тел: 011 / 2609 650; 2609 670; 2605 990
ХИРУРГИЈА - 062 / 800 71 95

4

ЕУРОМЕДИК - ЗЕМУН
Дом здравља, Косовска 12
Тел: 011 / 2616 444; 069 2480 518; 2617 104; 062 / 800 38 63

5

ЕУРОМЕДИК - КАРАБУРМА
ДОМ ЗДРАВЉА, Вишњичка 72
Тел: 011 / 7357 500; 7357 501; 7357 502;
МоБ: 069 / 80 70 381; 80 70 382

6

ЕУРОМЕДИК - ЗВЕЗДАРА
Дом здравља, Ватрослава Јагића 1
Тел: 011 / 2448 148; 2448 150; 2448 153; 2448 154; 2448 158;
2448 164; МоБ: 062 / 23 73 76

7

ЕУРОМЕДИК - СТАРИ ГРАД
Дом здравља, Цара Уроша 37
Тел: 011 / 7357 304; 7357 305; 7357 306; 7357 307;
МоБ: 069 / 8070 390

8

ЕУРОМЕДИК - ПАЛИЛУЛА
Дом здравља, Цвијићева 42
Тел: 011 / 3294 457; 3294 469; 3294 447; 3294 448;
МоБ: 062 / 800 39 53

9

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 7
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
МоБ: 062 / 800 38 42

10

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 8
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
МоБ: 062 / 800 38 43

11

ЕУРОМЕДИК - САВСКИ ВЕНАЦ
Општа болница, Вишеградска 20
Тел: 011 / 3650 660; 3650 700; 2660 000; 2660 031; 2660 082;
2660 111; МоБ: 062 / 800 38 45

12

ЕУРОМЕДИК - ВОЈДОВАЦ
Дом здравља, Стефана Првовенчаног 32
(Код Душановачке пијаце)
Тел: 011 / 655 78 77; 655 78 78; 655 78 80

13

ЕУРОМЕДИК - ВИДИКОВАЦ
ДОМ ЗДРАВЉА, Кнеза Вишеслава 63 а
Тел: 011 / 7859 424; 7859 425; 7859 426;
МоБ: 069 / 80 70 371; 80 70 372

14

ЕУРОМЕДИК - ЧУКАРИЦА
Дом здравља, амбуланта, Требевиха 7
Тел: 011 / 6830 582; 6830 583; 6830 568;
6830 569; 3559-732; 3550-179; МоБ: 062 / 800-38-66

15

ЕУРОМЕДИК - НОВИ САД
ДОМ ЗДРАВЉА, Николе Пашића 17
Тел: 021 / 2100 544; 2100 545; 2100 546;
МоБ: 063 / 588 467; 069 / 8070-383; 062/298-382

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ПРЕГЛЕДИ

КАРДИОЛОГА, НЕУРОЛОГА,
ЕНДОКРИНОЛОГА, ГИНЕКОЛОГА, УРОЛОГА,
ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГА, ОФТАЛМОЛОГА,
ДЕРМАТОЛОГА, ГАСТРОЕНТЕРОЛОГА,
НЕФРОЛОГА, ПУЛМОЛОГА, РЕУМАТОЛОГА,
ХЕМАТОЛОГА, ПСИХИЈАТРА, ПСИХОЛОГА,
ФИЗИЈАТРА, ХИРУРГА, ОРТОПЕДА,
ОНКОХИРУРГА, ПРОФЕСОРА,
СПИНАЛНОГ ХИРУРГА

КУЋНЕ ПОСЕТЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ

МАГНЕТНА РЕЗОНАНЦА
СКЕНЕР
УЛТРАЗВУК СА КОЛОР ДОПЛЕРОМ
РТГ ПО СЕГМЕНТУ
ДИГИТАЛНА МАМОГРАФИЈА
ОСТЕОДЕНЗИТОМЕТРИЈА (ДХА)
ЕНДОСКОПИЈЕ
АНГИОГРАФИЈА
УГРАДЊА СТЕНТА
УГРАДЊА ПЕЈСМЕЈКЕРА

МЕДИЦИНА РАДА - Издавање уверења

ПАКЕТ ПРЕГЛЕДА

КАРДИОЛОШКИ, НЕУРОЛОШКИ,
ОРЛ, ГАСТРОЕНТЕРОЛОШКИ,
УРОЛОШКИ, ЕНДОКРИНОЛОШКИ,
НЕФРОЛОШКИ, ГИНЕКОЛОШКИ,
ПУЛМОЛОШКИ, ДОПЛЕР I-II,
СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕД ЗА ДЕТЕ

УГОВОР СА РФЗО ЗА

- ЦЕНТАР ЗА КАТАРАКТЕ
- ЦЕНТАР ЗА ВАНТЕЛЕСНУ ОПЛОДЊУ

ЕУРОМЕДИК

www.euromedic.rs

Ново Ново Ново

ЦЕНТАР ЗА ДИЈАГНОСТИКУ И ОПЕРАТИВНО ЛЕЧЕЊЕ

ПРОШИРЕНИХ ВЕНА, ДОЈКЕ, КАТАРАКТЕ, КАМЕНА У БУБРЕГУ,
КАМЕНА У ЖУЧНОЈ КЕСИ, КУКА И КОЛЕНА, КИЧМЕ

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА

ЕУРОМЕДИК

ХИРУРГИЈА

ОФТАЛМОХИРУРГИЈА

АБДОМИНАЛНА
ХИРУРГИЈА

ГИНЕКОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ВАСКУЛАРНА
ХИРУРГИЈА

ОРЛ ХИРУРГИЈА

УРОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ГРУДНА ХИРУРГИЈА

УРОГЕНИТАЛНА
ХИРУРГИЈА

ОРТОПЕДСКА ХИРУРГИЈА

СПИНАЛНА ХИРУРГИЈА
(хирургија кичменог стуба)

ОНКОХИРУРГИЈА
(дојка, штитна жлезда, кожа)

ПЛАСТИЧНА
РЕКОНСТРУКТИВНА И
ЕСТЕТСКА ХИРУРГИЈА

ЦЕНТАР ЗА МЕЛАНОМЕ

У служби вашег здравља.

Plazma na poklon
uz kupovinu jedne
ili više knjiga sa
Laguninih top-lista

Akcija važi u svim Delfi knjižarama i traje od 15. septembra do isteka zaliha a najkasnije do 15. oktobra 2025. Poklon Plazma po izboru prodavca dodeljuje se na kasi.

Sve što ti treba!
je ponovo tu!

plazma®

UŽIVO IZ ALEXANDRA PALACE, LONDON

THE BLACK KEYS

Američki bluz u londonskoj noći

Piše Marina Zec, Oblakoder

Američki duo je u okviru svoje turneje nastupio u Londonu, u parku ispred kulnog prostora Alexandra Palace. Pre njih su nastupila dva izvođača – Aleks Spenser, koji prati bend tokom cele evropske turneje, i Majls Kejn, britanski indie izvođač najpoznatiji po saradnji sa Alexom Turnerom i njihovom zajedničkom projektu „The Last Shadow Puppets“. Spenserov nastup bio je kratak i šarmantan, ali je Kejn za londonsku publiku bio pravi pogodak – indi izvođač u crnim adidas patikama na štiklu i košulji sa tigristim dezenom, stilom Kejt Mos sa kraja devedesetih i aurom nežnijeg Lijama Galagera.

Nakon Kejna, na binu su izašli The Black Keys, uz prateći bend, na kojem ipak, kada je u pitanju ovaj duo, nije fokus. Patrik Karni, bubnjar, i Den Auerbah, pevač i gitarista. Na radost publike, Keysi su se potrudili da verno predstave zvučnu lepezu koja karakteriše njihovu diskografiju – od sirovog američkog garažnog bluz-a do lepršavih radio-hitova. Odsvirali su većinu svojih značajnih hitova, među kojima su „Weight of Love“, „I Got Mine“, „She’s Long Gone“, „Fever“ i „Gold on the Ceiling“. Najavili su i novi album singlom „No Rain No Flowers“, a za bis su ostavili omiljene pesme publike, a to su „Little Black Submarines“ i njihov

najveći hit „Lonely Boy“. Tokom celog koncerta, njihov autentični bluz zvuk nosio je publiku, pretvorivši koncert u žurku, na koju niko nije ostao imun i koja je dobila izrazito pozitivne ocene medija i kritičara, uz jedan od opisa da su održali „masterklas u oblasti muzičkog performansa i bluz-rok žanra“.

Ipak, prava žurka zapravo se dogodila veče pred koncert, jer je bend organizovao, potpuno javno i besplatno, DJ set u jednom od klubova u Šordiču, urbanom i hipsterskom kraju Londona. Auerbah i Karni su, nekoliko sati, vrteli svoje bluz, rok i kantri ploče, koje su doneli u dva ogromna sanduka, uz koje je publika uzbuđeno igrala. Ono što je bilo najupečatljivije, i najrokerskije, jeste zapravo stav ove dvojice, slobodno možemo reći „rok zvezda“, koji su se u klubu ponašali kao da su „samo“ još jedni od posetilaca – Karni je ležerno među posetiocima pu-

šio cigare ispred kluba, dok je Auerbah imao auru uzbuđenog di-džeja kojem je ovo prvi nastup i koji želi da pokaže sve što voli i sluša. Potpuno neverovatno ponašanje osoba koje su sutradan nastupile pred nekoliko desetina hiljada ljudi. Ali to je upravo ono što ih čini prvim rok izvođačima.

Iste večeri kada su The Black Keys imali koncert, u Londonu je nastupao i Drejk, u Finsbury Parku. Na putu do kuće, naišla sam na reke tinejdžera obučenih

kao da dolaze sa snimanja Geordie ili Jersey Shorea, kojima su omiljene numere „Hotline Bling“ i „God’s Plan“.

Iako je povratak Oasis-a centralni kulturni događaj ovog leta u Engleskoj, koji je u potpunosti zasenio sve druge izvođače serijom rasprodatih stadionskih koncerata, The Black Keys se i pored takvog tereta istakao kao bend vredan svakog aplauza i vriska koji se čuo ispred Aleksandra palasa tokom nastupa. Američki duo je pokazao da su, kada je u pitanju popularni bluz-rok, prilično neprikosnoveni, i da retko ko može da im parira po autentičnom zvuku, energiji i američkom šarmu, toliko na njihova neodoljivom da prolazi čak i u Velikoj Britaniji. Londonskim koncertom, bend je zaista pokazao da pripada svetском vrhu bluz scene i da je stvarno jedan od onih bendova za koje često kažemo – „moraš da ih čuješ uživo“. **N**

Na rubu ponora

SVET NA IVICI RATA, AFERA NA IVICI SKANDALA

Roberta Herisa hoće i sreća; njegova „Konklava“ je (bez daljeg zasluženja) ponovo stigla u žižu ne samo knjigoljubaca nakon smrti prethodnog pape i vazda tenzično-kriptičnog izbora njegovog nasljednika. Ali, kako to obično biva, na sreću, nije sve u sreći; dosta toga je i zanatu i Bogom i sudbinski dodeljenom, a onda i temeljno brušenom daru, kao i urođenom pripovedačkom nervu i porivu. Argument u prilog toj tezi u slučaju Roberta Herisa nedavno nam je stigao u vidu ovdašnjeg izdanja romana „Na rubu ponora“ (prevela Branislava Radević-Stojiljković, objavila Laguna); Heris je tu iznova pronašao veoma slikovitu i sugestivnu premisu – zaplet se tiče tajne ljubavne veze između dvadesetogodišnje Veniše Stenli i čak 35 godina starijeg premijera H. H. Askvita, i sve to u sam osvit Prvog svetskog rata, a to je prirodan kontekst za sumnje, komplote, pa i sveopšte paranoje. Askvit je Veniši Stenli u tri godine poslao više od 700 ljubavnih pisama, ponekad i po tri na dan, ali ta priča o skrivenoj romansi mrtvoobiljnog političara i prpošne i lako zametljive pripadnice mondenske i boemske vrhuške Engleske tog doba dospeva u žižu tek kada postane jasno da iz nekog (gle čuda, visokopozicioniranog) izvora cure poverljive informacije od državnog značaja i važne za bezbednost sistema.

Upućeni su toga kanda već od davnih dana u potpunosti svesni, ali i „Na rubu ponora“ je izvanredan pokazni primer

TAJNA LJUBAVNA VEZA UOČI PRVOG SVETSKOG RATA

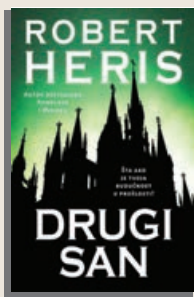
Zaplet se tiče tajne ljubavne veze između dvadesetogodišnje Veniše Stenli i čak 35 godina starijeg premijera H. H. Askvita, i sve to u sam osvit Prvog svetskog rata, a to je prirodan kontekst za sumnje, komplote, pa i sveopšte paranoje

Herisovog narativnog i ukupnog literarnog umeća, jer i tu su nam na uvid jasno dati svi udarni kvaliteti njegove proze – postupnost u postavci i onda elegantnoj razradi i širenju priče, krajnje taktalna i u detalj precizna karakterizacija, gotovo pa filmska konsekventnost u baratanju ritmom i preovlađujućim tonom priče, a možda na prvo mesto dospeva još jednom diskretno „na svetlo dana“ izneto umeće Herisa da pokaže kako i zašto su neke, katkad i pluskvamperfekatske priče relevantne i znakovite za nas danas, koji u makrodimenziji živimo u toj atmosferi narečene paranoje, kao i često povampirenog konzervativizma i bigotizma, a na prvom mestu teškog i čeonog sudara privatnog/ličnog i javnog, odnosno opšteg. **N**

Konklava Robert Heris

„Konklava“ je uzbudljivo štivo u prepoznatljivom Herisovom stilu... Papa je počivši. Iza zaključanih vrata Sikstinske kapele sto osamnaest kardinala sa svih strana sveta glasaće na izborima koji se održavaju u najvećoj tajnosti. Crkveni velikodostojnici ipak nisu lišeni ambicija i suparništva. Ljudsko slavljenje na samoj je ivici da domaći silu vlasti Božje. **N**

Drugi san Robert Heris

Šta ako je tvoja budućnost u prošlosti? Godina je 1468. Mladi sveštenik Kristofer Ferfaks stiže u zabačeno selo na jugozapadu Engleske kako bi sahranio parohijskog prethodnika. Parohijani ga ne dočekuju raširenih ruku. Sumnjaju da stari sveštenik nije umro prirodnom smrću i povezuju njegovu smrt sa nestalim knjigama i kostima pro-nađenim u blizini. Da li je zbog svoje opsesije prošlošću izgubio život? **N**

Piše Hana Pišćević

Još jedna beba

Pre tačno tri godine, malene u dan, napisala sam svoju prvu kolumnu za Nedeljnik. I baš tu i baš tada, priznala sam naglas da pišem roman. I kao što je moja beba u jednom trenutku napustila moj stomak, i moj rukopis će, nakon što je izašao iz moje glave, za koji dan konačno izaći i iz mog stiska.

Zabavno je posmatrati sebe kroz nešto na čemu si radio, šta god da je u pitanju. Ko sam bila kada sam počela da pišem a ko sam sada? Koliko sam rukopis pisala ja, a koliko je on ispisivao i menjao mene? Da li bih danas bila ova Hana da ga nisam napisala? Nesumnjivo sam i dalje ista osoba, ali koliko je još drugih u meni?

Ne znam kako će roman 'proći', da li će čitaoci uživati prevrćući strane, da li će im se knjiga lepiti za ruke, da li će je čitati presporo ili prebrzo, ali znam da je divno završiti rukopis. Pustiti ga da izleti kroz prozor.

Sad je na njemu da se vine u visine ili stropošta na asfalt. Da nađe svoj put do svakog čitaoca koji mu pokloni poverenje. Da ga zasmee ili rastuži, ponekad u isto vreme. Da mu, nadam se, otkrije nešto novo ili ga podseti na nešto zaboravljeno. Da mu sudi ali da ga ne ostavi nepročitano na polici, da ga čuva i da mu se ponekad vrati.

Smešno je, ili simpatično, što sam u toj prvoj kolumni poredila pisanje romana sa trudnoćom a nisam ni znala da ću, pre nego što rodim roman, roditi bebu. Svašta se nešto u nama kovitla, i s vremenom oblikuje, dobije nekakvu formu ali i dalje je naše, a onda jednog dana izađe napolje i postane nešto svoje. I nisam omanula, ima sličnosti.

Dok pišeš, kao i u trudnoći, niko ne zna šta zapravo nosiš u sebi. Šta će to na kraju da ispadne. Mogu da te pitaju kog je pola ili koja je tema, ali dok ne ugledaju to okruglo stvorenje ili kockasti

predmet, sve je samo predosećaj, pretpostavka i slutnja. Dok je u tebi, beba ili knjiga, jedva čekaš da izađe napolje, da postane opipljiva, vidljiva, stvarna.

Ali onda kad izađe, malo ti i nedostaje da opet bude samo tvoja, da je sakriješ u sebe, da joj niko ne sudi i ne poriče sudbinu, da joj ne šapuću na koga liči, da niko po njoj ne čeprka. I knjiga i beba najsigurniji su dok su još u meni. Daleko od tuđih ruku, pogleda, misli. Možda sam zato, i jedno i drugo, držala u sebi koliko god sam mogla. I pretpostavljam da je tako sa svim lepim stvarima i događajima u životu, da su u isto vreme i srećni i tužni. I tvoji i ničiji.

Da li ću, kao što sam rođenjem deteta, nesumnjivo postala mama, sada rođenjem romana, postati spisateljica? Ili je za to potrebno više vremena, ili romana? Na kraju krajeva, mnogi me, i s detetom na grudima, i dalje štipaju za obraze. Kao da ne primećuju da to više nisu oni testasti obrazi koji se gnječe prstima. Ili možda i jesu. Daj bože da jesu.

Moj roman i ja smo u isto vreme rasli i širili se, dva koraka napred, jedan nazad, čas odvažni i glasni, čas stidljivi i tihi. Menjali smo boje i raspoloženja. Upoznavali i sebe i druge, iz početka. Povremeno smo se i smanjivali. Rešavali se repova i viškova. Tu i tamo, iz nas su izletale razne špicaste komode i polomljeni ofingeri, porcelansko posuđe, nerealna očekivanja, ljubomore, namršteni likovi...

Sačuvali smo mesta za stare ali i napravili mesta za nove ljude, nove rutine i svakako još životinja... I sve se to, manje ili više, našlo i u ovim kolumnama.

Ceo jedan mali život nastao je u meni i van mene. I sada će jedan od njih da prohoda i da se odseli. Da napusti ovu kuću u kojoj je nastao. Kao da ispraćam đaka-prvaka u školu. Samo što knjigu s radošću i leptirićima puštam a dete neću nikad. **N**

PRED KONCERT 3. OKTOBRA U ZAPPA BARCI

DOLORES

Disco kraj Kule Nebojše

Ovo je sad možda i najveći prostor na kojem nastupate solo u Beogradu? A da li su u regionu zainteresovani za vas?

Definitivno je ovo najveći naš solo koncert u Beogradu do sada, dosta ga dugo planiramo i po reakcijama ljudi reklo bi se da ga publika iščekuje isto koliko i mi. Prošle su tačno dve godine od našeg poslednjeg solističkog koncerta koji smo organizovale povodom promocije prvog albuma „Šta te radi“. Pripremamo drugačiji set od onog na šta je publika navikla. Sviramo sa pratećim bendom naše stare pesme i nove pesme, kao i obrade nekih nama dragih pesama u Dolores stilu. Beogradski koncert je deo regionalne turneje koja je počela 5. 9. u Podgorici.

Provejavaju osamdesete godine kod vas i sad da li ste nostalgичne prema

njima iako ih niste lično doživle? Šta vam je dobro u toj deceniji?

U muzici je to definitivno taj odnos gitara i sintova i nostalgičnih a pamtljivih melodija koje i same kombinujemo u svojim pesmama. Osamdesete su za nas aluzija na bezbrižno vreme, na život koji nije bio ograničen ekranima i gde se pritisak svakodnevice i stres malo drugači-

je doživljavao, makar nam se tako čini.

„DISKOnekt“ je vaš singl, a pet najboljih disco pesama za Dolores su?

Ne znam da li su pet najboljih, ali evo pet disco stvari koje u poslednje vreme najčešće slušam:

Donatella Rettore – Disco Prosecco (Spritz c'est chic)

Dalida – Laissez-moi danser

Laura Branigan – Gloria

Chaka Khan – I'm every woman

Rick Astley – Never gonna give you up

Šta donosi budućnost?

Trenutno radimo na par singlova sa drugim artistima iz regiona, koji treba da izađu u narednom periodu uz pratne spotove ili vizuale. Album je takođe u pripremi, ali nam je trenutno fokus na nastupima, želimo da pokažemo publici ovu novu etapu Dolores. **N**

FOTOGRAFIJA: IVANA DESPOTOVIĆ

путање технологије

10. издање

art X science

7 - 26. октобар

силоси београд

улаз слободан

Novi duet superzvezda „My Only Angel“

Svemirski sudar Aerosmitha i Yungbluda

Američki rok sastav Aerosmith (Steven Tyler, Joe Perry, Brad Whitford, Tom Hamilton i Joey Kramer), višestruki dobitnici nagrade Grammy, stanovnici Rock and Roll Kuće slavnih, i britanska multiplatinasta, nagrađivana mlada rok zvezda Yungblud udružili su snage i uz singl „My Only Angel“ otkrivaju detalje predstojećeg zajedničkog EP izdanja nazvanog „One More Time“.

„My Only Angel“ prva je predstavljena pesma nastala u saradnji muzičkih rok legendi i jednog od najistaknutijih rok glasova sadašnjice. Pesmu otvara Tylerov moćan vokal uz koji kreću odjeci gitare, tutnjava basa i bubnjevi napeto održavaju ritam... Yungblud i Tyler susreću se uvučeni u hipnotičke harmonije refrena sve dok se ne začuje prepoznatljivi Perryjev gitarski solo koji spaljuje granice, naglašavajući hemiju između dve generacije roka.

„Odluka da stvorimo ovu muziku sa Yungbludom... bila je kao da sam se direktno priključio na struju!“, izjavio je Steven Tyler. „Za Joeja i mene to je bio još jedan svemirski sudar... naći se u studiju sa ovom neverovatno talentovanom i pozitivno divljom životinjom po imenu Dom. Evo ovog klinca koji živi svoj život na sav glas... odrastao je na našim pločama i tadašnjem talasu britanske muzike a sada smo zajedno u studiju i stvar-

amo nešto što premošćuje generacije. Divio se tim velikanima uz koje je odrastao, a onda je počeo da sanja. I to je to“, nastavio Tyler.

„Kada smo prvi put zapevali i zaszvirali zajedno, odmah se osetila neizrečena vibracija u celom studiju, što me je podsetilo na točkove automobila koji su vibrirali na mom sedištu dok smo se dečaci i ja prvi put vozili u Boston pre pedeset godina. Dogodio se taj isti duboki osećaj nužde. Napraviti to da bude odlično, nešto sveže i novo i neka traje zauvek. Tako se to radi u rokenrolu! Yungblud želi ovo poglavlje u istoriji roka i zamolio nas je da budemo deo toga. Super smo kliknuli, a atmosfera u sobi je bila vrhunska od samog početka. Odlično smo se proveli i bila nam je istinska čast da radimo sa njim! Rokenrol postaje bezvremenski kada u njega unesete svoje srce i dušu, tada se dešava magija.“

„Aerosmith su za mene oduvek bili oslonac rokenrola i primer vrhunske scenske pojave i same muzike, tako da sam ceo život spreman za ovo! Čim smo ušli u studio, hemija je eksplodirala i pesme su jednostavno izlazile iz nas. Ovo je vrsta saradnje o kojoj mlađi ja ne bih ni sanjao – tako da me istinski zadivljuje da sedim ovde držeći vinil u ruci na kojem piše 'Aerosmith i Yungblud'. Steven i Joe su na vrhuncu svoje igre.“ **N**

Grad!!! Kiša!!! Oluja!!! Alarm!!!

Velika oluja i jako nevreme dolazi za nekoliko sati“, „Jak grad uništio Osijek, nevreme ide ka Srbiji, upaljeni svi alarmi“... Ovakve rečenice najviše pamtim poslednjih godina iz izveštaja vremenske prognoze. Te vesti o tome kakvo nas vreme očekuje često su na udarnim mestima portala što znači da je to čitani sadržaj. Kako ova zemlja boluje od senzacionalizma u svim oblastima, ni vremenska prognoza ne može biti drugačija već senzacionalna.

Evo i malopre sam išao da se uverim i naslovi su ovi: „Sledi niz kišnih dana, pa za vikend smrzavanje i jaki vetrovi, RHMZ popalio alarme“, „Hrvati se spremaju za jaku oluju, munje, grad i poplave, a kod nas RHMZ najavljuje ovo“. Naravno da ovo sa ubacivanjem Hrvata u naše prognoze nema veze s nekom zloradošću što je komšije razvalio grad veličine oraha već jednostavno smo „braća po oblacima“, ono što je kod njih sad, biće kod nas za neki sat. Vremenska prognoza izgleda stravičnije nego u davna doba Jugoslavije. U čuvenom (i prvom pravom srpskom disco hitu) iz sedamdesetih godina „Vikendfobija“ govori se o maniji vremenske prognoze „danas će biti topao dan...“.

To su godine prosperiteta samoupravne Jugoslavije, radni ljudi, građani, poštena inteligencija kupuju vikendice u koje se, samo ime kaže, ide vikendom, zato su tada i prognoze za subotu i nedelju bile jako bitne.

Nije bilo nikakve kataklizmične najave vremena jer Jugosloven želi sunce dok sedi na tremu vikendice ili dok mu žena sprema ajvar u dvorištu u Grockoj.

Glavni promoter televizijske vremenske prognoze tadašnje Jugoslavije bio je Kamenko Katić, koji je dobio permutaciju u imenu „Vremenko“. S raspadom Jugoslavije vremenske prognoze ostaju kakve su i bile, pomalo nebitne, narod je osiromašio, vikendice se ne održavaju, u nekima od njih su smeštene izbeglice... Bude poznata samo ona komšijska (ako je istinita) prognoza iz 1999. „Želimo susjedima vedro nebo.“

S tranzicijom se pojavljuje novi trend, seksi presenterke TV vremenske prognoze koje izgledaju tako da gledalac teško pamti bilo šta osim njih pa tako ide bez kišobrana po sutrašnjem popodnevnom pljusk. Samo jedan muškarac TV zvezda vremenske prognoze u srpskoj tranziciji što je različit trend od prezentera oblačnosti i sunčanog popodneva u svetu. Ali TV prognoza sve više ostaje u senci kataklizmičnih najava na portalu i vrati se u život jedino ako neko u mapiranju oblaka i sunčevih perioda zaboravi Prištinu. **N**

29 poena za Tadžikistan

Jeste li gledali Interviziju? (Naravno da niste.) Zašto niste gledali Interviziju?

Kada je bambus pozeleneo? Nije dilema za neki pab kviz, nije ni trik-pitanje, nije ni prva rečenica u self-help knjizi: to je samo uvodni stih pesme po imenu „Phù Đồng Thiên Vương“, vijetnamskog izvođača po imenu Đức Phúc. (Ne, nismo ni mi znali da naša dobra Rotografika ume da odštampa vijetnamska slova.)

Kako to mislite – niste čuli tu pesmu, koja inače govori o jednoj od najstarijih legendi vijetnamskog naroda? Pa zar niste, u subotu uveče, netremice, uz slatkiše, alkohol i poslovičnu nervozu (kao i uvek kada nastupa Srbija) ispratili *najveći muzički događaj godine*, onaj koji je trebalo da zaseni i postidi Evroviziju?

Ah, pardon, čuješ da postidi Evroviziju, ta zar nije Evrosong leglo svake pošasti, zar ne služi ta pogana zabava samo da promoviše gej sataniste i ostale bradate žene, kako bi ikada Pesma Evrovizije znala za sramotu?

Ali svejedno, u subotu je, naravno da smo to znali, naravno da smo očekivali da se i gospođa Duška sa Javnog servisa angažuje još koju noć ove kalendar-ske godine, naravno da je sajt Nedeljnika radio svoj čuveni lajv, a sajt Velikih priča odmah ujutru isporučio muzičko-diplomatsku kritiku svega onoga što smo videli i što i nismo.

Naravno da je pred nama, u svakoj poštenoj srpskoj kući, bila mapa sveta, i da su tetke i teče cokane zubima kad bi se javio predstavnik javnog servisa Madagaskara (ne, nije pingvin, mada bi to makar bilo smešno) i udelio 29 poena Keniji.

(29? PA DA, ŠTO DA NE.)

„Pa da, Madagaskar i Kenija se uvek međusobno čašćavaju. Iz godine u godinu ista priča. Ovome se nekako mora stati na put...“

„A tek Tadžikistan i Kirgistan? I žiri i publika po 22 poena jedni drugima? To je katastrofa.“

Istina, da je publika iz Kolumbije bila malo naklonjenija Faruku Hasanovu,

koji je sa kompozicijom „Gori!“ nastupio pod rednim brojem 11, da ga nisu ignorisali prokleti Etiopljani i Ujedinjeni Arapski Emirati, možda bi jedan od favorita mogao i više od petog mesta.

Reč je, ako to već dosad niste zaključili – a naravno da niste, jer ste u subotu imali pametnije rabote od gledanja kvazi-festivala koji su osmislili i selektirali lično prezident Putin i ministar Lavrov – o Interviziji 2025, još jednom pokušaju da se napravi pandan Pesmi Evrovizije, samo sa ove „naše“, BRIKS/antizapadne/potpuno *normalne* strane.

NE BIH, EVO, NI ZNAO DA se održava Intervizija niti da je na njoj pobedila pesma po imenu „Phù Đồng Thiên Vương“, da nije bilo onog sjajnog teksta Ante Tomića u preprošlom broju Nedeljnika, i da nismo gađani, kao iz drona bože me prosti, na poluvremenu svake utakmice na Areni, najavama o, citiramo, „najvećem muzičkom događaju godine, gde će se više od 300 izvođača iz preko 20 zemalja okupiti na jednom mestu kako bi pokazali svoj talenat i snagu muzike koja povezuje različite kulture“.

Pa još i: „Publiku očekuje nezaboravno veče vrhunskih muzičkih nastupa i događaj koji će obeležiti 2025. godinu.“

Dobro, da li će pesma „Motylyok“, koju izvodi Nastja Kravčenko, a koja u svojoj rodnoj Belorusiji nije uspela da se popne više od 37. mesta na top-listi, obeleži ti ovu godinu? Da neće to učiniti Šokruk Mirzo Ganiyev i njegov „Sensan sevarim“ (Uzbekistan, 10. mesto, 296 bodova)?

Neće biti, i to je samo jedan od problema ovog debakla.

Dodatni mamac za publiku iz naše zemlje koja je imala priliku da ovaj muzičko-scenski spektakl prati na nekom opskurnom kablovskom kanalu iz Telekomove mreže, bilo je i učešće srpskog predstavnika.

Slobodan Trkulja, čiji su glavni doprinos pop kulturi ovih prostora bili oni legendarni sci-fi plakati za neki davni kon-

cert, na kojima je izgledao kao junak filma Kristofera Nolana, na kraju se nije proslavio – njegova kompozicija „Tri ružice“ nije oduševila publiku u Live Areni u mestu zvanom Novoivanskoje. Srbija je završila na 14. mestu od 21 učesnika. Izgleda da smo se džabe udvarali...

Trebalo je tih zemalja da bude i više na talonu, ali se nisu pojavili Mađari, Slovenci, Jermeni, Azerbejdžanci i još neki koji su Hazajinu dali čvrsta obećanja, a onda ga samo ostavili na *seen*.

Nema veze, važno je učestvovati, Slobodane, mada nam do danas nije najjasnije kako je baš gospodin Trkulja sve sa Balkanopolisom dobio pozivnicu za Interviziju 2025, te zašto nije napravljena alternativna Beovizija na kojoj bi učestvovali sve podobni muzičari.

Kad već imamo filmske festivale za državotvorne sineaste, kada pravimo i udruženja advokata, lekara pa i režimskih novinara, zašto nije podignuta bina za napaćene duše u Čacilendu, pa da sa nje pošaljemo neku bogougodnu kompoziciju da nas lepo predstavi kod prijatelja Lavrova, nego je ubogi Trkulja morao sam da nam osvetla obraz.

Ništa od ovoga, naravno, nije bitno, ponajmanje zato što nije reč ni o kakvom „prestiznom“ takmičenju. Čitava poenta Intervizije bila je da pokaže da se može i bez Evrope i bez gadosti, samo što se, *jbg* – ne može.

Ispostavilo se da narod, kako ovaj u Srbiji, tako i onaj u Kazahstanu, baš i ne želi tradicionalne vrednosti, taman koliko ni da tancuje u ritmu katarske pesme „Huwa dha anta“ (treće mesto, 369 poena); i da bi mnogo radije gledao na Zapad, sa svim onim što odatle dolazi, jer je bolje, drugačije, slobodnije, nije po diktatu, i može da se pusti na žurki.

A one tradicionalne vrednosti? Samo mali detalj: pobednik, Đức Phúc, redovno objavljuje fotografije sa svojim dečkom, a njegova najpoznatija pesma, „More Than Love“, govori o toj vezi. **N**

#SpainFoodNation

22. septembar – 5. oktobar

Spain, a land of taste.

A worldwide celebrated array of flavours.
A country scattered with richness.

Zaronite u svet španskih vina i gastronomije u

VINOTEKAMA/BAROVIMA/DELI RADNJAMA/ONLINE

VINOTEKA TINTO®
VINOTEKA SVETSKI PUTNIK
CERPROMET VINOTEKE
TIPSY VINOTEKA
BOTTEGA BRUNELLO
VOLVER
BARIQADA
WINE CORNER
SRPSKA KUĆA LOKAL 2

ENOTEKA PREMIER
WINE DOG
CHIANTI VINOTEKA
WINE ART SHOP
VINO I TAKO TO VINOTEKE
QUINTA WINE BAR & SHOP
NEKA WINE BAR
PINECONE BAR & TEATAR
DISKONT SOCIAL CLUB

NE TA DVER
PAMPOUR BAR
TANNIN WINE BISTRO
PROCES
MEHURIĆ
SPUNTINO
PANE E VINO WEST 65
SALUMERIA MENATTI
FINI

CASA DE TODO NOVI SAD
CHEESECAKE SHOP
IZABERIVINO.RS
EVINO.RS
DELIKATESI.RS
COMPANIA DE VINOS

RESTORANIMA

IBERICO WINE & FOOD
MAGELLAN
TISI

MILAGRO BAR
DEDINJE

Kompletan program dostupan na

Nadi nas i na Woltu 24.9 – 1.10.

UNIVERSITY
of York

Europe Campus

CITY College

Université

de Strasbourg

The Pan European Executive MBA

in Belgrade

Scholarships Competition

CITY College, University of York Europe Campus is offering one full MBA scholarship and two 50% scholarships for the Pan-European Executive MBA programme running in Belgrade for the Academic Year 2025-26.

CITY College, University of York Europe Campus jointly with the Faculty of Economics and Management of the University of Strasbourg, offers a unique educational opportunity for today's executives and business professionals: the Pan-European Executive MBA, a Dual Degree MBA Programme.

Our MBA programme is part of an exclusive group globally of accredited MBAs by AMBA. Less than 300 educational institutions throughout the world have gained this prestigious accreditation.

Taught one weekend per month this Executive dual degree MBA programme leverages local and international perspectives while at the same time balances theory and practice taking a holistic approach to business management education. The programme is taught in English.

Graduates are awarded two MBA degrees from two leading universities from Europe: a top British university, the University of York and a prestigious French university, the University of Strasbourg.

Six MBA Specialisations in:

- General Management
- Human Resource Management
- Marketing
- Logistics & Supply Chain Management
- Finance
- Health Care Management

CITY College, University of York Europe Campus Representative Office in Serbia

38-40 Vladimira Popovica St, 11000 Belgrade, Serbia

Tel: +381 11 715 6905

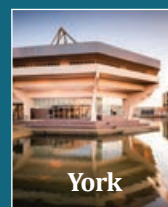
Email: serbia@york.citycollege.eu

Apply Now!

Application Deadline: 10 October 2025

Face - to - Face or Online

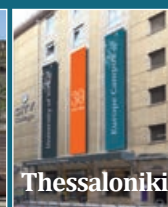
(Blended Executive Mode Delivery)

York

Strasbourg

Thessaloniki

www.york.citycollege.eu

Across Europe & Beyond